YÖN

HAFTALIK GAZETE

İNÖNÜ «ŞAH» DEDİ

«ULU HAKAN» ABDÜLHAMİT VE SONRASI...

KÖKÜ DIŞARIDA DİPLOMASİ

YIL : 4 - SAYI : 121 23 TEMMUZ 1965 125 KURUŞ

OKUYUCU'DAN YÖNE

Fikir Hürriyeti baskı ve tehd'tle kısıtlanamaz!

Ben bir devlet memuruyum. 10 yılı aşkın bir hizmetim var. Ancak şu var ki, bu on yılı aşkın zaman içinde Memurin Kanununun dar çerçevesinde olmasına rağmen, kanunların anlamı içinde kaldım. Başta Anayasa olmak üzere gerek ceza kanunlarının gerek idarî kanunların sınırladığı hak ve hürriyetleri her Türk vatandaşı gibi kullanmakta serbesttir. Rejim demokrasi rejimidir. Herşeyden önce bu rejimde insan hak ve hürriyetlerine saygı gösterilir. Baskı ve tehdidin bulunduğu yerde rejim buhranlar ve dalgalanmalar geçirmeye mahkûmdur ve buhran ergeç patlak verir. Bu bir tarihi karinedir ve oluşumdur.

Madem ki, rejim demokrasi rejimidir bu baskı ve tehdit nedendir? Bir Bakanlığın Bakanı, Müsteşarı veya Müsteşar Muavini değişir. Yerine bir başkası gelebilir. Fakat bu durum, o Bakanlığın en alt kademelerine kadar, sarsıcı ve yıkıcı hareketlere meydan vermez ve vermemelidir. Büyük bir topluluk olan bir Bakanlıkta her kademede her çeşit insanlar vardır. Hepsinin, fikri düşünüşü yaşayışı ve takip ettikleri yol bir olamaz. Bir memur adam vardır hiç gazete okumaz, bir memur adam vardır bütün gazeteleri okumak, - günlük sosyal ve ekonomik dâvaları takip etmek ve fikri düşüncelerini açıklığa kavuşturmak için arkadaşının, ahbabının gazetesi de olsa - alıp okur. Fakat bu bir ayıp, bir düşüklük değil, memleketin ekonomik ve sosyal dâvalarını öğrenmek için okuması bir şereftir, vatan borcudur.

Bir Milliyet, bir Akşam, bir Yön, bir Cumhuriyet, bir Ulus gazetesi alıp Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde okumak yasak mıdır? Bir Müsteşarın değişmesiyle Bakanlık içinde bu gazeteleri bulundurup okumak hangi kanunla yasaklanmıştır. Daha açık konuşmak gerekirse konuşalım: Millî Eğitim Bakanlığının Yeni Müsteşarı (Adnan Ötüken) dir. Ötüken eski Yayım Müdürüdür. Beraber çalıştığı eski mesai arkadaşları kendisini iyi tanırlar.

— (Adnan Ötüken Beyi sen tanırsın, rengini de iyi bilirsin. Bu tip gazete ve dergilerle, sosyalist ve komünist gazetelerle meşgul olduğunuzu veya okuduğunuzu görürse sizi bir gün bile bu Bakanlıkta tutmaz atar, *hattâ istikbaliniz mahvolur.*) — diyebilecek kudreti acaba kimden ve nerden bulabiliyor eski mesai arkadaşları. Soruyorum Adnan Ötüken beyden: Anayasanın her vatandaşa tanıdığı gibi bana da tanımış olduğu okuma - yazma - düşünme ve yayma hürriyetimi hangi kanunun hangi maddesiyle kısıtlanmak isteniyor? Bu kısıtlamayı kimler yapmak istiyor? Kimse beni tehdit edemediği gibi komünistlikle de suçlayamaz. İspat etmek gerektir.

Yalnız şunu hatırlatmak istiyorum beni tehdit edenlere. Türkiye Cumhuriyetinin Anayasasının ışığı altında yaşadıkça değil, vazifemden atmak ve iş hayatımı mahvetmek, okuma - yazma - düşünme ve fikir hürriyetlerimi dahi kısıtlayamazsınız.

Cumhuriyet, Milliyet, Akşam, Yön ve Ulus gazetelerini okumak, sosyal ve ekonomik dâvalarda fikri görüşünü söylemek komünistlik değildir efendiler. O devir çoktan kapandı. İnsan haysiyet ve şerefi ile oynamayın. Baskı ve tehditleriniz, Müsteşara yakınlığınız ve renginiz ne olursa olsun, eşit şartlar altında mücadele etmek istiyorsanız işte meydan efendiler. Açın bohçalarınızı.

Millî Eğitim Bakanlığı
Yayım Müdürlüğü
Derleme Memuru
Ali Rıza Yalçın

BASINDAN

ULUS

ADIMIZ ANDIMIZDIR

Operet!..

Millî Eğitim Bakanı Cihat Bilgehan «Leblebici Horhor» operetinde geçen «Morrison traktörü», «Gidip kendimi bir aşırı sağcı hocaya okutayım», «Koalisyon gibi dağılmışsınız» benzeri masum nükteleri oyundan çıkarttırmış...

Tabiî nükteden yoksun kalan operet de kuşa dönmüş...

Bize kalırsa hiç üzülmeye lüzum yok... Yasak edilen nüktelerin yerine bir iki defa Cihat Bilgehanın adını geçirirsiniz, oyun eskisinden daha gülünç olur!..

Şinasi N. BERKER

Uyanıştan Korkanlar!

Efendiler! 1965 Türkiyesindeyiz. Ve de 27 Mayıs Anayasası ile kişi haklarımız ve fikir özgürlüğümüz garanti altına alınmıştır. Anayasanın getirdiği fikir özgürlüğünü kısıtlamaya kalkanlar, mutlaka hüsrana uğrayacaklardır. Önce bunu böylece bilelim.

Ama ne utanç vericidir ki, hâlâ 1965 Türkiyesinde ve üstelik Eğitim Bakanlığında Yön, Sosyal Adalet, Cumhuriyet, Akşam gibi dergi ve gazeteleri okuyan memurlar, müdürleri tarafından insan onuru hiçe sayılırcasına, Anayasa hiçe sayılırcasına, «Bir daha bu gibi yayınları okumaları halinde işlerinden atılacakları ve hayatları boyunca sürünmeye mahkûm bırakılacakları» tehditleriyle sindirilmek istenmektedirler. Hem de Müsteşarın adı kullanılarak...

«Ayağımızı denk almalıymışız ve bu son ihtarmış! Yeni Müsteşar Adnan Ötüken'in tanımazmışsız, teftişe çıktığı zaman elimizde sosyalist eser ve gazeteleri okurken gördüğü takdirde mahvolurmuşuz... Ama Yeni İstanbul ve Adalet gibi gazeteleri okursak, kimse ses çıkarmaz ve el üstünde tutulurmuşuz...»

Adnan Ötüken Müsteşar olabilir. Buna kimsenin bir diyeceği yok, fakat Adnan Ötüken Anayasa mıdır?

Ya Anayasa vardır, ya keyfî idare... Eğer Anayasa varsa, ona saygılı olmaya mecburuz ve asıl ayaklarını denk alması gereken kişiler Anayasaya saygı duymayan, ona inanmayan kişilerdir. 27 Mayıs öncesi özlemi içinde kıvranan kafacıkların tehdidi bize vız gelir.

1965 Türkiyesinde halkın uyanışından korkan küçük adamlar, biliniz ki:

Anayasa dışı terörleriniz para etmiyecektir. Halk içte ve dışta nasıl alabildiğine sömürüldüğünün ve dönen dolapların mutlaka farkına varacaktır. Korkunuz, telâşınız bundan mı?

Şunu kafalarınıza iyice sokun ki, sosyalist olmak, sosyalist eserleri okumak, sosyal ve ekonomik konularda sosyalist fikirleri savunmak suç değildir. Buna rağmen sizler, hakaret ederek, kişi hak ve hürriyetlerini kısıtlamak yetkisini nereden alıyorsunuz? Hâlâ anlamıyor musunuz ki, 27 Mayıs öncesinin ve Abdülhamit devrinin karanlık günleri bir daha geri gelmemek üzere yok olup gitmiştir. Bir toplumda kişiler *istedikleri fikirlere* sahip olabilirler, ama birinin ötekini tehdit etmeye hakkı yoktur, yetkisi yoktur. Ve hele kişi bu baskıya idarî mevkiinden yararlanarak yapıyorsa, utanç vericidir. Suçtur.

İsteseniz de istemeseniz de, HALK UYANIYOR!

RÜKNETTİN BİRYOL

— — — —

Not: Adnan Ötüken'in adını bizi tehdit eden müdür kullanmıştır. Kendisinin olaydan haberi olup olmadığını bilmiyoruz.

Gelin kardeşler, bir kez daha aldanmıyalım

1964 yılı sonlarında en yetkili kişilerden dinledik. 1965 yılı olaylara gebedir diye. Gerçekten de doğum sancıları başgötsermektedir.

C.H.P. nin köyde mütegallibeye, toprak ağasına, şehirlerde, halktan kopmuş geniş sermayedarlara sıkı fıkı sarılması ile doğan D.P. nin on yıllık yönetimi, Osmanlı hanedanından devraldığımız bitkin bir Türkiyeden farklı değildi.

27 Mayısın getirdiği modern Anayasa sayesinde, gerçekten de 1965 yılında herşey günışığına çıkmıştır. Bunu görmemek en azından bakar körlüktür. Ne yazık ki sömürücü mutlu azınlık, hâlâ daha halkımızın uyanmaması için dinimizin esasları ile bağdaşmayan sözde kurslar ve benzeri hurafelerle yüklü derneklerde yetişmiş yobazları köylere göndermek çabalarındadırlar.

Yirminci yüzyılın medeni vasıtalarından, insanca yaşama olanaklarına bütün kitleleri kavuşturmuşlar da, eksik olan tek şeyleri hurafelermiş! Hattâ halkta gördükleri bu iman noksanlığını pekleştirmekte bunları da yetersiz bulup, her köşe başına bir mahalle mektebi yerleştirmek azim ve gayreti içindedirler.

Kırk senedir karşımıza çıkan bu efendilerin çocuklarına bir göz atacak olursak; Türkiye üniversitelerini de yetersiz bulup oluk gibi dışarılara aktığını görürüz. Sorsak kendilerine, Kur'an kurslarında, imam hatip okullarında, hattâ İlâhiyat fakültelerinde bunlardan birinin çocuğu var mıdır? «Ben Kur'an kursunda, imam *hatip okulunda okuttum: Benim çocuğum Selimiyede, Sultanahmette*, Hacıbayramda imamdır» diyebilen bir tanesi çıkabilir mi? Bırakın köyleri şehirleri!...

Iş bunu anlamak. Ve bunu anladığımız için sahte dincilerin karşılarına çıkarak köylünün çocuğu da müsbet ilimden yararlanacak tezini savunanlarla giriştikleri kıyasıya mücadeleyi hepimizin anlaması gerek.

Yine bağırıp duruyorlar her gittikleri yerde, «Herşey hükûmetten beklenmez, memlekette yaygın bir komünizm faaliyeti var Zenginler, özel teşebbüsçüler bunlarla mücadele etmeli» diye. Halk bunun hayranı mı acaba? Neden sadece paralılar çağırılıyor bu mücadeleye, kimler acaba bu komünist faaliyetini yürütenler? Niçin her şey ellerinde olduğu halde, bu komünistleri halkın arasından tutup çıkarmazlar ortaya? «Al adalet, sana komünist teslim ediyorum, ver bunun cezasını Millete de tanıt bunları» demezler. Hükûmetlerden daha mı güçlü acaba bu komünistler?...

Yok kardeşler yok. Koparılmak istenen yaygaranın içyüzü başka;

Bir şişe biranın yirmi lira olduğu, onbeş yaşlarındaki kızların çırılçıplak oynadığı Göl Gazinolarında Martta kavun karpuz yiyip geğirenler kendileridir de ondan.

İstanbul Boğalarına kazık gibi dikilen mesire otellerinde ağarmış saçlarından da utanmıyarak kurbanlık seçer gibi kadın seçenler kendileridir de ondan.

Bizlerin saygı duyduğu Medeni Kanunu ayaklar altında çiğneyip bu sekreter, bu hizmetçi, bu da kızıma dans öğretiyor bahaneleriyle ayrı ayrı odalarında genç genç kızlarımızı kirleten kendileridir de ondan.

Dün daha kulaklarımızı çınlatmadı mı İzmir, Bursa, Eskişehir skandalları! Silindi mi hâfızalarımızdan Faruk Çöl cinayetinin âkıbeti? Kimler için pısırık ışıklı gece kulüpleri, pavyonlar! Nerelerinden belli bunların dini, imanı! Neden bağırıp gezerlermiş evi yanmış çıvıt gibi!

Aldanmayalım kardeşler bu emek, ahlâk, fazilet, ırz düşmanlarına, aldanmayalım. Bunlar bizleri aldatmak için bütün imkânlara sahiptirler. Üstelik bunların sırtını dayadığı bir de Sam Amcaları var. Bunların bu Sam Amcalarının emelleri uğruna yapmıyacakları ahlâksızlık, başvuramıyacakları metod, yemeyecekleri nane yoktur. Tanıyalım artık bunları. Bunlar kendi çıkarlarını yabancıların ortaklıklarına dayamış, alınları damgalı Türkiye Çombeleridir.

İznik Kalesinden giren Kara Yusuf öyle bağırırdı; «Kara Yusuf içeri, haşarat dışarı!» Bizim de bağırmak zamanımız gelmiştir. Gerçek yurtseverler, toplumcular iş-başına içeri, Çombeler dışarı!...

Fevzi KAVUK
(Müşküre Köyü Muhtarı)

Şubeden emir saldılar
Kasaturalı candarmalar
Geldiler
Memedi tarladan askere aldılar

Bu Şiir Memedin Çok Memedin

Koca koca tarlalar tavanı gökyüzü
Bir ucundan doğar gün batar bir ucundan
Bilmem nerde bir adam
Toprağa dokunmadan
Sağar geceyi gündüzü

Koca koca tarlalar sonrası Memet
Yüz Memet bin Memet yüzbin Memet
Ana avrat bir de velet
Sabahtan akşama el toprağında
Ha gayret de gayret

Ana işte baba işte velet düşte
Muskalı velet boncuklu velet marazlı velet
Uyur bütün gün yutmuş afyonu
Kara kara sinekler
Ağzını yer
Yer burnunu

Eşeğin kuyruğu uzar bu belli
Ağaç uzar ekin uzar bu belli
Memet uzamaz
Öyle mi

Memet bal gibi uzar bunu herkes biliyor
Bilmeyen varsa görmüyor domuzuna
Memet ki atıp yorganı yastığı omuzuna
Hergün burnunuzun dibinde geçiyor
Yüce kentlerin ırzına

ERDOĞAN ÇOKDURU

HAFTALIK FİKİR VE SAN'AT GAZETESİ
Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu — Mümtaz Soysal — Doğan Avcıoğlu
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Avcıoğlu
Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık T. A. Ş.

ADRES: Yazı İşleri: Sümer sokak No: 16/8 Yenişehir — A N K A R A Telefon: 17 69 89 — İstanbul Bürosu (Satış . İlân ve Abone İşleri): Mollafenari Sok. No. 32 Cağaloğlu — İstanbul. Tel: 22 95 70 — Posta Kutusu 512 İstanbul.

ABONE: Bir yıllık (52 sayı) 60 T.L., Altı aylık (26 sayı) 30.— T.L., Üç aylık (13 sayı) 15.— T.L.'dır. Yurt dışı abonmanlarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.50 T.L.'dır.

İLAN: Beher sütunda santimi 25.— T.L. dır. Sürekli çıkacak ilân ve reklâmlarla kitap ilânları için özel indirimler yapılır. İlân ve reklâmların yayınlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk yüklenilmez.

YÖN — HAFTALIK GAZETE

BAKIŞ

İÇTEN DIŞA...

Geçen haftanın içinde bir gün, Başbakan Yardımcısı Süleyman Demirel **«Komünizm kokmayan bir toprak reformu istiyoruz»** diyordu.

Adalet Partisi Temsilciler Meclisi önünde söylenmiş bu parlak fikrin patenti gerçekte Süleyman Demirel'de değildi. Meşhur Karadeniz gezisinde bir A.P. li ilçe başkanı bu sözleri Demirel'e söylemişti. Genel Başkanın pek hoşuna gitmiş olacak ki aynı lâfları kullanmakta ve benimsemekte bir sakınca görmedi. Ve böylece politika edebiyatımıza bir inci daha katıldı.

Tabiîdir ki toprak reformunu koklayıp koklayıp da ne dereceye kadar komünizm koktuğunu anlamak bir ihtisas işidir. Teknik ile, bilgi ile, akıl ile hazırlanması gereken reform kanunu tasarısını Demirel misillû politika erbabı koklayacak ve kokup kokmadığını söyliyecekler!..

Gene geçen hafta içinde Tarım Bakanı Turhan Kapanlı toprak reformu konusuyla ilgili olarak **«Devlet Plânlama Teşkilâtının savunduğu fikirler korkunçtur. Bunlar müesses nizamı yıkıcı fikirlerdir»** diye konuştu.

Komünizm ticaretinin politika erbabı, mesleklerini icra etmekte devam etmektedirler. Memleketin iyiye yönelmesi için gerekli her yenilik tedbirinin karşısına dikilip, komünistlik isnadını çıkarları uğrunda kullananların davranışlarında bir değişiklik yoktur. Bu memleketin yeniliğe açılmasını istemiyen menfaatçilerin siyaseti artık kesinlikle bellidir. Türkiyede her çeşit reform fikrine karşı titizlikle karşı koyanlar, memleketin bugünkü durumunu sürdürüp götürmek istemektedirler. Oysa Türkiyenin kurtuluşu ve kalkınması için cesur tedbirler gereklidir. Ortaçağ nizamından Yirminci Yüzyılın sanayi toplumuna geçiş için lüzumlu reformların adını bile duymaktan ürperen kişiler, bir yandan siyasî partileri ile ve öte yandan devlet kesesinden besledikleri derneklerle toplumun ilerleyişini ve uyanışını durdurmak için çırpınıyorlar. Bu gayret kanun çerçevesini de aşmış ve Anayasa dışı zorbalık davranışları biçiminde yurdun her yanında kendini göstermiştir.

KOMÜNİZMLE MÜCADELE DERNEĞİ

Zorbalık ve çapulculuk davranışlarının sanığı olarak ortada görünen Komünizmle Mücadele Derneği dikkatleri birdenbire üstüne toplamıştır. Komünizmle Mücadele Derneği, Adalet Partisi mensupları eliyle kurulmuştur. Ve geçen haftaya kadar Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel derneğin fahrî başkanı idi. Böyle bir durum derneğin her davranışının Cumhurbaşkanı himayesi altında bulunduğu kanısını yaratıyordu. Cumhurbaşkanı Gürsel Bursa olaylarının getirdiği sonuçlar karşısında derneğin fahrî başkanlığını bırakmıştır.

Komünizme Mücadele Derneği bol kaynaklarla beslendiği için memleketin her yanında örgütlenmiş ve bu örgüt seçim güvenliğini tehlikeye düşüren yönlerde gelişmeye başlamıştı. İsmet Paşa bu konuda Başbakanla görüşmüş ve Cumhurbaşkanı Cemal Gürselin derneğin fahrî başkanlığından çekilmesi dilediğini açıklamıştır.

Zira bu derneğin Adalet Partisiyle birlikte Cumhurbaşkanı himayesinde faaliyet göstermesi, Türkiyenin iç ve dış politikası bakımından sakıncalı bir manzara göstermekteydi.

DEĞİŞMESİ ZORUNLU POLİTİKA

Dünyanın iç ve dış politika şartları, Türkiyenin komşularıyla birlikte barış içinde yaşamasını zorunlu kılacak biçimde yürümektedir. Bundan daha dört yıl önce İstanbul Gazeteciler Cemiyetinde yapılan bir basın toplantısında İsmet Paşa yeri geldiği zaman açıklanmak kaydıyla şunları söylemiştir:

— Biz Batı bloku içinde yerimizi almışızdır. Ancak benim öteden beri fikrim, bu blokun içinde komşularımızla olan münasebetlerde şudur: Komşularımıza karşı husumette en ileri uçta görünmek istemem.

Dünya politikası, beraber yaşama prensibini, bütün milletler için alternatifi olmayan bir yol hâline getirirken Türkiyede «Soğuk harp» günlerinin fırtınalarını estirmenin memleket bakımından ne hayrı olacaktır, sorusuna hiçbir sağduyu sahibi olumlu cevap veremez. Adalet Partisiyle işbirliği yapan Komünizmle Mücadele Derneği soğuk harp yıllarının havasını sürdürmeğe çalışmaktadır. Cumhurbaşkanının dernek fahrî başkanı oluşu, duruma daha da ağırlık yüklemekte idi.

Kıbrıs dâvasında Türkiyenin önüne geldiği kapının ardında hangi imkânların bulunduğu bilinmektedir... Sovyetlerin bu konudaki görüşlerinin ne olduğu da bilinmektedir... Sayıları pek kalabalık Üçüncü Dünya devletlerinin tutumlarının ne olduğu da bilinmektedir... Beraber yaşama prensibinde Batı blokunun bütün devletleri geniş adımlar atarken bizim önünü ardını görmez politikacıların gözü kara davranışları, ve bu takımın Babıâlideki kalemlerinin Moskova sirkindeki ayı ile uğraşmaya kadar giden çabaları, görünüşte ne kadar gülünç olursa olsun, memleket yönetiminde memleketin zararına bir hava yaratmakta etki yapmaktadır.

İSMET PAŞANIN KONUŞMASI

Bu bakımdan İsmet Paşanın Meclisin son oturumundaki konuşması ilgi çekicidir. İç politikadan dış politikaya bir çizgi çeken Paşa, Komünizmle Mücadele Derneğini ele almadan önce demiştir ki:

«Komünizm, yeryüzünde bâzı devletlerin resmî cemiyet ve idare rejimleridir. Nitekim, geçmişte de, bugün de bâzı devletlerin rejimi de tam aksi uçta faşist ve nazi rejimleri hâlindedir.

Biz siyasî mücadelemizde hiçbir devletin iç rejimi ile uğraşmayız. Ve iç rejimi yüzünden bir devleti ve milleti incitecek muamelede bulunmaktan sakınırız.

Rejimleri ayrı olan devletlerin, harpte ve sulhta dostça yaşayabileceklerine ve müşterek dâvalara karşı silâhla beraberlik yapabileceklerine inanırız. Bunun adı beraber yaşama prensibidir, geçmişte görüldüğü gibi gelecekte de görülecektir.»

Ve bundan sonra Paşa **«Komünist rejimi, ihtilâlci komünist devletle en yakın dostluk içinde, istilâcılara karşı muharebe ederken iç rejim olarak kabul etmedik ve benimsemedik, karşı koyduk.»** demiştir.

Şimdi İsmet Paşanın konuşmasından 45 yıl öncesine bakarsak Atatürkün Türk - Sovyet dostluğuna karşı çıkan dar görüşlülere Meclis içinde aynı esaslara dayanan şu konuşmayı yaptığını görürüz:

«Görüşebilmek için, komünist olunuz, veyahut olmaya mecbursunuz diye kimse birşey demediği gibi, sizinle dost olmak için komünist olmaya karar verdik dememişizdir. Böyle bir esas mevcut değildir. Yalnız Rus - Bolşevik Hükûmeti komünisttir ve aslı gayesi budur. Bütün milletlere bu fikri, bu içtimaî kaideyi uygulamak ister. Şunu söylemek isterim ki biz buna mâni olacağız, yahut yapamıyacaksınız demek, Rus - Bolşevik hükûmetinin mevcudiyetini tanımamak ve onu reddetmek demektir ki, bunu da yapamayız.»

Atatürkün dış politikası gerçekçiliğe ve Türkiyenin menfaatlerine bağlı politika idi. İsmet Paşanın hafta içinde Millî Birlikçilerle yaptığı bir toplantıda söylediği **«İngilizlerin görüşüne göre İngilterenin daimî dostları ve daimî düşmanları yoktur. İngilterenin daimî menfaatleri vardır»** sözü milletlerin millî dış politika izlemeleri için en gerçekçi yoldur. Bir milletin başka bir milletle daimî dostluğu ve daimî düşmanlığı sürerse George Washington'un dediği gibi biliniz ki o milletin bağımsızlığı yoktur.

Türkiye çıkarları gerektirdiği anda çıkarlarının gerektirdiği her tedbiri alabilecek bir millet olmalıdır. Türkiyede bir siyasî iktidar, iç ve dış politikasını bir başka milletin çıkarlarına göre ayarlarsa ve ayarlamakta inatla ısrar ederse o siyasî iktidar millî yabancı menfaatlerini vatanın menfaatlerine tercih ediyor demektir.

İsmet Paşanın konuşmasında en dikkati çekici nokta: **«Rejimleri ayrı olan devletlerin harpte ve sulhta dostça yaşıyabileceklerine ve müşterek dâvalara karşı silâhla beraberlik yapabileceklerine inanırız. Bunun adı beraber yaşama prensibidir, geçmişte görüldüğü gibi gelecekte de görülecektir»** sözleridir.

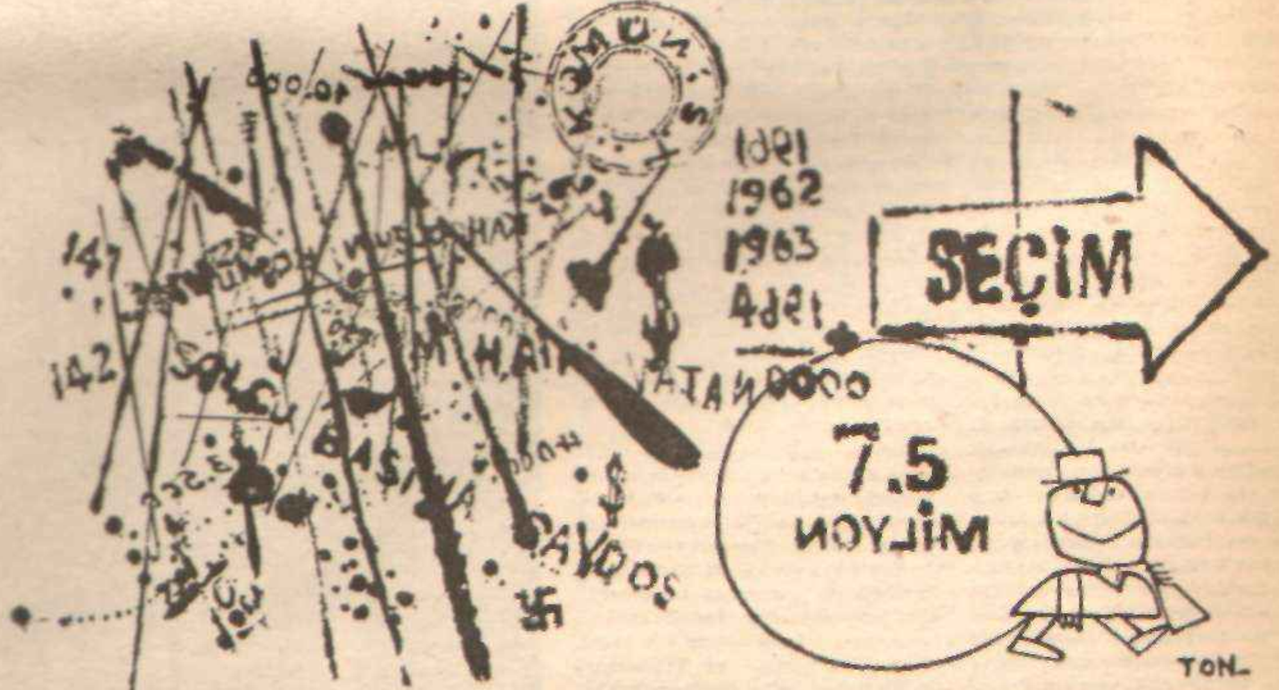
Türkiye değişen dünya politikasının gereklerine adımlarını uydurmak zorundadır. Kendi oluşuna ve tabiatına zıt iç - dış politikayı sürdürmekte inat etmek millî çıkarlara aykırı olur.

Son aylarda devlet adamlığı sıfatına lâyık politikacılarımızın düşüncelerinde Atatürkün dış politikasına yönelmek istidadını gösteren bir gidişin işaretleri vardır.

Ama Türkiyede gözüne kestirdiği siyasî partilere saldırmak mesleğinde koalisyonun büyük partisinden teşvik gören bir acayip derneğin Türkiyenin iç ve dış politikasına yön verecek makamlara yapacağı sorumsuz etkilerin önüne geçilmek gerekmektedir.

Buna karşı tedbir, İsmet Paşa, Başbakan Ürgüplü ve Cumhurbaşkanı arasında ilk davranışla başlamıştır. Halk Partisinin hazırladığı Toprak reformu tasarısında komünizm kokusu arayan aşırı akıllılar ise olayları kavramak yeteneğinden yoksun olarak küçük politikalarına devam etmektedirler, ve etmekte ısrar edeceklerdir.

İlhan Selçuk

DÜZELTME

Doğan Avcıoğlu'nun geçen haftaki başyazısında yanlış çıkan bir cümlenin doğrusu şudur: «Yüzde 10 bir kalkınma hızı millî gelirin 20 yıl içinde 6.5 kat, 30 yıl içinde 17 kat, bir asır sonra ise birkaç bin kat arttırılması, yâni Türkiyenin kurtulması ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaşması demektir.»

İNÖNÜ, MC CARTHY'Cİ GİDİŞE DUR DEDİ

Büyük satranç oyuncusu İnönü, ünlü çivilemelerine başlamadan önce, antikomünizm maskesiyle baş kaldıran irticaa ve bunun teşvikçisi yetkililere unutamıyacakları bir ders verdi. Geçen haftanın ortasında İnönü, Başbakan Ürgüplüden randevu istedi. İnönü, Başbakana özetle şunları söyledi: «CHP dinsizlik ve komünizmle suçlanmaktadır. Kampanya, AP. mensupları tarafından kurulmuş bulunan Komünizmle Mücadele Dernekleri tarafından yürütülmektedir. Bu bir SS teşkilâtıdır. Üstelik Cumhurbaşkanı da derneğin fahri başkanlığını kabullenerek SS lerin cüretini arttırmıştır.. Cumhurbaşkanı bu SS teşkilâtının başından çekilmelidir. Dernek hakkında gerekli takibat yapılmalıdır. Durumdan sorumsuz kişileri, ya da dernekleri değil, hükümeti sorumlu göreceğimiz tabiidir.»

İnönü bu konuda ne kadar kararlı olduğunu açıkça belirtti. C.H.P. lideri çok kısa bir mühlet veriyor ve meclisin son toplantısına kadar Gürsel'in dernek başkanlığından istifasını istiyordu.. Konuşma İnönünün «Mecliste yapacağım konuşma, sizden beklediğim habere göre şekillenecektir» ültümatomuyla son buldu. İnönü, hükümet gevşek davrandığı takdirde durumu en sert şekilde kamu oyuna açıklıyacaktı. Satranç oyuncusu Şah diyordu.

Başbakan durumun nezaketini kavramıştı. Derhal yardımcısı Demirel ile başbaşa verip konuştular «Şah» diyen usta oyuncunun karşısında direnmenin mümkün olmadığını gördüler. Durum, Cumhurbaşkanına arzedildi.

Ertesi günü CHP Grup toplantısından sonra İnönü, kendi isteği üzerine Milli Birlik Grubuna gitti. Ve Senatörlerle görüştü. CHP lideri onlara da durumu anlattı: «AP. nin teşkilâtlandırdığı Komünizmle Mücadele Derneği, CHP. yi komünistlikle suçlamaktadır. Bu SS teşekkülü üstelik kaba kuvvete başvurmaktadır. Cumhurbaşkanının fahri başkanı oluşuyla dernek, devlet himayesine alınmıştır! Cumhurbaşkanının istifasını istedim. Yarına kadar cevap bekliyorum. Hükümet gereken tedbirleri almazsa, ben SS lerle de başa çıkarım. Ama tedbir almak hükümete düşer. Tedbir almamaktan doğacak mahzurlardan dolayı ben hükümeti sorumlu tutarım. Hükümeti bu yolda ikaz ettim.»

Ertesi günü İnönünün Mecliste yapacağı konuşma heyecanla beklenmekteydi. Ankara politik çevrelerinde gece heyecanlı geçti. Heyecan Anadolu Ajansının öğle bülteninde, Gürsel'in dernek başkanlığından istifasını açıklamasıyla yatıştı. İnönü de bunun üzerine meclis konuşmasını yumuşattı. Fakat İnönü yine de Mc Carthy'ci gidişi bütün mahsurlarıyla en veciz şekilde ortaya koyan unutulmaz bir konuşma yaptı. İnönü, komünistlik ithamlarını kendine has uslûbuyla tek cümlede yıkıyordu. «Komünist rejimi ihtilâlci komünist devletle en yakın dostluk içinde, istilâcılara karşı muharebe ederken iç rejim olarak kabul etmedik ve benimsemedik, karşı koyduk... Mugalâta olarak bizim aleyhimize yapılan dinsizlik veya komünistlik isnatlarından korkmayız.»

İnönü, Sadun Tanju'nun Ulus fıkra yazarlığından uzaklaştırılmasına yol açan «beraber yaşama» ilkesini de Tanju'nun fıkrasını hatırlatan sözlerle belirtti: «Komünizm yeryüzünde bazı devletlerin resmi cemiyet ve idare rejimleridir... Biz siyasi mücadelemizde hiçbir devletin iç rejimi ile uğraşmayız. Ve iç rejimi yüzünden bir devleti ve milleti incitecek muamelede bulunmaktan sakınırız. Rejimleri ayrı olan devletleri harpte ve sulhte dostça yaşayabileceklerine ve müşterek davalara karşı silâhla beraberlik yapabileceklerine inanırız. Bunun adı beraber yaşama prensibidir.. Geçmişte görüldüğü gibi, gelecekte de görülecektir.»

Meclis konuşmasında İnönü komünizmle mücadele ticaretinin iç yüzünü açıkça ortaya koydu. «Komünizmle mücadele, çok masum ve cazibeli kıyafetlere bürünerek faşistlerin, diktacıların ve vurguncuların sanatı olmuştur ve daima olacaktır. Bu istismar bir siyasi partinin maksatlarına vasıta olursa, vatan için en vahim tehlikelerin meydana gelmesi işten değildir.»

Durumu bu sözlerle açıklayan İnönü, Komünizmle Mücadele Derneği hakkında kanuni işlem yapılmasını ve derneğe bütçeden verilen paranın nasıl sarfedildiğinin araştırılmasını istedi.

Komünizmle Mücadele maskesiyle başkaldıran irticaa indirilen bu sert tokat, irtica saflarında hiç değilse şimdilik bozguna yol açmıştır. Ama Menderes mütahitlerinin basını yine de Komünizm bezirgânlığı yapmakta berdevamdır. Yeni İstanbul, İnönünün konuşmasını komünizme bir işgal sahası hazırlamak ve Türk mukaddesatını baltalamaktan başka ne gibi gayesi olabilir. Komünizme en küçük aykırılık tavrı göstermeksizin ona karşı fikir, teşekkül ve partilere çatan İnönü bu bakımdan (Lenin) nişanının büyük rütbesine liyakat kazanmıştır.»

Apaçık bir iç ve dış sömürmeyi savunan «Kır at» ın buna karşı çıkanları komünizmle suçlayarak, oy toplamaya kalkışmaktan başka çaresi yoktur. Her şeye rağmen daha kapalı şekillerde de olsa komünizm bezirgânlığını sürdüreceklerdir. Fakat İnönü, bu gidişin bütün tehlikelerini ve zararlarını azimli bir ifadeyle ortaya koymuştur. İç ve dış sömürücü çevrelerin çıkarlarının hizmetinde irtica horlatılmaktadır. Bu irtica milli bir dış politika uygulanmasını köstekliyecek ve içerdeki milli uyanışı güçleştirecek niteliktedir. Gidişe mutlaka dur denilmelidir. İnönü, son davranışıyla, bu gidişe dur deme azmini açıklamış ve gücünün buna yeterli olduğunu göstermiştir.

C.H.P. Genel Başkanı İsmet İnönü «Lûtfen dinler misiniz?»

Hükûmet deviren petrol şirketleri

Caltex'in Ankara Temsilcisi Harriger'in şirket baştemsilcisi Kirchefer'e yazdığı 4 sayfalık rapor, yabancı tekellerin nasıl çalıştıklarını açıkça ortaya koymaktadır. Bir defa yabancı tekeller, devlet kurumlarında ajanlar bulundurmaktadır. Petrol Ofis'in sırlarını Caltex'e aktaran zat, Ofis'in Madeni Yağlar Şubesi Müdürü Melih Ataman'dır. Ataman, Caltex adına Amerika'da eğitim ve Avrupada staj görmüştür. Petrol şirketleri Türk teknisyeni değil, ajan yetiştirmektedirler.

Bir basın toplantısı yapan Petrol Ofis Genel Müdürü Kenan Onat yabancı ajanların devlet kurumlarında çalışmalarını şu ibret verici sözlerle açıkaldı: «Bizim dairede kimdiye kadar sır diye bir şey yoktu. İki kişi arasında kalması gereken bazı bilgileri yarım saat sonra başkalarından öğrenirdik.»

Diğer taraftan, yabancı tekeller, hükûmetler üzerinde nüfuz kurmaktadırlar. Arkalarında vardım kesesini elinde tutan Amerika bulunan bu şirketler, kendilerini devlet içinde devlet saymaktadırlar. Nitekim Caltex'in yerli ajanı, Caltex'e karşı milli çıkarları savunan Petrol Ofis yöneticilerinin değiştirilmesi için «bir ay önce Enerji Bakanlığına bir protesto çekmek yeterdi» diyebilmektedir. Ankara Temsilcisi Harriger de, yabancı ülkelerde Sam Amca'nın hoşuna gitmeyen hükûmetleri devirmekle ünlü C.I.A.'nın başkanı gibi konuşmaktadır. «Türkiye'de siyasi atmosferin değişmesi, Petrol Ofisi yöneticilerinin atılması, millileştirmenin uyutulması» gibi meseleleri Harriger fütursuzlukla söz konusu edebilmektedir. Bu sözler, Menderesçi politikanın nasıl bir yarı sömürge durumu yarattığını açıkça belirtmektedir. Ne yazık ki iktidarlar, «vahim sonuçlar» diye tehdit mektupları yazan, hükûmet darbeleri plânlayan yabancı tekellere hadlerini bildirmek için bir şey yapamamaktadırlar.

Yunanistandaki Buhran ve Kıbrıs

Yunanistanda, İkinci Dünya Savaşından sonra İngiltere ve Amerikanın kanlı müdahaleleriyle bastırılan sağ—sol çekişmesi yeniden patlak vermiştir. Kral, Harp sırasında memleketi terketmiş ve istenmeyen adam haline gelmişti ve ancak İngilterenin binlerce insanın hayatına mal olan askeri müdahalesiyle ve uydurma bir plebisitle Yunanistana dönebilmişti.

Şimdi yeni kral, Papandreu'nun solculara müsamahakâr davranmak, Moskovaya gitmeye kalkışmak ve Kıbrıs meselesini NATO çerçevesinin dışına taşırmak gibi Amerikanın gözünde «affedilmez suçlar» işliyen Papandreu'yu bir cins hükûmet darbesiyle iktidardan uzaklaştırmaktadır.

Papandreu aslında Amerika ve İgiltereye yakın bir politikacıdır. Ama Sam Amca, bizim de yakından gördüğümüz üzere en ufak bir b a ğ ı m s ı z davranışa dahi tahammül edememektedir. Bu genç krala, kralın entrikacı annesi Frederikaya, soldan ürken iş çevrelerine ve sağcı subayların lideri Grivasa, bir darbeyle Papandreu'yu devirme cesaretini vermiştir. Kim Dergisinde Erdoğan Aydınger, darbe hakkında Atinadan şunları yazmaktadır: «Sarayın ve Amerikalıların istedikleri Novas gibi saraya bağlı bir hükümet... Saraya ve Amerikalılara. Nasıl ki Amerikalılar Türkiyede kendilerine bağlı bir hükümeti AP. nin iktidara gelmesinde görüyorlar. bu yolda çaba gösteriyorlarsa, Atinada da Novas lehinde hava yaratmağa çalışıyorlr. Zengin iş adamlarının yanı sıra Amerikan elçiliği mensupları milyonlarca drahmi tutarında menfaat dağıtıyorlar. T... arzuları mavalarının tutması, Novas'ın güven oyu alması.»

Yalnız evdeki hesaplar çarşıya uyacak mı? Papandreunun oyuna getirilerek devrilmesi, Yunanistanda büyük gösterilere yol açtı. Manchertes Guardian durumu şöyle değerlendirmektedir: «Bu öyle çılgınca bir adım ki, geçen hafta başında kralın böyle bir şey yapacağı imkânsız görünmekteydi. Yunan siyaseti o derece tehli-

Kır at !

Adalet Partisi seçimlere doğru sembolünü değiştirdi.

Ve Demirkırat'ın kır atını partinin işareti olarak benimsedi.

— Peki bunun demir'i nerede? diye soranlara cevap:

— Morrison Süleymanın soyadında!

Amerikan arpasıyla beslenip, kapitalizmle tımar edilen kır at seçim yarışında bakalım nasıl koşacak?

Rahvan mı, dörtnal mı, tırıs mı?

Merkez Bankasındaki Amerikan paralarıyla doping yapılması ihtimalini de unutmamak gerekir... Çünkü sahibine göre kişnemektedir bu kır at...

keli bir şekilde dengede durmak tadır ki, küçük bir sarsılma memleket üzerinde gayet büyük tesirler gösterebilir. Papandreu şimdiye kadar sükûnetle hareket etti, fakat âni azil, onu pek gafil avladı. bununla beraber kendisi krallığa meydan okuyabilecek kadar geniş halk kütleleri tarafından desteklenmektedir.

Ülkedeki solcu kuvvetler, Karamanlis devrindekinden bariz bir şekilde daha kuvvetlidirler. Halihazırdaki çıkmaz, bunların memleketi sağdan sola kaydırmaları için bir fırsat olmuştur. Kralın yaptığı büyük hata ülkeyi belirli bir şekilde sağa ve sola ayırmak olmuştur.

Papandreu'nun ise geçen yıl Yunanistanı üzerinde tutmağa çalıştığı merkezi istikamete tekrar girmesi artık beklenemez.»

Kralî darbe Kıbrıs meselesi bakımından da önemlidir. Darbe, başarıya ulaştığı takdirde, Enosisçi faşistlerle müzakerelerden tır. Grivası Amerikanın Kıbrısa yolladığı unutulmamalıdır. Amerikanın Kıbrıs formülü de, Türkiyeye verilecek ufak bir taviz karşılığında Enosistir.

Gittikçe güç kazanan, sol çevreler ise, unutmamak gerekir ki, hiç değilse Enosis'e karşıdır. Türkiye için Enosise karşı olanlarla bir uyuşma zemini bulmak, Enosisçi faşistlerle müzakereden herherhalde daha az zordur.

NATO, Türkiye ve Sevr

NATO Dergisinin Temmuz — Ağustos 1965 sayısında İtalyan delegasyonunun müşaviri «yirmibeş asırlık bir Avrupalılaşma» adlı bir yazı yayınlamıştır. Yazı, NATO içinde bizim ne gözle görüldüğümüzü gösteren samimî bir itiraftır. İtalyan Müşaviri aynen şöyle demektedir: «Türkler, yirminci asırda Sevr Muahedesi sayesinde Avrupa camiasına girdiler» NATO, herhalde bir Sevr stili Avrupalılaşmayı devam ettirmektedir.

Peykçi batıcılığın başka türlü olması beklenemezdi. Türkiye, ancak Batı Emperyalizmine karşı savaştığı zamanlarda en çok fazla Batılı olmuştur. İtalyan müşaviri gibi batılıların gözünde Atatürk batı düşmanı. Menderes ise büyük batı dostudur. Onların anladığı batıcılık budur. Peykçi batıcılığa yönelerek bizim yönetici sınıflar da «Sevr anlaşması yoluyla Batılılaşma» görüşünü benimsemişlerdir. Bu sebeple NATO dergisindeki yazıya şaşmamak ve kızmamak gerekir.

NATO Dergisinin marifetleri bundan ibaret değildir. NATO Türkiyede de, Türk çıkarlarını savunan bütün milliyetçileri komünistlikle suçlandıran bir adama bol para vererek NATO Dergisi çıkarttırmıştır. «NATO - Özel Sektör» diye başlıklar atan bu dergide bazı profesörlerimiz ve iş adamlarımız «NATO kapitalizmin savunucusudur» görüşüne hak verdiren inciler yazmışlardır.

Ve NATO, Kıbrıs meselesinde millî çıkarlarımız gerektirdiği zaman, «Ordumuzu ve uçaklarımızı, bizim müsaademiz olmadan kullanamazsınız» demiştir. NATO'cular Ordumuzu bile «Sevrleştirmek» istemektedirler! Bu sebeple NATO Dergisi «Türkiye Sevr Anlaşması ile Batılı olmuştur» diye yazarken, yeni bir fikir ortaya atmamakta, sadece Batının NATO anlayışını ortaya koymaktadır. Onların bu görüşünü teyid edici bir çok davranışta bulunduğumuzu da unutmayalım.

Alkılıç meselesi

Şadi Alkılıç Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan bir yarısına yazısı için 7,5 yıl hapis yatacak!

Alkılıç dâvası, Türk adliye tarihinde yer alacak büyük bir meseledir: Bilim adamları yazıda komünizm propagandası yok demişlerdir, iki ağır ceza mahkemesi beraat kararı vermiştir. Ama Alkılıç, yine de 7,5 yıla mahkûm edilmiştir. Siyasî inancı ne olursa olsun, insan haklarına saygı duyan herkesin üzerinde önemle durması gereken bir dâva ile karşı karşıyayız.

Mesele şudur: Alkılıç'ın 12.12.1962 tarihinde, «Türkiyenin tek kurtuluş yolu: Sosyalizm» adlı bir makalesi Cumhuriyet gazetesinde yayınlanmıştır. Yazı üzerine Alkılıç, Cumhuriyet gazetesi Yazı İşleri Müdürü Kayhan Sağlamer ile birlikte tevkif edilmiştir. Alkılıç 10 ay

Şadi Alkılıç

tutuklu kalmıştır. Mahkeme devam ederken zamanın Adalet Bakanı Prof. Abdülhak Kemal Yörük, Senato'da, mahkemenin seyrine tesir edici bir konuşma yaparak, Anayasayı çiğnemiştir. Ama bilirkişilerin «yazıda suç yoktur» raporları üzerine 5 çocuk ve 2 torun sahibi bulunan 24 yıllık devlet memuru yaşlı Alkılıç tahliye edilmiş ve Sivas Sağlık Koleji Müdür Muavini olarak görevine başlamıştır. Yazıda suç olmadığını söyleyen bilirkişiler İstanbul Üniversitesi Anayasa Profesörü Dr. Hüseyin Nail Kubalı - ki raporu YÖN'ün 81. sayısında yayınlanmıştır - ile İktisadi Doktrinler Tarihi doçenti liberal görüşlü Dr. Orhan Yenal'dır.

Dâva beraatla sonuçlanmıştır. Ne var ki Yargıtay Birinci Ceza Dairesi kararı bozmuştur. (Yargıtayın bozma kararı YÖN'ün 81. sayısında yayınlanmıştır). Dâvâ tekrar İstanbul Üçüncü Ağır Ceza Mahkemesinde başlamıştır. Ağır Ceza Mahkemesi, Türk adliye tarihine geçecek bir kararla dâvayı reddetmiştir. Red kararında, Yargıtayın tutumu şiddetli bir dille tenkid edilmektedir: «Yargıtayca kararın bozulmasını mucip olarak gösterilen sebep, gerek delil müessesesini ve gerek delilleri mahkemenin serbestçe takdir hakkını bir tarafa iten ve adalet tarihinde eşine rastlanmıyan bir edâ taşımaktadır... Yargıtayın bu yolda bir mütaleayı ihtiva eden bozma ilâmının âdeta bir mahkûmiyet hükmü mânası taşıdığı görülmektedir.»

Red üzerine dosya Beşinci Ağır Ceza Mahkemesine gelmiş, Beşinci Ağır Ceza da örnek ve korkusuz bir kararla Şadi Alkılıç'ın beraatında ısrar etmişti.

İstanbulun iki ayrı ağır ceza heyetlerinin verdikleri beraat kararlarına rağmen, Savcılık davayı tekrar temyiz etmiş ve dosya Ceza Daireleri Genel Kuruluna gitmiştir. Genel Kurul, Alkılıç'ın beraatini reddetmiş ve mahkûmiyetini istemiştir.

Duruşma dosyasında, Alkılıç'ın yazısı hakkında Bertrand Russel, İtalyan Demokrat Sosyalist Partisi lideri Prof. Nenni, İtalyan Cumhurbaşkanı sosyalist Saragat gibi ünlü kişiler mütalea vermiş ve yazıda komünist propagandasının bulunmadığını belirtmişlerdir. Prof. Bahri Savcı, Prof. Sadun Aren, Oxford ve Cambridge üniversitelerinin profesörleri de mahkemeye aynı yönde mütalealar sunmuşlardır. Bütün bunlara rağmen, Şadi Alkılıç mahkûm edilmiştir. Türkiyede artık komünizmin ne olup, ne olmadığını hiç değilse yüksek hâkimlerimiz öğrenmelidir.

Bölükbaşı'nın partisi

Geride bıraktığımız hafta içinde, Meclisin tatile girdiği gün başlayan Millet Partisi İkinci Büyük Kongresi, Bölükbaşı'nın bütün çırpınmalarına rağmen gazetelerin ancak üçüncü dördüncü sınıf haberleri arasında yer alarak yapıldı ve bitti.

15 ilde örgütlenemediği için mahalli seçimlere katılamayan, önümüzdeki genel seçimlere ise, parlâmentoda ondan fazla üyesi bulunup bir grup teşkil edebildiği için katılmak hakkını güçlükle kazanan Millet Partisinin üç gün devam eden büyük kongresi bir tek şeyi isbat etti. O da, bu memlekette, Bölükbaşının hâlâ ikibin kişiyi bir araya getirecek kongreler yapabilecek güçte olduğunu ve gelenlerin tamamının korkunç birer Bölükbaşı hayranı olduğunu

Kongre Cuma sabahı, Genel Başkan Bölükbaşı adına, Genel Sekreter ve İçişleri Bakanı İsmail Hakkı Akdoğan tarafından 2173 delegenin hazır bulunduğu söylenerek açıldı. Kongrenin yapıldığı sinemanın duvarlarını «önce vatan sonra parti» «Millet Partisinin kurucularına ve programına inan» yazılı dövizler süslüyordu. Hemen her köşeye de partinin sembolü olan ve bir kartaldan çok kargaya benzeyen MP flâmaları asılmıştı. Salon tıklım tıklım doluydu. Başkanlık divanı seçimleri, öteki partilerinkinden farklı olarak gürültüsüz patırtısız ve beş on dakikanın içinde yapıldı. Başkanlığa seçilen İstanbul İl Başkanı Avukat Abdurrahman Şeref Laç kısa bir konuşmayla kendilerini seçenlere teşekkür etti ve partinin de kongrenin de en veciz tarifini yaptı. İnanan insanların, Büyük Lider, Büyük Mücahit Bölükbaşının Partisı dedi. Gerçekten de parti Bölükbaşının partisiydi ve partide Bölükbaşıdan başka hâkim hiç bir güç yoktu.

Sayıları 2173 olarak ifade edilen kongre delegeleri, hemen istisnasız halk çocuklarıydı. Hatta içlerinde üç beş yöneticinin, millet vekili ve senatörün dışında kravatlı kimse dahi yoktu denebilirdi. 58 ilden, pek belli olmıyan bir delege seçim usulüyle gelmişlerdi. Daha ziyade küçük esnaf, küçük çiftçi ve toprak adamlarıydı. İçlerinden pek çoğunun okuması yazması bile yoktu ve ellerindeki delege kartlarını başkalarına okutarak yerlerini buluyorlardı. İçlerinde çember sakallılar, bereliler ve köy imamı, müezzini tipindekiler küçümsenemeyecek sayıdaydı. Delegeler arasındaki şöyle bir dolaşma, Bölükbaşının partisinin bir Orta Anadolu partisi olduğunu göstermeye yetiyordu. Orta Anadolunun verimsiz fakir topraklarının, okuyup aydınlanmamış fakir yurttaşları.

Kongrenin ilk günü, Bölükbaşı sonu gelmez alkışlar arasında, Genel İdare Kurulunun raporunu okudu. Uzun, incir çekirdeğini doldurmaz lâflarla dolu bir vatan millet edebiyatı, komünizme ölüm lâfları ve MP dışında kalmış bilcümle partilere küfür.. İkinci gün bir siyasi vodvil havası kongreye daha çok hâkim oldu. Kimi Bölükbaşıdan sonra ondört yaşındaki oğlunun da konuşmasını istedi, kimi Bölükbaşı için yazılmış kasideler okudu. Sonra seçimlere geçildi. Ortada bir tek liste vardı, başka ne rakip ne aday. Listeyi de Bölükbaşı hazırlamıştı, oy birliğiyle liste kabul edildi. Genel seçimi de gene pek [illegible] oldu ve yirmi yıllık [illegible] politikacı Osman Bölükbaşı bir kere daha Genel Başkan seçildi.

Bölükbaşının partisinde fikir kırıntısından [illegible] yoktur. Fakat Orta Anadoluda [illegible] oyuna dayanan yerleşmiş bir seçmen kütlesi olan Bölükbaşının önümüzdeki seçimlerde [illegible] oy toplaması beklenmektedir.

GERÇEK SAYGISI

BİÇİM DEĞİŞTİREN FAŞİZM

Fethi Naci

Sömürgeleştirme önce kafalardan başlıyor. Ve emperyalizm, çoğu az gelişmiş ülkelere, asker cesetlerini çiğniyerek değil, yılanmış beyinlere basarak geliyor; bu beyinleri kullanarak yerleşmeğe, saltanatını kurmağa çalışıyor.

Bu beyinlerin yaymağa çalıştığı düşünce şudur: Biz, kendi gücümüzle kalkınamayız, petrolümüzü kendimiz çıkaramayız, madenlerimizi kendimiz işletemeyiz, projelerimizi kendimiz yapamayız. Bizi ancak Batılı dostlarımız kalkındırabilir. Bırakalım, petrolümüzü de onlar çıkarsınlar, madenlerimizi de onlar işletsinler.

Batı yardımı olmadan bir kalkınmanın mümkün olmıyacağı düşüncesi, kurulu düzenin olduğu gibi sürdürülmesi, Anayasanın öngördüğü reformların savsaklanması düşüncesine sıkı sıkıya bağlıdır. Bu bağlılık, bir başka bağlılığın somut ifadesidir: Pazar meselesini çözmek ve sermaye fazlasına yeni yatırım alanları aramak zorunda olan emperyalizmle çıkarlarını sürdürmekten başka kaygısı olmayan komprador burjuvazi ve toprak ağaları arasındaki ortaklaşa menfaat bağlılığının...

Ne var ki bu menfaat bağlılığını, oylu demokrasi düzeninde, halk kitlelerinin gözlerinden saklamak gerekir. İşte bu noktada, İsmet Paşanın bile son günlerde kullanmak zorunda kaldığı «faşizm» sözcüğünü anmak gerekir.

Az gelişmiş ülkelerde emperyalist kuvvetlerle yerli komprador burjuvazi ve toprak ağaları arasındaki çıkar birliğini gözlerden saklamak için, faşist propagandanın çağımızdaki az gelişmiş ülkelere adapte edilmiş şekli kullanılır.

Hitler Almanyasında «nasyonal sosyalizm» sözü kullanılıyordu. Ve sözüm ona bir sosyalizm taraftarlığı, sözüm ona bir kapitalizm düşmanlığı yapılarak, halk kitleleri aldatılıyordu. Faşizm, kitleler arasında bir dayanak bulmak için bu yolu seçmişti; kullandığı en önemli araç olan demagojiyi bu yolda işletiyordu.

Oysa günümüz faşizmi, şakacıktan bile olsa, kapitalizme toz kondurmamakta, sosyalizmin adını etmemektedir. Tersine, günümüz faşistleri özel teşebbüsün en büyük övgücüsü durumuna gelmişlerdir. Özel teşebbüs övgücülüğü ve sahte bir komünizm düşmanlığı sözüm ona bir mukaddesatçılıkla birlikte günümüzde az gelişmiş ülkeler faşistlerinin resmi ideolojileri haline gelmiştir.

Özel teşebbüs övgücülüğü ve sahte komünizm düşmanlığı, kaçınılmaz bir şekilde yabancı sermaye dostluğuy'a birleşmektedir. Ve milliyetçiliği tekellerinde bulundurmak için çabalayan yerli faşistler, ak koyunla kara koyunu derhal belli eden yabancı sermaye meselesinde, memleketin yeraltı ve yerüstü zenginliklerinin yabancılara peşkeş çekilmesi meselesinde, gerçek bağımsızlık meselesinde ister istemez renklerini ve köklerini açığa vurmaktadırlar.

Ve yerli faşizmle sömürücü emperyalizmin içyüzünün Türkiye kadar açığa vurduğu az gelişmiş ülkelerin sayısı fazla değildir.

Şimdi yapılacak iş, seçimlere yaklaşıldığı şu günlerde, politik düşünceleri ne olursa olsun, demokrasiye inanan, Anayasaya inanan bütün vatanseverlerin Türk halkının uyanmasından duyulan çekingenliği artık bir yana iterek Türk halkına bu gerçekleri anlatması, faşistlerin suçlamalarını, artık işlemez hale gelmeye başlayan bu suçlamaları umursamayarak doğruları söylemeleridir. 10 Ekim seçimleri, sömürücülerin aldattıkları sömürülen kitlelerin oylarıyla Türkiyenin haraç mezat yabancı sermayeye satılışının genel oyla tescili olmamalıdır.

Hoş, olsa bile, olayların gelişimi nasıl olsa bu gidişi değiştirecektir.

NATO

PLAN [illegible]
ÖZEL SAYILARI

ÖZEL SEKTÖR

MART 1964
FIATI 1 LIRA
1. ÖZEL SAYI

Hedef!
Batının uygarlık
düzeyine ulaşmak
ATATÜRK

NATO parasıyla çıkan dergide «özel Sektör» e methiye...
Sevr hortlatılıyor!..

Politika ve Ötesi

SEVMİYORUZ BİRBİRİMİZİ

Birbirimizi sevmiyoruz. Ama sever görünerek kandırıyoruz, kazıklıyoruz. Sever görünmekle, kazıklamakla işi nekadar sürdürürüz, bu bizi nereye kadar götürür? Öğretmen öğrencisini sevmiyor. Bakanlık öğretmeni. Memur halkı sevmiyor, halk devlet kapısını. Karakol, halkın devletle ilk karşılaştığı duraktır. herkes karakola işi düşmesin ister. Yargıç, karşısına düşen sanığa gülmez. Savcı için her sanık suçludur. Politikacı meydanlarda:

«— Sevgili hemşehrilerim, aziz yurttaşlarım» diye nutuklar çekerken, aklından:

«— Sizleri nasıl kandırabilirim?» i geçirir. Burada eşit ölçü «kandırma» dır.

Siz büyük şehirlerin cicili bicili asfaltlarına ve renkli parkelerine bakmayın, dış semtler ve gecekondu bölgelerinde pislikten geçilmez. Hele büyük şehirlerden bir kaç kilometre uzaklaşın, köyler: Yolsuz, ışıksız; damlar: kiremitsizdir. İnsanlar arasızda orantısız ayırımlar vardır. Biri çağımızda yaşarken, öteki çağımızdan bir iki yüz yıl gerilerdedir.

Halil Aytekin'in «Doğuda kıtlık vardı» kitabını okuyorum, ordan şu parçayı aktarayım:

«— Gözlerin neden kör oldu?»

«— Trahomdan...»

«— Bacakların nerede topal?»

«— Mayın tarlasından...»

«— Ya kolların neden çolak?»

«— Kurşunlaştık da ondan...»

«— Yüzündeki sarılık, belindeki kambur?»

«— El kapısında marabacıyım bey, marabacı!...»

Mahbusaneleri ağzına kadar dolu ülkelerden biri de biziz. Hep mi suç işleme eğilimindeyiz? Düzenden gelen bir bozukluk için kuşkuya düşmez misiniz? Mahbusaneciliği otelcilik sayan yeni ceza ve infaz kanununu keyfimizden çıkarmadık, şartlar zorladı. Gerekçesini okursanız, batı incelemelerine dayanan bir özenti kılıfını görürsünüz.

Anlaşıldı, İsmet Paşa seçimlere fikir bulunsun diye Toprak reformunu ve petrolü götürecek... İnananlar, inanmayanlar çıkacak. Paşanın samimiyetine güvenenler, güvenmiyenler olacak. Fakat Tahtakılıç'ın:

«— Paşam her şey iki dudağınızın arasında iken bunları niye yapmadınız?» diye sorması da boşuna söz mü?

Başkent evlerinin kapılarını çalarak, her biri okul çağında çocuk satıyorlar. Köylerden şehirlere akın eden açlık, yanına çocuk satımını da kattı. Belki İstanbulda da öyledir, İzmirde de öyle.

Bu yaştaki çocukların okula gönderilme zorunluğu varmış, babası bundan sorumlu imiş, kanun yakasına yapışırmış. Ayda 150 — 200 lira gelir, çocuk başına az mı? Bu parayı getirmediği sürece baba evlâdını sevmiyor.

Acı ve göz yaşartıcı bir cümle ama doğru.

Toprak reformu neden zorunlu? Hesabını Gülten Kazgan yapmış: «Tarım kesiminde nüfusun yüzde 90'ının tarımsal gelirin yüzde 48'ini, yüzde 10'un ise yüzde 52'sini aldığı» ortada. Baba köyden kaçıp şehirde çocuk satmasın da ne yapsın?

Hergün gazetelerde okuyoruz. Dağlarda, bellerde güpe gündüz adam soyuyorlar, kamyonların yolunu kesiyorlar. Cumhuriyet tarihinde asayiş böylesine bozulmadı. Dağlarda gezen eşkiya değil, açlıktır. Açlığın ahlâkla, kanunla ilgisi yok. Oysa zabıta dediğimiz, şehirlerde fikir kovuşturuyor, yurt yararına söylenen her cümleye komünist damgası vurmaktadır. Hüsamettin Ertürk'ün «gözlüklü Ziya bey» dediği Milli Emniyetin başından emekliye ayrıldı. Tutturduğu dosyaları bir aklı başında olana lütfen incelettirin, binlerce memleket gencinin nasıl *süründürüldüğünü göreceksiniz. Göz*lüklü Ziya bey şimdi ellerini başının arasına alsın, bütün zırhlarından soyunduğuna göre vantıklarını bir gözden geçirsin. Basını sokacak bir iki dam, gelir getiren bir iki yapı dışında kendine ve memleke neyantı? Envanteri onu da memnun etmiyecektir. Yaşlandığı için, kendi usulleri ile bir hesap sorumuna bünyesi de dayanmaz.

Yazık değil mi?

Sevmiyoruz birbirimizi.

Sevmediğimiz için de manzara bu.

Bırakın ötekilerini, sevgi reformunu da isteyen, en çok eziyete uğrayan bizleriz.

Mehmed Kemal

TRT Komedisi

TRT hakkındaki 59 sayfalık takipsizlik kararı gerekçesi, bir kısım bakanların korkunç zihniyetini göstermesi bakımından ibret verici... Gerekçeden TRT hakkında Mc Carthy'nin muhayyilesini aşan komik iddialarda bulunulduğunu öğreniyoruz. Amerikadaki zenci yürüyüşü ve Vietnam olaylarıyla *ilgili yorumlar, Amerikan* aleyhtarlığı sayılmaktadır. Bu konudaki tahkikatta varılan sonuç şudur: «Gerek zenci yürüyüşü ve gerekse Vietnam olayları dolayısiyle yapılan yorumda dünyaca tanınmış yazarların görüş ve fikirlerine yer verilmiş ve durum objektif olarak aksettirilmiştir.»

Başka bir iddia, «Şam'da A.B.D. Elçiliği ikinci kâtibinin casuslukla *suçlanması* üzerine Şam'ın görüşünü aksettirdiği halde, Birleşik Devletlerin görüşüne yer vermemek» idi.

Diğer bir iddia, Radyonun tüccarın vergi kaçırdığı yolunda yayın yaparak özel sektör düşmanlığı yapması idi. Şair Behçet Kemal Çağlar, Cezayirli Haşan Paşanın ölüm yıldönümü dolayısiyle yaptığı konuşmada, Paşanın kendi hazinesinden devlete ve askerlerine para yardımı yapmasına değinerek, bugün vergisini vermek istemiyen tüccar, zam almak isteyen senatör ve milletvekilleri Cezayirli Gazi Hasan Paşa'yı örnek almalıdırlar» demişti. Özel sektör düşmanlığı bu idi!..

Başka bir komik iddia, «İran Devlet Başkanının özel bir askeri uçakla seyahat ettiğinin» bildirilmesiydi. İddiada, transit olarak memleketimizden geçen bir İran Devlet Başkanının KLM ile seyahat ettiği halde, Radyo haber bülteninde özel askeri uçakla seyahat ettiğinin bildirildiği, bu suretle KLM idaresinin menfaatının haleldar edildiği, İran'da Şah'a karşı olanların da Şah'a karşı harekete geçmesine sebebiyet verildiği ileri sürülmüştür. Bahis konusu olayla ilgili haberde aynen «bu sabah özel uçağı ile Tahran'dan hareket eden...» denilmiştir.

İran Devlet Başkanının KLM ile değil PAN - AM ile seyahat ettiği ve haberde askeri uçak lâfının kullanılmadığı tahkikat sonucu anlaşılmıştır.

Bir takım iktidardaki adamların nasıl bir zihniyetle, devleti nelerle uğraştırdıklarını gösteren takipsizlik kararı gerekçeesi gibi vesika, doğrusu az bulunur.

TİP'in Kadıköy Kongresi

TİP'in Kadıköy Kongresini binden fazla dinleyici izledi. Gençlerden ve İşçilerden kurulu 200 kişilik emniyet kuvvetinin hazır bulunduğu kongre, olgun bir hava içinde geçti. Kongrede bir konuşma yapan Genel Başkan Aybar, *son olaylar, Komünizmle Mücadele* Dernekleri Milletlerarası sömürücü sermaye ve 10 Ekim seçimleri üzerinde durdu. Bursa olaylarının ciddi tertiplerin sonucu olduğunu belirten Aybar, «Sömürücü çevreler Anayasayı işlemez hale getirmek ve imkân bulurlarsa değiştirmek amacını güdüyorlar. Komünizmle Mücadele Derneğinin ve benzeri Anayasa düşmanı derneklerin, yalnız seçim güvenliğini değil, demokratik Anayasa düzenini tehdit ettikleri artık TİP dışındaki çevrelerce de anlaşılmaya başlanmıştır. Son zamanlarda çeşitli çevrelerin bu konudaki tepkilerini memnunlukla izliyoruz. Seçim güvenliği, oylama gününün güvenlik içinde geçmesinden ibaret değildir. Seçim öncesinin güvenliği sağlanmadıkça, oylama günün hâdisesiz geçmiş olması büyük bir şey ifade etmez» dedi. Akhisar olaylarından sonra Başbakana tehlikenin önemini belirttiğini, somut tedbirler alınmasını istediğini, Komünizmle Mücadele Derneklernin kanun dışı kuruluşlar olduğunu, hükûmetçe kovuşturma açılması ve mali kaynaklarının denetlenmesi gerektiğini başbakandan istediğini açıkladı. Buna karşılık hiçbir kovuşturma yapılmadığı gibi, tam tersine devlet hazinesinden 100 bin lira verilmesinden duyduğu üzüntüyü belirtti. Bu dernekleri iç ve dış sömürücülerle bazı AP lilerin baskı vasıtası olarak kullandıklarını belirttikten sonra «Son olaylar üzerine Sayın Cumhurbaşkanının fahri başkanlıktan çekilmiş olmaları memnunluk uyandırmışsa da, dernek hakkında hükûmetçe bugüne kadar kovuşturma açılmamış olması *endi*şelerimizin devamını haklı çıkarmaktadır» dedi.

10 Ekim seçimlerinin tarihimizde bir dönüm noktası olacağını söyleyen Aybar, «Bu seçimlerde partiler ciddi bir imtihan geçireceklerdir. Halkımız temelsiz vaadlara iltifat etmiyecektir. Partiler Türkiyenin sorunlarını nasıl, hangi yoldan ve hangi sosyal kuvvetleri harekete geçirerek çözeceklerini açıkça ortaya koymak zorundadırlar. Türkiyemizin kuruluşu, kalkınıp ilerlemesi emekçi halkımızın bütün gücünü inanarak ve şevkle seferber etmesine bağlıdır. Bunun için emekçi halkımızın yurt işlerinde söz ve karar sahibi olması, bir numaralı yurttaş durumuna gelmesi şarttır» görüşünü savundu.

Aybar, milletlerarası sömürücü sermaye, içimizdeki ortakları ve adamları vasıtasiyle memleketin ekonomik ve mali kaynakları kontrol edildiği sürece Türkiyenin kalkınıp ilerlemesinin mümkün olmadığını, biran önce Atatürk'ün yüzde yüz bağımsız milli dış politikasına dönülmesi gerektiğini, dış yardım ve borç peşinde koşmaktan vazgeçmenin şart olduğunu belirtti, «Dış ve iç sömürücülerin küstah temsilcilerine, tarihin ilk milli Kurtuluş Savaşını kazanmış olan halkımız elbette hadlerini bildirecektir. Devleti tehdit etmek küstahlığını ve cüretini gösteren petrol kumpanyaları ergeç Atatürk'ün yaptığı gibi yurt dışına sürülecektir.» diyerek sözlerini bitirdi.

Daha sonra Merkez Yönetim Kurulu üyelerinden Behice Boran, İbrahim Güzelce ve Kemal Türkler söz alarak yeni Anayasanın getirdiği haklar üzerinde durdular. Anayasa açıkça çiğnenmedikçe kanunların sağladığı hak ve hürriyetlerin alınamayacağını belirttiler.

Hâdisesiz geçen kongre geç saatlere kadar sürdü ve dinleyicilerın başlattığı «Dağ Başını Duman Almış Marşı» ile son buldu. Kongre bitiminde kapı önünde toplanan halk Genel Başkan Mehmet Ali Aybar'ı alkışladı.

PORTRE

SÜLEYMAN DEMİREL

5

Nimet Arzık

Eşsiz pozisyonlar yaratmakta birebiriz:

Demirel'in, Hükûmetteki *pozisyonu nedir?...*

Dünyanın en garip ve en rahat pozisyonu: Demirel, koalisyonlu hükûmette, yetkili ve sorumsuz fiili Başbakandır. Yetkili ve sorumsuz!

«Hukuki» Başbakan Ürgüplü çünkü, bir nevi debdebesiz İngiltere Kraliçesi pozundadır, debdebesiz, geleneksiz, popülaritesiz üstüne üstlük!...

Kabinenin yarısı kendinden olan yardımcı Demirel'i düşünün, ve partisi, dayanağı, desteği olmayan «par rejection» başbakanlığa getirilen Ürgüplüyü!

Partisi, desteği, dayanağı olmayan, per rejection başbakanlığa getirilen Ürgüplü Demirel'in bir bakanıyla ihtilâfa düşerse ne olur?...

Biz işin nazariyatındayız, yoksam, Ürgüplü ihtilâfa düşmez Demirel'in bakanıyla geçimlidir.

Partisi, desteği, dayanağı olmayan bir rejection başbakanlığa getirilen Ürgüplü, Demirel'in kendisiyle ihtilâfa düşerse ne olur?...

Biz işin nazariyatındayız, yoksam Demirel'le Ürgüplü ihtilâfa düşmez; geçimlidir!

Seçimden sonra ne olacaktır?

AP. — *Ufak partiler koalisyonu* olursa ne olacaktır?

AP. — CHP. koalisyonu olursa ne olacaktır?

Birincisinin üstünde durmuyoruz bile. İkincisine herkes teşne her bir pürüzü. «altı ok» kadar uzun ve sivriyse bile!... Ki sivri!...

Başbakan: Süleyman Demirel.

Başbakan Yardımcısı: İnönü *olmayacağına göre, CHP.'nin* «parlaklık» larından biri olacaktır.

Bakanların aşağı yukarı yarısı, gene CHP.'nin parlaklıklarından olacaktır.

Demirel'im benim, yamacında bu yıkım ekipiyle şimdiden sana acıyorum... Buyur cenaze namazına demeye dilim varmıyor!.

*Ama, bugünkü yetkili ve so*rumsuz fiili başbakan pozisyonundan da sıyrılacaksın. CHP. nin koalisyonunda üstüne üstlük, hem «çok sorumlu» olacaksın, hukuken, hem «çok yetkisiz» olacaksın fiilen... Ve bunca geçimli hukuki Başbakan Ürgüplü'yü, acı acı fellik fellik arayacaksın!...

Seçimde yüzde 51'i aşabilir*sen, ki aşabilirsin*... O zaman da... benimize, buyuralım cenaze namazına demeğe dilim varmıyor henüz!...

★

Her Allahın günü, hayat insanoğlunun çetin sınavlara tâbi tutmaz... İnsana kendini denemek fırsatını vermez... Merhametlidir hayat bir bakıma!..

Süleyman Demirel'i iki «orta» *önemde sınavda denedik*. Sınavlar gerçekten önemsizdi. «Âni» likleri önemlerini arttırıyordu: Pek iyi not aldı denemez!

Biri: AP. Merkez binasının taşlanması olayında.

Biri: Masonlukla itham edildiğinde.

AP. MERKEZ BİNASININ TAŞLANMASI OLAYI

AP. Merkez binasının ön pen*cerelerine irisinden taş yağıyor*du. AP. Merkez binası. Ankaranın en civcivli yerinde, Kızılayın bir karış ötesinde, Ulus sinemasının tam yanındadır.

... Ve Emniyet kuvvetleri, dünyanın derin müsamaha üzerine kurulduğuna inandırılmış, durumu müsamahayla izliyorlardı.

*Taşlar yağmağa devam ediyor*du iri... Ve camlar hafif bir protesto inilitisiyle parçalanıyordu.

Derken efendim, orta boylu bir adam binadan fırladı. Yolunu izini buldu. Bir taksiye atladı. Taksi gözden kayboldu. E «Kaçanın hiçbir zaman anası ağlamamış». Ağlamış mı siz söyleyin?...

Olayı gözümle görmedim. «A*nası ağlamıyacak» olan zatın* kim olduğunu kestiremem... Amma yakın dostları derler ki: Süleyman Demirel'di!...

İnanmıyorum: Hele «Ben ordayım, gözümle gördüm» diyenlere. Hasetin büründüğü gözler neler görmez!...

«Olmaz, o olamaz» dı da diyemeyiz... «Ben değildim» diye mesaj göndermesini yürekten dileriz...

«Olamaz» diyemeyiz, çünküm, başka sıkışık durumlarda, «sıkışmış» tutumu bizi tatmin etmedi!... Kusura kalmasın!

Olay gerçekse AP.'ye hayranız. Bunca kolay unuttuğu, bunca kolay affettiğinden icabedince!... «Dâvayı yürütecek adamını» böyle olağan ıvır zıvırlıklar için bi'kalemde harcamadığı için!...

İKİNCİ İMTİHAN:
MASONLUK MESELESİ

Ona: «Masonsun» dediler. Yazdılar, çizdiler çarşaf çarşaf...

O: «Mason değilim» diye yazdı, çizdi. Üstelik «berat» gösterdi mason olmadığına dair... Ve ispat edildi ki Mason'dur!...

Masonlar n'apar bilemeyiz. Normal ortama, locadan bir dakka rötarsız ihraç edilmesi gerekmez miydi Demirel'in. Savunmasını «loca» ya karşı nasıl yaptı? Orası ilginç...

Kendince, «ânı» geçiştirdi ya, mesele kapanmıştır. «Ân» o kadar önemli değil. Bir davranış serildi umumi efkârın önüne : «Bu adam sıkışınca, şunu şunu şunu yapabiliyor»... Bu adam gelecekteki başbakanımız, sokaktaki adam değil. *Bir davra*nış daha serildi umumi efkârın önüne: Ânı kurtardıktan sonra, susuş... Son derece şarkkâri bir susuş, fırtına geçinceye kadar!..

Neden «Evet, masonum masonluk zannettiğiniz gibi kötü birşey değildir. Dinsizlik değildir. Asırlar önce seçkin düşünceliler arasında sınır tanımayan bir birliktir. Gizli bir kuruluş da değildir. Yalnız ketumiyeti şart koşar! Şimdiye kadar da topluma bu keyfiyetin açıklanmaması Masonların ihmalidir» diyemedi?

Bir milleti yönetme gücünü nâçiz bedeninde, güclü kafasında bulandan en aşağı bu beklenmez mi? Bu beklenmezse ne beklenir? En hararetli taraftarlarına soruyoruz:

*Neden suçlu çocuk psikoloji*since hareket etti?...

Gene yakınlarını konuşturalım. Politikadaki yakınlarım!

«2500 den biridir. Evet, Masondur. Amma daha toydur. Tecrübesizdir. Birden şaşırdı, şaşkınlaştı... Mâzur görmeli».

Biraderlerim. Bizi de mâzur görsün!... Türkiyenin «Mason musun, değil misin» den çok karışık, çok çapraşık çok dolanık, çok dikenli çok kıymıklı meseleleri var. Demek ki gelecekteki başbakanımız, onlarla karşı karşıya gelince, şaşkınlıkların daha büyüğünü geçirecek... E o zaman o zaman?...

Yetişir... El çırpar oğlum el çırpar. el bulamazsa ne çırpar.. Mason locasına göz kırpar...» diyeceğiz.

Eee, olsun milletiz deriz: Nece toyluklar gördük, ve... yaşıyoruz!..

NAZIM HİKMET VATAN HAİNİ Mİ?

Prof. Dr. Cahit Tanyol

«Çok yorgunum beni bekleme kaptan
Seyir defterini başkası yazsın
Çınarlı kubbeli mavi bir liman
Beni o limana bırakamazsın.»
Nâzım Hikmet

Büyük Millet Meclisinde yapılan son konuşmalarda *dikkate değer iki suçlama var. Bunlardan birisini sa*yın Ismet Inönü, diğerini de AP sözcüsü yaptı.

Ismet Inönü, konuşmasında, «Komünizmle Mücadele Derneğinin» saldırılarından bahsetti, bu arada AP organlarından birisinde Abdülhamit'in «Ulu Hakan» diye öğüldüğünü söz konusu ederek gericiliğin ülkede kol gezdiğini söyledi.

Bu sözlere pek sinirlenen AP sözcüsü sayın Inönüye cevap verirken, onu komünistleri korumakla suçladı. Abdülhamidin «Ulu Hakan» diye övülmesini suçlayan zat neden Nâzım Hikmet gibi bir vatan hainini «Millî Şair» diye propaganda edenlere ses çıkarmaz tarzında bir takım lâflar etti. Yani bu zat demek istiyordu ki, Ismet Inönü vatan hainlerini koruyor ve komünistleri savunuyor.

Biz her iki suçlamayı da doğru bulmuyoruz. Sayın Inönü gerçekten Abdülhamitten «Ulu Hakan» diye bahsedilmesini hürriyet düşmanı olarak tanınan bir müstebitin bu tarzda övülmesini hoş karşılamamakta haklı sayılamaz. Tarihi olayları bundan 50 - 60 yıl önceki politik kanaatler açısından görecek ve değerlendirecek olursak bu bizi gerçeklerin dışına atar. Bugün artık biz Abdülhamit'i Ikinci Meşrutiyet aydınlarının gördüğünden başka türlü düşünmek ve değerlendirmek zorundayız. Esasen sayın Inönü, o konuşmasında. Abdülhamit'in objektif olarak değerlendirilmesine değil, onun belli bir maksada âlet edilmesine değinmek istemiştir sanırım.

Asıl korkunç suçlama ikincisi. Ben asıl gözü dönmüşlüğü, Nâzım Hikmet'i vatan haini olarak suçlamada görüyorum. Memleketi nasıl korkunç bir fanatizmin sardığını, değerlerin nasıl altüst olduğunu gözlerimiz önüne sermesi bakımından bu suçlamanın üzerinde durmayı faydalı buluyorum. Vicdanlı hiçbir aydın, elinde yeteri derecede delil bulunmadıkça, kendi inançlarına karşı olduğu için Kurtuluş Savaşının biricik destan şairine böyle bir leke sürmeye cesaret edemez.

*Nâzım Hikmet komünist bir şairdi. Düşünce ve ide*olojisi Türkiyenin Kobünizmle kurtulacağı yolundaydı. Bunun çilesini hapishanelerde doldurdu. Acısını, kendi kendisini sürgün ederek ödedi. Ve bugün yabancı bir ülkede hayata gözlerini yummuş bulunuyor.

Nazım Hikmet'in şairliğini sırf komünist olduğu için, göklere çıkarmak ne kadar saçma ise, yine bu yüz*den, onun değerini sıfıra indirmek de o kadar haksız*lıktır. Şair olarak ele alınan Nâzım Hikmet, ancak sanat ve edebiyat eleştiricilerinin yetki alnaına girer. Onun Komünist olup olmaması, eserlerine ışık tuttuğu oranda önemlidir.

Biz bu yazımızda, Nâzım'ın şairliği üzerinde duracak değiliz. Bu tamamiyle ayrı bir inceleme ve tartış*ma konusudur. Yalnız şu kadarını söyliyelim ki o, Türk* milletinin yetiştirdiği en büyük şairlerden biridir.

Sözünü etmek istediğimiz nokta bütün gerici ve çıkarcı zümrelerin Nâzım Hikmet'in adı etrafında yarattıkları korkudur. Bu korku öylesine kök salmıştır ki, onun adı, tıpkı okrkunç ve tehlikeli bir şeyden bahsediliyormuş gibi fısıltıyla anılır olmuştur. Atatürk'ün mutlu çağında yoktu böyle bir korku. Nâzım Hikmet'in şiirlerini biz o zaman okul sıralarında plâklardan dinlerdik. Piyeslerini alkışlardık. Oysa ki o, kendisinin Komünist olduğunu söyler, kendisinden önceki değerleri «Putları kıracağız» diye alaşağı eder, tasfiye listeleri düzenler, sevmediklerine, kızdıklarına en insafsız hicivlerle saldırırdı. Nâzım Hikmet Türk düşüncesine. Türk edebiyatına yepyeni bir çeşni, yepyeni bir rüzgârlanma getirmiştir. Çağdaşları yazarlar ona komünist olduğu için kızmazlar, şiiri bir ideolojinin emrine vererek, sanatı başka bir amaca âlet ettiği için çatarlardı. Hattâ bu yüzden, Ahmet Haşim'in bir nüktesi Nâzım'ı müthiş kızdırmıştı. Çünkü Haşim, şiirin kendi amacından başka bir amaç için kullanılmasının karşısındaydı. Bir gün Haşime dostlarından biri:

— Ustat, Mehmet Emin gibi Millî şairimiz Mehmet Akif gibi din şairimiz var. Biricik de komünist şairimiz olsa ne çıkar? deyince Haşim kızmış:

— A canım başında bir bit olsa, biricik bitimiz var diye öldürmez misin?

Nâzım bunu duyunca ona sunturlu bir hicviye yazarak intikamını almıştır. O zamanlar Nâzım Hikmet'in komünist olduğu için vatan haini sayılacağı kimsenin aklına gelmemiştir. Fakat sonradan memleketimiz, maksatlı olarak öylesine bir Rus düşmanlığına ve Komünizm fobisine sürüklenmiştir ki. Nâzım Hikmet'in hapishaneden çıkarılmasına imza verenler dahi Komünistlikle suçlanmıştır. Nasıl ki bugün AP Başkanı Süleyman Demirel toprak reformunda, petrol dâvasında komünizm kokusu duyarak bütün vatanseverleri suçladığı gibi.

Acaba sayın milletvekili, eskiden komünist olanlar vatan haini sayılmazken, zamanla vatan haini sayılmasından ötürü mü Nâzım Hikmet'i ve onu savunanları veya onun aleyhinde bulunmayanları suçlamaktadır? Çünkü olaylar, o günden bugüne, öylesine tersine akmış ki, Kurtuluş Savaşının iki numaralı lideri Ismet Inönü dahi, Nâzım Hikmet'i savunanlar aleyhinde niçin bulunmuyor diye suçlanmaktadır. Bu, korkunç ve başdöndürücü bir gerileme.. Üstelik de bu gerilemeyi vatanseverlik diye savunanlar, temeli fikir, vicdan ve kanaat özgürlüğü olması gereken demokrasiyi de savunur görün*mektedirler. Oysa ki demokrasinin hikmeti vücudu va*tandaşlara bu özgürlüğü sağlamaktır. Yoksa bazı kimselerin Büyük Millet Meclisine seçilerek kendi çıkarlarını sağlaması değil.

Bir an için diyelim ki, komünizm eşittir vatan hainliği. Gerçi kanunlarda böyle bir madde yoktur. Fakat bizdeki komünizm ve sosyalizm düşmanları - ki kimler hesabına *çalıştıkları artık su yüzüne çıkmıştır* - bunu böyle görüyor. Bu yargı doğru ise, Batı ülkelerindeki bütün komünist partiler vatan hainidirler. Her ülkede vatana ihanet edenlerin cezası idamdır. Bu anlayışa göre, Lenin, Stalin Ruslar için, Tito Yugoslavlar için, Mao Çe Tung Çin milleti için birer azılı vatan hainidir. Ülkelerini sömürge olmaktan kurtarmak için savaşan bütün Asya ve Afrika milletleri vatanlarının hainidirler. Türkiye'yi parçalamak isteyen sömürgeci devletlerin karşısına çıkan, Anadolu halkını peşine takarak ve Rusya'dan yardım görerek, halkı ve yurdu kurtaran Mustafa Kemal de bir vatan hainidir. Onun en yakın silâh arkadaşına bugün, «Niçin Nâzım Hikmet'i millî şair olarak ortaya sürenler aleyhinde konuşmuyorsun» diye suçlayanların düşüncesi altında, ne bizim ve ne de başka ülkelerin asla kavrayamadığı bir «Vatan hainliği» anlayışı var. Tanrı, dilerim ki, bu kadar ters anlayışlı insanların eline bir ülkeyi düşürmesin.

Her ülkede vatan hainliğinin anlamı ve tanımı aynıdır. Acaba Nâzım Hikmet'in bizim bilmediğimiz bir ihaneti var da söylemiyorlar mı? Yoksa devletin sırlarını çalıp Ruslara mı satmış, yabancılardan para alarak gazete ve dergi mi çıkarmış, yoksa bir siyasî partiye başka bir memleket hesabına para mı temin etmiş, vatan topraklarını ve vatan evlâtlarını mutlu bir azınlığın kasalarını doldurmak için para karşılığı yabancılara mı kiralamış, Türk milletinin zararına yabancı şirketlere yataklık mı etmiş, halkı soyarak paralarını Isviçre bankalarına mı kaçırmış, Isviçre'de villâ satın almak isteyenlerin komisyonculuğunu mu yapmış, el altından yabancı şirketler hesabına Türkiyenin petrollerini mi satmış, ne yapmış bu adam? Soygunculuğun avukatlığını, sömürücünün uşaklığını mı yapmış? Yoksa Türkiyeden kaçtıktan sonra, Türk vatanı Türk halkı aleyhinde Ruslar hesabına popaganda mı yapmış? Hayır, bunların vatan hainliği olduğunu çoktan unutmuşuz.

Nâzım'ın suçu, belki de hayatını tehlikede gördüğü için memleketten kaçmak. Ziya Paşa ve Namık Kemal de:

«Vatan me'lûf olanlar bisebep terki diyar etmez
Zaruretsiz cihanda kimse gurbet ihtiyar etmez.»

diyerek firar etmişlerdi. Nâzım Hikmet'in suçu eğer bu kaçış ise zaten içinde alev alev yanan özlem onu cehennem azaplarını aratmıyacak bir cezaya uğrattı. Nazım memleketten kaçmış ha... Ya her gün memelketi kaçıranlar?... Buna kimsenin dikkat ettiği yok.

Dünyanın her yerinde vatan haini, vatan hainidir. Dünyanın her yerinde ne kadar meziyetleri olursa olsun, vatan haini damgasını yiyen ve hak eden insana herkes alçak gözüyle bakar. Hattâ hesabına çalıştığı ülkede bile ona bir casustan fazla bir değer verilmez. Öyle iken kendi memleketinde adının anılması, şiirlerinin okunması dahi suç olan bir şaire, ölümü dolayısiyle dünyanın ünlü kişilerinin ağıt düzmesi niye? Fransanın en haysiyetli sanat ve edebiyat dergisi «Letre Française», Nâzım Hikmet için bir nüsha tahsis etti. Aragon gibi çağdaş Fransız şiirinin en büyük ustası, Sartre gibi yeni bir felsefe mektebinin kurucusu, bunun hakkında yazı yazdı. Ilk defa bir Türk şairi dünya sanat piyasasında Türk milletinin adını duyurdu. Bize bununla öğünmek düşer, ister komünist olsun, ister zındık... Oysa ki fukaranın Türk milletini sevmekten başka suçu yok.

Her şair gibi Nâzım Hikmet de büyük bir çocuktu. Her şair gibi onun ülkücülüğü de ütopik hayallerle süslenmişti. Her şair gibi o da hayallerini yaşantı halinde dile getiren bir insandı. Ne bir ihtilâlci ne de bir politikacıydı. Sadece şardi. Dünyada bir şaire düşman olmaktan daha barbarca bir hareket olmaz. Fransız şairi Villon, bir haydut, Baudelaire, Verlaine birer serseri idi. Hiçbir aydının aklına, onları bu kusurundan ötürü yermek geçmez. Bizim şairimiz ise bir ülkücüdür. Ülkücü olduğu içindir ki Âkifi de sever, Yunusu da, Fikreti de sever Bedrettini de. Ülküsü doğru veya yanlış olabilir. Biz onun kişiliğini incelerken. «Kendi kendisi ile tutarlı bir hayat yaşayıp yaşamadığını» öngörürüz.

Şiir, hiçbir kötülüğün ona karışamadığı arı bir sudur. Her türlü riyakârlıklar onun kıyısında erir. Riyakârlığın sahtekârlığın giremediği tek alan şiirdir. Şair kendi gerçeğini, kendi öz varlığını şiirde ne kadar güçlü yansıtırsa o kadar büyür. Şiirin özü, şairin içtenliğidir. Hiçbir şair, şiirde numara yapamaz, hiyle ve dalavereye başvuramaz.

Şimdi bizim vatan haini şairimizin (!) vatana karşı duyduğu özlemi dile getiren şu mısraları okuyalım:

Memleketim, memleketim, memleketim
Ne kasketim kaldı: senin ora işi
Ne yollarını taşımış ayakkabım
Son mintanım da sırtımda paralandı
çoktan
Şile bezindendi.
Sen şimdi yalnız saçımın akında
Alnımın çizgilerinde memleketim.

Vatan özlemini bundan daha derin ve içten anlatan bir başka şiir yok Türk edebiyatında. Yahya Kemal'in «Açık Deniz» şiirinde de bir gurbet ve özlem var. Fakat Nâzım'ın kelimelere yüreğinin ateşini olduğu gibi aktaran şu mısraları yanında, Yahya Kemal'in şiirinde bir *özenti, bir şairhanelik bizi lirik alandan uzaklaştırır.*

Yürek değil be, çarıkmış bu, manda gönünden
Teper ha babam teper
Paralanmaz
Teper taşlı yolları.
Bir vapur geçer Varna önünden,
Uy Karadenizin gümüş telleri.
Bir vapur geçer Boğaza doğru,
Nâzım usullacık okşar vapuru
Yanar elleri...

Vatan özlemini, insan sevgisini böylesine derinden duyan bir şaire, fikir ve kanaati ne olursa olsun, vatan haini diyebilmek için gerçekten vatan sevgisinin ne olduğunu bilmemek gerek.

Hele «Doktor Faust'un Evi» şiirinde yurt özlemi canına tak etmiş. Prag'da donuk ve sarı bir ay ışığı altında şair meydanları dolaşıyor. Orta çağın ünlü alşi nist'i Doktor Faus'un evini arıyor. Şairimiz de, tıpkı Faust gibi şeytanla mukavele yapacak,. Nâzım içindeki korkunç ve dayanılmaz gurbet dramını bu şiirde şöyle anlatıyor:

Gecenin geç vaktinde
kulenin dibinde, kemerlerin altında
Dolaşıp durdum meydanı.
Gökyüzü karanlıkta altın çeken bir imbik.
Bir simyager imbiği.. Alev mavi mavi.
Şarl meydanına doğru indim yokuş aşağı
Orada, köşe başında kliniğe bitişik
Bahçe içinde Doktor Faust'un evi.
Kapıyı çalıyorum
Doktor evde yok.
Malûm;
Iki yüz yıl kadar önce
tavandaki delikten
yine böyle bir gece
şeytan çekip almıştı onu.
Kapıyı çalıyorum.
Ben de bu evde senet vereceğim şeytana.
Ben de kanımla imzaladım senedi.
Ne altın istiyorum ondan
Ne bilim ne de gençlik
Hasretlik cana yetti
Pes!.
Beni Istanbula götürün bir saatlik.
Kapıyı çalıyorum çalıyorum
kapı açılmaz açılmaz.
Neden?!
Istediğim iş olmaz mı Mefistofeles?..
Yoksa bu liyme liyme ruhum
satın almağa değmez mi?
Pragda ay doğuyor limon sarısı
Faust'un evi önünde duruyorum
Çalıyorum açılmaz kapıyı gece yarısı.

Vatan, toprak ve insan sevgisini, ümitsiz özlemi dünya edebiyatında bu kadar engin ve dramatik şekilde dile getiren benzeri bir şiir bulmak herhalde çok güç olacak. Bir insanı iliklerine kadar saran bu şiirdeki yakıcı özlemi, bir de Yahya Kemal'in:

Talih bana gülse nazikâne
Bir yıldızı verse malikâne
Bigâne kalıp o iltifata
Istanbula dönmek isterim ben.

mısralarındaki rahat özlemi düşünelim. Nâzım'ın şiirini okurken kelimeler yok oluyor, yüreğinin acısı ve ateşi sanki beynimizi yakıyor ve kendimizi onun gurbetinde buluyoruz.

Nedir onun affedilmez suçu? Yüreğinde kimsenin taşıyamıyacağı, taşımaya güç yetiremiyeceği derin bir insan ve memleket sevgisi mi? O bizi nereye çağırıyor? Işte çağırısı:

Dört nala gelip Uzak Asyadan
Akdenize bir kısrak başı gibi uzanan
Bu memleket bizim!
Bilekler kan içinde, dişler kenetli, ayaklar çıplak
Ve ipek bir halıya benziyen toprak
Bu cehennem, bu cennet bizim.
Kapansın el kapıları bir daha açılmasın
Yok edin insanın insana kulluğunu
Bu dâvet bizim
Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür
Ve bir orman gibi kardeşçesine
Bu hasret bizim.

Yurdunu, yurdunun insanlarını böylesine sevmek eğer bir suçsa... Demek ki suçun ve ihanetin anlamı değişmiş.

Kompradorların «ULU HAKAN» ı ABDÜLHAMİT VE SONRASI...

Adnan Menderes ve onun Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Z
Tesadüfen mi «Mösyö % 10» dediler?

Nihayet Abdülhamit de politika sahnesinde boy gösterdi. Sayın İnönü, Meclis kapanış konuşmasında, İkinci Sultan Hamid'i «Ulu Hakan» diye vatandaşlara tanıtmaya çalısanlara ufak bir ihtarda bulunma ihtiyacını duydu. AP sözcüsü bu ihtarı, «Nâzım Hikmet icin neden bir sey demiyorsunuz da, Abdülhamid'e Ulu Hakan diyenleri suçluyorsunuz?» sözleriyle karsılamaya calıstı. Böylece Menderes mirascılığından Abdülhamit savunuculuğuna atlanmıs oldu...

Bu bir tesadüf değildir. Abdülhamidin komprador diplomasisini ihya edenlerin, Türk tarihinin 1 numaralı kompradoru Abdülhamide sığınmaları normaldir.

Abdülhamid'in saltanat yılları, Türk tarihinin en utanç verici dönemlerinden biridir. Sultan ve yakınları, Osmanlı İmparotiruğunu, şahsi menfaat karşılığı, yabancı bankalara ve tekellere peşkeş çekmislerdir. Osmanlı Bankasının ve onunla isbirliği halinde calısan Düyunu Umumiyenin Türk ekonomisine el koyması, Abdülhamit dönemine rastlar. Vatanın satışa çıkarılmasından Sultan ve sarayı, azami ölcüde yararlanmasını bilmişlerdir. Bağdat Simendiferi ve Deutsche Bank Müdürü Von Gwinner, Osmanlı İmparatorluğunda rüşvetsiz iş görülmediğini acıklamıstır. Her imtiyaz, işin büyüklüğüne göre değişen bir rüşvet karsılığıdır.

İngiliz Avam Kamarasında konuşan diplomat Sykes da, «Biliyorum ki *Sultanın hükûmeti rüşvet almakla* suçlandırılmaktadır. Rüşvet alıyorlar, ama söylemeliyim ki Avrupalılar, onları bu yola itmektedirler. Memleketin kötü yönetilmesinde, Avrupalıların mali faaliyetlerinin felâketli sonuçları, herhangi bir Türkten çok daha büyük bir rol oynamaktadır» demiştir. Suç, ister Avrupa tekellerine, ister Sultan ve yakınlarına yüklensin, *Panislamist Abdülhamit, İmparator*luğun 1 numaralı kompradoru olmuştur. Osmanlı Bankasının Direktörü Pangiris, Sultanın mali müsaviridir. Osmanlı Bankası Sultanın sahsi servetini yönetmekte ve sıkıstığı zaman ona para vermektedir. Yabancı alacaklılar Konsorsiyumunun ve daha sonra Vickers tekelinin direktörlüğünü yapan Sir Vincent Caillard, Sultan'ın uzun yıllar İngiltere Başbakanı ile münasebetlerini yürüten mutemet aracı olmuştur. Hariciye Nezareti, yabancı tekellerin adamlarıyla doldurulmuştur. Hariciye Nazırlarından Noradungiyan Efendi, Osmanlı Bankasına bağlı Genel Sigorta ile İzmir ve Selânik Elektrik şirketinin İdare Meclisi Başkanıdır. İş adamı Sultanın yakınları, yabancı şirketlerin mutemet adamları *kesilmişlerdir. Başmabeyinci* ve Sultanın sırdaşı Kâmil Bey, yabancıların ünlü ajanlarındandır. Sultandan İstanbulun su işlerini ıslah için imtiyaz almış ve bunu Fransız bankalarına satmıştır. Sultanın yakını Hasan Fehmi Paşa, bir Osmanlı - Fransız şirketinin başkanıdır. Saray erkânı, demiryolu, tramvay, elektrik ve gaz tesisleri imtiyazlarını yabancı şirketlere peşkeş çekerek büyük *kârlar sağlamıslardır.* Yabancılara verilen tütün tekelini yöneten Türk Rejisinin yönetim kurulu üyelerinden biri, Sultanın hususi kâtibi Nuri Beydir. Diğer bir kâtibi Süreyya Paşa, kurşun madeni işleten yabancı bir şirketin başkan yardımcısıdır. *Hamdi Bey, Galip Paşa, Selim Pa*şa gibi Sultanın yakınları, Osmanlı Bankasına bağlı Alman ve Fransız Şirketlerinin ortaklarıdır. Tek kelimeyle, Sultan Hamidin sarayı bir kompradorlar kumpanyasından ibarettir.

1903'den sonra Osmanlı Bankası, egemenliğini Deutsche Bank ile paylaşmak zorunda kalacaktır. Ama Saray için bunun efendi değişikliğinden başka anlamı yoktur. Türkiye, Abdülhamit döneminde, Osmanlı Bankasının yönettiği bir yarı sömürge haline gelmiştir. Banka, öteki Avrupa bankerleriyle birlikte, Düyunu Umumiyeyi kurmuş ve devletin gelirlerine el koymuştur. Devlet gelirlerinin gittikçe artan ve bütçenin üçte birine varan bir kısmı Düyunu Umumiyeye gittiği halde, her gün yeni borçlanmalarla yaşanmış ve fakat yeni borçlanmalar eski borçların taksitlerini dahi ödemeye yetmemiştir. Gümrük hariç, her türlü vergiden muaf olan azami kâr peşindeki şimendifer, liman imtiyazları ve tütün tekeli, Türk halkını insafsızca soymuştur. Başta Saray olmak üzere İstanbul, *İzmir ve Selânik'teki* kompradorlar bu soygundan hisse alarak zenginleşmişlerdir.

«Abdülhamidin Hâtıra Defteri» adlı ve Sultanı savunan bir kitap, Yıldız Sarayı masrafının 7 milyon lira, devletin Saraya ayırdığı tahsisatın 600 bin lira olduğunu, açığın Sultanın şahsi servetinden kapandığını ileri sürmektedir. Kitaba göre, «Abdülha*mit, menkul ve gayri menkul serve*tini çok iyi işletmekte, bu ciheti ehil kimselere tevcih edip dikkatle kontrol etmektedir». Yüzelli parça çiftlik, bankalara yatırılmış ve borsada işletilen menkul değerler, bazı fabrikaların gelirleri ve bir kısım vergilerden alınan pay, çeşitli komüsyonlarla artarak Sultanın gelirini teşkil etmektedir. Yorga tarihi parasever Abdülhamit için şu bilgiyi vermektedir: «Ölüme karşı ıstırap verici ve ruhunu kemirici bir *korku besliyor ve parayı seviyordu.* Fakat bu para sevgisi, pahalı saraylar bina etmek veya gözdelerini, cariyelerini altına boğmak için değildi. Hayır, ihmal edilmiş tabaasının kan ve teri ile her gün şahsi hazinesine akan bu parayı, nazırları ve alacaklıları ile *paylaştığı elkoymalar, Anadolu* ve Trakya'daki geniş toprakları kendi çiftlikleriyle birleştirmek ve memurlarla subayların ödenmiyen aylıkları üzerinde iskonto muamelesi yaptırmak suretiyle zenginleşen Sultan bu parayı, yalnız kendi saltanatına ve ha*yatına tevcih edilmiş olan her şeyi* keşfedip cezalandırabilecek biricik vasıta olarak görüyordu.»

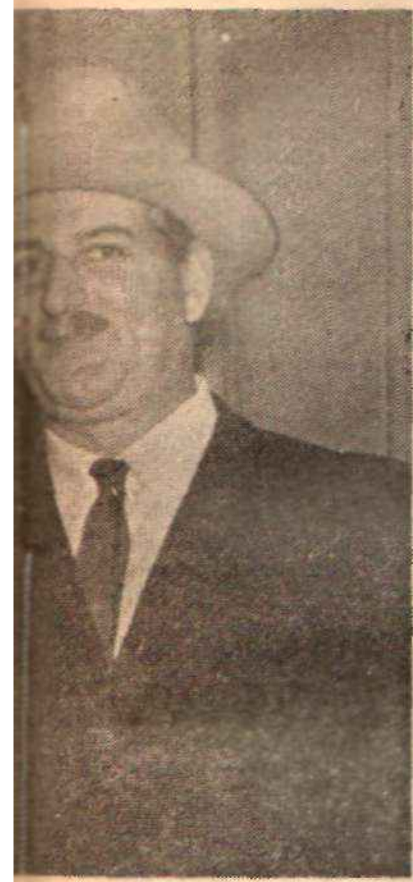
Gerçekten İmparatorluğun zenginliklerini yabancılara satarak zenginleşen Abdülhamit «Kanlı Sultan» lâkabını taşımasına rağmen, kan dökmek yerine - Mithat Paşa hariç - jurnalcılık ve nimet dağıtma yoluyla saltanatını sürdürmüştür. Sultan, bu komprador metodlarından o kadar emindir ki, 1908 hareketiyle düşürüldükten sonra kaleme aldığı hatıratında, «Ben devrin yazarlarını adam tutup öldürtebilirdim, ama öldürtmedim, onlara para verdim» diye övünmektedir: «Ben edebiyata düşman olsaydım, Kemal Beye vefatı gününe kadar kesemden maaş vermez ve oğlunu hizmetime almazdım. Ben edebiyata düşman olsaydım, Abdülhak Hâmit Beyi dolgun maaşlarla terfih ettikten başka, arasıra borçlarını vermek gibi hayırhahlıklarda bulunmazdım».

ABDÜLHAMİT DİPLOMASISI

Osmanlı Bankası ve Deutsche Bank'a sırtını dayayan «Ulu Hakan» işte böyle bir rüşvet sistemi kuran adamdır. Savunucuları, onun çok usta bir diplomat olduğunu, emperyalist devletleri birbirine düşürerek, Osmanlı İmparatorluğunun parçalanmasını *uzun süre geciktirdiğini ileri sürerler.* Bu iddia da bir yakıştırmadan ibarettir. Abdülhamidin komprador, ya da bezirgân diplomasisindlen yararlanan İngiltere ve Fransa, bu sayede büyük *menfaatler sağladıkları halde İmpara*torluğu parçalamaktan geri kalmamışlardır. Fransa, daha önce Cezayiri ele geçirdikten sonra gözünü Mısır'a dikmiştir. İngilterenin de harbe katılacağından emin olarak 1877'de Rusya ile savaşa girişen Sultan, yalnız bırakılmış ve Sırbistan, Romanya ve Bulgaristanın büyük bir kısmını kesinlikle kaybetmiştir. Sultanın güvendiği İngiltere ise, *onun yardımına gelmek* şöyle dursun, Kıbrıs'ı ve Mısır'ı almıştır. Fransa, Tunusu işgal etmiştir. Efendi değiştirmek de sonuç vermemiş, Sultanın daha sonraki Almanya-

A.P. Genel Ba...

Zorlu

ya sığınmak politikası, *1914 Harbine* ve tam bir bocalamaya yol açmıştır. Amerikan tarihçisi Earle, «Bağdat Şimendifer imtiyazının sonucu, Türkiyenin 1914 Harbine girişi olmuştur» demektedir.

Esasen yabancı devletler, tekelleriyle birlikte, memleketi soymaya yönelmiş bir komprador, ya da bezirgân diplomasisinin ustaca yürütülmesi mümkün değildi. Türkiyeye ait meseleler, milletlerarası konferanslarda *Türk Dışişleri Bakanı çağırılmadan* yabancılar tarafından çözülüyordu. Türkiye'de de işleri, İngiliz, Fransız ve Alman Sefirleri yürütüyorlardı.

Bu şartlar altında usta bir diplomasiden elbette söz edilemezdi. Bahis konusu *olan efendilerin dümen suyundan* gitmek ve yabancıların büyük soygunundan pay almaktı. Bir asır önce Avrupayı titreten Osmanlı İmparatorluğu, sömürge haline gelmiş ve Sultan sömürgecilerin işbirlikçisi olmuştu. Saray mensupları ve Paşalar, Rum, Ermeni ve Musevi komisyoncular ile sömürgecilerin emrinde bir kökü dışarda bezirgân sınıfı doğmuştu.

ABDÜLHAMİTTEN SONRA

Abdülhamid deviren Genç Türkler de, yabancı tekellerin ve yerli ortaklarının egemenliğini kıramadılar. Düzen, eskisi gibi kaldı. Bugün büyük bir gafletle oğlunu Türk dostu diye bağrımıza bastığımız Gülbenkyan, Maliye Bakanı Cavit Beyin müşaviriydi! Cavit Beyin, Lozan Konferansında da Lord Curzon ile vakın temasları olduğu söylenir. Shell'in adamı Gülbenkyan, bu müşavirliği Orta Doğu petrolünü İngilizlere hediye ederek ödedi. Gülbenkyan, Shell adına Musul petrolünün *imtiyazını elde etti. Vickers tekelinin* adamı Kont Ostrovog, sefir payesi ile hükûmetin müşaviri yapıldı.

Başlangıçta Jön Türkler, İngiliz ve Fransızları tutuyorlardı. Abdülhamit ise son zamanlarda Almancı idi. Fakat Almanyanın avantajlı bir kredi teklifinden sonra, Jön Türkler de *Almancı kesildiler. Jön Türklerin* Ticaret Bakanı Hulûsi Bey, Maliye Bakanı Nail Bey, Bayındırlık Bakanı Ziya Bey Deutsche Bank'ın, şimendifer şirketlerinin idare meclislerine girdiler. *Dış politika, Alman İmparatorunun* müşaviri olan Deutsche Bank ve Bağdat Şimendiferi Direktörü Helfferich tarafından yürütülmeye başlandı. Bir Alman generali, Türk ordusunun Genel Müfettişi tâyin edildi! 1914 Ağus*tosunda Almanya ile gizli bir ittifak* anlaşması imzalayan Türkiye, harbe yöneldi.

ABDÜLHAMİTSİZ ABDÜLHAMİT POLİTİKASI

Dönen oyunları pek iyi anlıyamadığı intibaını veren Mahmut Şevket Paşa dahi, Hayat dergisinde yayınlanan hâtıralarında, 1908'den sonraki dönemi şöyle anlatmaktadır:

«24 Mayıs Cuma sabahı Harbiye *Nezaretine geldim. İngiltere Büyükel*çisi, selâmlık merasiminden önce beni görmek istediğini bildirdi. Vaktin dar olduğunu, nezarette kabul edemiyeceğimi, Sarayı Hümayuna giderken Sefarethaneye uğrayacağımı söyledim. Sefarethaneye ben girerken, Rusya Büyükelçisi çıkıyordu. Büyükelçi Musul petrolü için Almanlara imtiyaz vereceğimizin duyulduğunu, bunun İngilizlere verilmiş bulunan petrol imtiyazlarına aykırı olduğunu. Londranın çok telâş ettiğini bildirdi... Acaba İngiltere, Musul'u kendi vilâyeti mi sanıyordu?»

«Londra Büyükelçimiz eski Sadrâzam Tevfik Paşadan gelen bir telgraf midemi bulandırdı. Armstrong Vickers tersanelerinin müdürlerinden Vir'i, gizlice İstanbula çağırmıştım. Mr. Vir, Tevfik Paşaya demiş ki:

— Sadrâzam Paşa, benim gizlice İstanbula gitmemi istemiş. Ben İstanbula gidince, bütün Avrupa bunun sebebini tahmin edecek. Türkiyenin ve ni gemi siparişleri vermek istediğini *anlıyacak. Maamafih Sadrâzam Paşa* emrini tekid ederse İstanbul'a gitmeye hazırım!

Bu mesele zihnimi kurcaladı. Ticarî bir müesesse olan bu firmanın bizi bu kadar düşünmesi acayipti. Acaba İngiliz Hükûmeti firmaya tesir mi ediyordu?»

«Deutsche Bank direktörlerinden Devlet Efendiyi çağırttım. Satın alacağımız dretnotlar meselesinde, Alman malî mahfillerinin herhangi bir entrika çevirip çevirmiyeceklerini öğrenmek istiyordum.»

«Fransız Sefiri Mösyö Bombard geldi. Esat Toptani Paşanın ahlâksızlık*larından bahsetti.*»

«Baron von Wangenheim'a dedim ki:

— İngiltereye bazı iktisadî kolaylıylar gösterirsek, Adalar meselesin*de bizi tutar mı?*

Alman Büyükelçisi son derece telâşlandı. İngiltereye fazla haklar atmanın, Almanya ile dostluğumuza gölge düşürebileceğini söyledi.»

«Hükûmetçe, 20 maden imtiyazının verilmesini kabul ettik. Bu maden imtiyazlarını isteyen iş sahipleri, uzun zamandan beri oyalanıyorlardı. *Bizden önceki hükûmetlerin bu oya*madan maksatları,, iş sahiplerini müracaata mecbur bırakıp para almakmış. Yani aynen Sultan Hamit devrinde olduğu gibi. Beyazıt - Şişli arasında tünel yapılması projesi de bu suretle uyutulmuştu. Bu tünel projesi hükûmetçe tasdik edilmiş, Padişahtan iradesi bile alınmış olduğu halde, harekete geçilemiyordu. Eski Sadrâzam Sait Paşa, bu imtiyazı vermek için Deutsche Bank'tan 15 bin altın *rüşvet istemiş. Bunu Almanya* Büyükelçisi Baron Wangenheim bizzat bana söyledi...

Bu mesele üzerine tahkikat yaptım. Öğrendim ki, bir Fransız firmasının temsilcisi de, bu Beyazıt - Şişli tünel imtiyazının Almanlara değil, kendilerine verilmesi için, Osmanlı *Hükûmetine 3 milyon altın teklif* etmiş.»

«Bâbıâliye geldim. Deutsche Müdürünü kabul ettim. Topçu kışlası talimhanesi için bu bankadan yarım milyon altın istikraz etmemiz meselesi görüşüldü. Müdür bana:

— Sizin gibi namuslu zatlara tam itimadımız vardır, dedi, lâkin ne vakte kadar iktidarda kalacağınızı bilemeyiz. Kâmil Paşa gelirse işimiz ne olur?»

«Krupp fabrikalarına 750 bin altınlık sipariş vermiştik. Skoda fabrikalarının mümessili Joseph Huber *geldi. Kendilerine de sipariş veril*mesi için ricada bulundu. Krupp'tan daha ucuz fiyat ileri sürdü ve bana bir miktar borç vermek istediklerini söyledi. Anladım ki memlekette henüz rüşvet kalkmamış.»

KOMPRADOR DİPLOMASİSİNDEN BAĞIMSIZLIĞA

Komprador diplomasisine, Atatürk ve etrafındaki vatansever subaylar ve aydınlar *son* verdi. Atatürk, İstanbuldaki kompradorların ve yabancı efendilerinin egemenliğinden kurtulunca biraz nefes alan Anadolu burjuvazisinin önemli bir kısmından bağımsızlık yolunda *destek* gördü. Böylece komprador ocağı saray kaldırıldı. Osmanlı Bankasının imtiyazları alındı. Deutsche Bank'ın inşa ettiği Bağdat Demiryolu millileştirildi. Düyunu Umumiyeye son verildi. Yabancı kompradorların nüfuzu kırıldı. Bağımsız bir dış politika uygulama şartları yaratıldı. Ama Lord Curzon, «Yine bize muhtaç olacaksınız» diyordu. Atatürk, Lord Curzon'a asla muhtaç olmadı. Ne var ki komprador diplomasisinin bütün kadroları yerinde kaldı. Bâbıâlinin birçok çürümüş unsurları ve yabancı devletlerin adamları Ankara Hükûmetinde görev aldı. Kompradorlar, *Ankara Palası ve Meclisi istilâ ettiler.* İş Bankası etrafında toplanan eski devrimcilerden bir grup, kompradorlarla işbirliğine girişti. Bu gruplar, Abdülhamid'in komprador diplomasisinin özlemi içindeydiler ve İkinci Dünya Savaşından sonra çeşitli şartların da yardımıyla Abdülhamit politikasını ihya ettiler. Bayar - Menderes ikilisi, Türk kamu oyunun hâlâ bilgi sahibi olmadığı bir takım gizli anlaşmalarla vatan topraklarını, birkaç dolar karşılığı *kiraladılar. Petroller, madenler* yabancılara peşkeş çekildi. Yabancı sermayeye her türlü imtiyaz tanındı. Düyunu Umumiye yeniden geri geldi. Kompradorların lüksü, sefahati ve İsviçre bankalarındaki hesapları arttı. Bazı gazetelerinde Menderes'in Dışişleri *Baaknından «Mösyö % 10» diye* bahsedilmesi, herhalde bir tesadüf değildir. Bu Abdülhamit politikası, Menderes ve Dışişleri Bakanını sehpaya götürdü. Fakat komprador politikasının duruşması yapılamadı. Yapılamadığı içindir ki bugün en ilkel şekli ile Abdülhamit politikasını savunanlar sahnededirler. Kompradorların Ulu Hakanının hayranları, Millî Bağımsızlık Savaşımızın ikinci adamı İnönü'nün, Atatürk politikasına dönme yolunda attığı bir iki mütevazı adımı, dış çevrelerden de cesaret alarak, komünistlikle suçlamaktadırlar. Ama Abdülhamit politikasını, daha uzunca bir zaman sürdürmek, [illegible] Türkiye'de artık mümkün değildir.

AÇIKLAMA

MECLİS ARAŞTIRMA KOMİSYONU RAPORU

EREGLİ - ÇELİK YOLSUZLUKLARI

Ereğli Demir Çelik A. O. ndaki çeşitli yolsuzlukları açıklayan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu, tesislerin ve mamullerin pahalılığı üzerinde de durmuştur. Araştırma sırasında, Ereğli Çelik'in kuruluşunda ilk anlaşmalardan itibaren birinci derecede sorumluluk taşımış olan Nezih Rona önemli ifşaatta bulunmuştur. Rona'ya göre kredinin sağlanması ancak «politik sebepler ve bazı menfaatlarla» mümkün olabilmektedir. Krediyi kaçırmamak için pahalılık bile bile kabul edilmiştir. Türk hükûmeti temel inşaatı Süleyman Demirel'in temsilcisi bulunduğu Morrison firmasının elinden kurtarmak için çalışmış, fakat «Fabrika temel inşaatının Türkiye'de yapılması hususundaki gayretler fayda vermemiş, iş Morrison firmasına ihale edilmiştir». İlgi çekici raporun son kısmını yayınlıyoruz:

Daniş Koper
İşten el çektirilmelidir!

VI — BARAJ YOLSUZLUĞU

İddia :

Baraj inşaatı ihalesiz olarak 20 milyon lira gibi fahiş bir fiyatla bir firmaya verilmiştir.

Müdafaa :

Filhakika baraj inşaası ilk zamanlarda düşünülmeyip sonraki etüdler neticesinde mühendislik ve müşavirlik firması olan Kopers'in teklifi üzerine kabul edilmiş 9 firmadan teklif alınmış ve en az fiyat veren Tekfen şirketine ihale edilmiştir. Yolsuzluk yoktur

Cari muamele :

Bidayette fabrikanın ihtiyacı bulunan tatlı suyun Gülüç deresine bir bağlantı yapılmak suretiyle temini tasavvur edilmiş ise de dere üzerinde E.İ.E.İ. ve D.S.İ. idarecilerince yapılan etüdler sonunda suların azaldığı mevsimde Gülüç deresinin fabrika ihtiyacı tatlı suyu karşılamıyacağı kanaatine varılmış. Yeraltı suları aramaları yapılmış müsbet netice alınamamış, neticede baraj inşaasını Kopers firması teklif etmiş. İdare Meclisi kabul etmiş ve D.S.İ. idaresinin baraj inşasında ehliyetli olarak tavsiye ettiği 9 firmadan teklif istemiştir. Fon-Sim İnşaat 19 milyon 136 bin 464 TL. Tekfen inşaat firması ise 12 milyon 996 bin 172 TL. teklif vermiştir. Diğer 7 firma teklif vermemiş, verilen bu iki tekliften Tekfen firmasının fiyatı daha ucuz olduğu için 12.7.1963 tarihinde baraj inşaatı adı geçen firmaya ihale edilmiştir.

Ancak bu arada yani teklifler alındıktan sonra D.S.İ. ile yabancı bir firmanın işbirliği yapması suretiyle yeraltı su aramalarına devamı uygun görülerek iş üzerine ihale edilen Tekfen şirketiyle Erdemir arasında mukavele icrası geciktirilmiştir. Mezkûr yeraltı su aramaları da olumlu sonuç vermeyince Tekfen firması ile mukavele aktine karar verilmiştir. Şu kadar ki, Erdemir müteahhidi beklettik esasen ucuz teklif verdiği için işi bırakmıya mütemayildir. Mukavele aktini temin için verilen fiyattan biraz daha yukarı bir meblağ üzerinden mukavele akti zarureti vardır gerekçesiyle 21.11.1963 tarihinde 14 milyon 130 bin 734 TL. üzerinden Tekfen şirketi ile Erdemir arasında mukavele imzalanmıştır. (Tekfen'in verdiği teklif 12 milyon 996 bin 172 lira olup ihale bedelinden 1 milyon 146 bin 562 TL. fazla olmak suretiyle mukavele yapılmıştır.)

Bu anlaşmaya göre müteahhit işe başladıktan sonra projede değişiklikler yapılması lüzumu hissedilmiş, işin büyük bir kısmı da Tekfen tarafından yapıldığından ve müteahhit firma uzun zaman bekletildiğinden esasen ilk fiyatları da müsait olduğundan mezkûr tadilâta karşılık Tekfen şirketine yeniden 300 bin lira tazminat verilmesi ayrıca kayada derivasyon yapılması zarureti doğduğu gerekçesiyle de maktuen Tekfen firmasına 500 bin lira daha ödenmesi şartlarıyla tadilini projenin yine Tekfen tarafından yürütülmesi için anlaşma yapılmıştır.

Hülâsa, baraj inşaatı için Tekfen 12 milyon 996 bin 172 TL. teklif vermiş ve bu miktar üzerinden ihale edilmiş, mukavele 14 milyon 130 bin 734 TL. üzerinden ihale edilmiş 300 bin lira tazminat verilmiş 500 bin lira kaya derivasyonu için maktuen verilmiş ve iş miktarının artması da nazara alınarak neticede baraj 20-21 milyon lira civarında malolacağı sanılmaktadır. Zira inşaat henüz devam etmektedir.

Kanaatimiz :

Bir taraftan baraj ihale edilirken diğer taraftan yeraltı su aramalarına devam olunması, teklifler alındıktan sonra mukavele yapmanın geciktirilerek tekrar yeraltı su aramalarına devam olunması, iş başladıktan sonra maliyeti yüzde yüz artıracak ölçüde projede tadillere gidilmesi gibi davranışların işin gayriciddi şekilde ele alınıp yürütüldüğüne karine olduğu gibi ayrıca;

a) Tekfen şirketi ile teklif ettiği 12 küsur milyon lira üzerinden değil de 14 küsur milyon lira üzerinden mukavele yapılması,

b) Ucuz fiyat verdi beklettik gibi gayrimakûl sebeplerden dolayı Tekfen'e 300 bin lira tazminat ita olunması,

c) Birim fiyat esası üzerinden ihale edilen bir işte kaya derivasyonu için maktuen 500 bin lira ödenmiş bulunması,

v.s. gibi muamelelerin Tekfen şirketini haksız surette himaye maksadı güden yolsuz muameleler olduğu kanısına varmış bulunuyoruz.

VII — LOJMAN İHALESİ YOLSUZLUĞU

DEMİREL'İN MESKEN İNŞAATI

İddia :

48 lojman inşaatında zarar ettiği gerekçesiyle Süleyman Demirel'e 3 milyon lira mesnetsiz olarak ödenmiştir. Ayrıca 52 lojman inşaatı da yine zararı telâfi gerekçesiyle Süleyman Demirel'e verilmiştir.

Müdafaa :

1 — 48 lojman inşası birim fiyatı üzerine 11 firmadan teklif istenmek suretiyle ihaleye çıkarılmıştır. 10 firma teklif vermiştir, en ucuz teklif veren Süleyman Demirel'e ihale yapılmıştır.

2 — 52 lojman götürü bedel usulü ile 5 firma dâvet edilerek ihaleye çıkarılmış.

Cari muamele :

1 — 48 lojman avan projelere istinaden birim fiyat esasına göre gayrimeskûn ve düz arazide inşa edilmek üzere ihaleye çıkarılmış alınan fiyatların âzamisi 6 milyon 417 bin 895 TL. olduğu asgari fiyatın da Süleyman Demirel'e ait olup 3 milyon 769 bin 746 TL. ndan ibaret bulunduğu görülmüş ve ucuz fiyat veren Süleyman Demirel'e ihale edilmiştir. İnşaatın neticede ortalama maliyeti metrekare için 714 TL. olmuştur.

2 — 52 lojman tafsilât projeleri tamam olduğu halde yamaç arazide inşa edilmek üzere götürü esası üzerinden ihaleye çıkarılmış, alınan fiyatlar şöyledir:

Arı Demir inşaat ve Ticaret Koll. Şti.	4997500
Tekfen İnşaat Ltd. Şti.	4825000
Nurettin Evin	4788000
Süleyman Demirel	4720257
Himtaş şirketi	—

Yukarıda görüleceği üzere asgari fiyatı Demirel verdiği için bu inşaat da o firmaya ihale edilmiştir.

52 lojmanın neticesi itibariyle maliyeti metrekare olarak 680 TL. olmuştur.

Kanaatimiz :

Gerek 48 gerekse 52 lojman inşaatının ihalesinde herhangi bir yolsuzluk olmadığı kanaatine varmış bulunuyoruz.

YÖN'ün NOTU :

Komisyon çalışmaları sırasında üyelerden Rüştü Özal, müteahhit Süleyman Demirel'in inşaatındaki metrekare maliyet fiyatlarının diğer bölgelerdeki metrekare fiyatlarla karşılaştırılmasını istemiştir. İstanbul ve Ankara'da en lüks meskenlerin metrekare fiyatı 450-500 liraya çıkarken Demirel lojmanlarının maliyeti 680 liradır. Fakat komisyon, bu mukayeseyi yapmayı kabul etmemiştir. Diğer taraftan komisyon başkanı Faruk Küreli, Ereğli Çelik'in Demirel'e fazla iş yaptı diye 3 milyon lira ek ödeme yaptığını açıklamıştır.

X - ANTALYA NAKLİYAT AMBARI İLE ALÂKALI YOLSUZLUK

İddia :

Temel inşaatı için ithal edilen çelik boruların limandan tahliyesi ve fabrika yerine nakli Antalya Nakliyat firmasına ihale edilmiştir. Bu boruların bir kısmı İdare Meclisi Reisi Daniş Koper'in ortağı bulunduğu Bormak İthalât Limited Şirketi eliyle piyasada sattırılmıştır.

Müdafaa :

Yalnız çelik borular değil 160 bin ton civarında bir hamule teşkil eden fabrikanın bilûmum makina, âlet ve malzemesinin Ereğli limanından tahliyesi gümrük muamelelerinin ifası vesikaları ile mütabakatının kontrolü ve fabrika stok yerine nakli cem'an bir ihale konusu olmuştur. Alınan teklifler içerisinde işimizin selâmeti yönünden en müsait görülen Antalya Nakliyat tercih edilmiş ve iş ona ihale edilmiştir. Boru çalınması diye bir iddiaya ilk defa muttali oluyoruz.

Cari muamele :

Komisyonumuza tevdi edilen vesika suretlerine göre fabrika makina ve malzemelerinin limandan tahliye, gümrük muameleleri vesikaları ile mutabakat ve fabrika istif yerine nakil işi iki defa ihale konusu olmuştur. Her iki ihalede de Umumi Mağazalar Firması ile Antalya Nakliyat Firması fiyat vermiştir.

Umumi Mağazalar tahliye imkânı olan fakat nakliye imkân ve vasıtalarına sahip olmıyan bir firma olduğu için işin zamanında bitirilebilmesi bakımından birinci ihalede bu firma müemmen görülmemiştir. Sonradan mezkûr firma tahliye işinde ehliyetli Gazioğlu adındaki bir firma ile işi müşterek almak teklifinde bulunmuştur. Yani Umumi Mağazalar Firması tahliye işini, Gazioğlu firması da nakliye işini deruhte edecekler. Erdemir idarecileri bu işin tahliyesi ayrı nakliyatı ayrı ihale edilemiyeceği bu itibarla her iki firmanın müşterek taahhüt altına girmelerini teklif etmiş ise de adı geçen firmalar anlaşamadıklarından 44 liralık teklifleri nazara alınmamış, tahliye ve nakliyeyi birlikte deruhte eden Antalya Firmasına iş beher tonu 46 TL. üzerinden 3.2.1962 tarihinde ihale edilmiş ve taahhütleri 30.9.1964 tarihinde icra edilmek suretiyle hitam bulmuştur. Neticesi itibariyle 170 bin ton miktarında makina, âlet ve malzeme limanda tahliye ve fabrika yerinde teslim edilmiştir. Antalya Nakliyat bu işi ifa sırasında Erdemir'i yüzde 90'nı dolar olarak tahsil edilmiş bulunan 900 bin liralık bir dispeç'e hak kazandırdığı için neticede malın beher tonunun tahliye ve nakliyesi 41 liraya düşmüş bulunmaktadır.

Kanaatimiz :

İhale işinde bir yolsuzluk görülmediği, ihale muamelesi dışındaki hırsızlık iddialarının ise suç ve suçluyu aramak yetkisini haiz olmayan, esasen böyle bir yetkiye haiz olsa dahi verilen müddet içerisinde bu kadar hurda teferruata inilmesinin mümkün olamıyacağı kanaatine varmış bulunuyoruz.

XI - TESİSLER VE MAMULLERİN PAHALILIĞI

İddia :

Tesislerin ve mamûllerin pahalılığı hakkındaki iddiaları basındaki neşriyat dışında iddia sahipleri itibariyle 4 maddede toplamak mümkündür.

1) İmar ve İskân Bakanlığı Bölge Plânlama Dairesince 1964 yılında neşrolunan (Zonguldak Bölgesi Ön Plânı sahife 68) Erdemir'in kuruluş yerini inceliyerek bu seçimdeki nedenlerin anlaşılamadığı noktasında durmakta.

a — İşletme Armutçuk Kömür İşletmelerine yakın olmakla beraber bu kömürlerin koklaşmaya elverişli olmamasından ötürü kömürün (büyük kısmının) Zonguldak'tan gemi ile taşınacağı,

b — Demir cevherinin Balıkesir, Samsun ve İskenderun'dan getirileceği,

c — Fabrika mamûllerinin levha halinde olması itibariyle levhaların kullanılma yerinin İstanbul ve çevresindeki endüstriyel bütün olacağı.

Şayet bu seçim kömüre yakınlık ise o takdirde Filyos'un uygun mahal olacağı, zira bu suretle Karabük fabrikaları ile bağlantılı bir entegre kuruluş gibi çalışmasının sağlanacağı, esasen mevcut olan demiryolları ile Filyos'ta yapılacak bir limandan her iki tesisin faydalanabileceği ifade olunduktan sonra «iki demir çelik işletmesinin başarılı olmayan kuruluş yerlerinden ötürü Türkiye'nin endüstriyel varlığı içinde sürekli bir yük olarak belirecekleri» kat'i bir hüküm olarak yer almaktadır.

Ayrıca raporda, (sahife 74) «Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları için yapılan yatırım dünya standartlarına göre pahalıdır. Yatırım miktarının dolayısıyla fiyatlarının yüksek olması durumunda ve yüzde 30 kâr marjına izin verilmesi dolayısıyla mamûllerin satış fiyatı yüksek olacak ve bu yassı mamûllere dayanan ülke endüstrisinin Avrupa mamûlleri ile yarışma şansını ortadan kaldıracaktır.»

«Fabrika gelecekte genişlemeye göre plânlanmış bir modern entegre Demir Çelik İşletmesi olduğundan ilk çalışma safhasında yapılan program gereğince düşük üretim temposu ile çalıştırılırsa, işletme giderlerinin üretime oranla çok olacağı ve kurulu güçten yararlanma randımanının düşeceği muhakkaktır» denilmekte ve «Fabrikanın genişletilmesinin kısa sürede gerçekleştirilmesinin gerektiği» sonucuna varılmıştır.

2) Meslek ilgisi ve o tarihlerde Genel Müdürü bulunduğu bir şirketin iştigal konularına yakınlığı hasebiyle hiç bir makamdan vazife olarak verilmediği halde memleketin ihtiyacını dikkate alarak kendi kendine hazırladığı ve bilâhare 1961 yılında DPT Demir Çelik ve Metalurji İhtisas Komisyonu Başkanı sıfatıyla bu teşkilâta verdiği bir ön etüd (Avan proje mahiyetinde dahi olmadığı kendisi tarafından belirtilmiş olan) raporunda Selâhattin Şanbaşoğlu raporunu hazırladığı 1958 tarihindeki fiyatların bugünkü değişen kıymetlerini hesaba katarak Erdemir'in pahalıya maledilmiş olduğu hakkında bir kanaata sahip olduğu ve bu hususta yabancı memleketlerdeki benzeri kombine entegre tesislerin istihsal kapasitesine nazaran ton başına yatırımlarını mukayese ederek pahalılığın mevcudiyeti sonucuna vardığını komisyonumuzda beyan ve ifade etmiştir.

Sayın Şanbaşoğlu, pahalılığın sebeplerini, Kopers'in mütehassıs ve başarılı bir firma olduğu hususunu belirtmekle beraber Amerikan piyasasının genel olarak yüksek seviye arzettiği, diğer taraftan finansman şartlarını ve ezcümle yeteri kadar açık rekâbetin sağlanamadığı, böyle bir tesisin ilk etüdlerinin, avan projelerinin ikmalinden ve bu projelerin detaylı bir şekilde meydana getirilmesinden sonra ancak ihale edilmesi gerektiği halde Erdemir'de bütün bunların bir firma tarafından yapıldığı noktalarında özetlenmiştir.

MORRISON KAZIĞI

3) Pahalılığın, inşaat ve tesisat sırasındaki Erdemir yetkililerinin tutumundan ileri geldiği hakkındaki iddia, bu kuruluşun ilk anlaşmalarından itibaren birinci *derecede sorumluluk taşımış olan* Nezih Rona tarafından yapılmıştır. Mumaileyhin, Amerikan Hükûmetinin birçok projeye bu kadar büyük bir kredi vermediğini, böyle bir kredinin ancak politik sebepler ve bazı menfaatlerle *mümkün olabildiğinin kabulü gerektiğini,* bir pahalılık olsa da o sıralarda Amerika'da yapılacak olan seçimlerde hükûmet değişikliği dolayısıyla bu teşebbüsün akamete uğramak ihtimalleri muvacehesinde anlaşmanın süratle yapılması gerektiği ve 1960 İnkılâbından sonra tesis bedellerinde bir miktar indirme yapılma suretiyle anlaşmaya varıldığını belirttikten sonra bilahare fabrika temel inşaatının Türkiye'de yapılması hususundaki gayretlerin fayda vermiyerek bu işin Morrison Knudsen Firmasına ihale edildiğini bu firmanın talep ettiği 70 milyon lira tazminatın kendisinin Erdemir'den ayrılma sebeplerinden birisini teşkil ettiğini bu gibi tesislerin deniz kenarında yapılmalarının bir avantajı olarak kullanılacak soğutma suyunu denizden temin ve tedariki cihetine gidilmesi gerektiği halde baraj işinin empoze edildiğini, hasılı tutumda israf olduğunu ve alışık olunan durumun dışında bir davranış bulunduğunu bunlardan dolayı da Genel Müdür Yardımcısı iken müesseseden ayrıldığını Komisyonumuzdaki beyanları ile tesbit etmiş bulunuyoruz.

4) Bu iddialardan başka, meselâ Erdemir'in çok önemli üç maddesinden birisi olan mesele de 270 bin ton istihlâk edilecek olan kireç taşı temini hususunda bidayette gerekli tedbirlere başvurulmadığı, sonradan ve gittikçe durumun sıkışmakta hatta zaruretlerin meydana çıkmakta olmasıyla başvurulan çarelerin de maksadı lâyıkı gibi temin edemediği raporumuzda yer alan hususlardandır. Filhakika Erdemir, bidayette kireç taşının 15 daha sonra 20 TL. sı (ton başına) civarında sağlanmasını hesaplamakta iken bilâhare bunu 32 liraya yakın bir bedelle temin etmiş, hattâ bu sağlanış Erdemir'e ait Dolomit ocağında kireç taşı yataklarının bulunması tesadüfüne bağlı olmuştur.

Kanaatimiz:

Erdemir'in ve mamullerinin pahalılığı ve ilk tahminlere nazaran maliyet yüksekliği hakkındaki iddiaları bir dereceye kadar inceleyebilmek mümkün olmuştur. Şöyle ki: Hakikatte çok önem taşıyan ve özelliklerine, tesislerin fizibilite ve rantabilite hesaplarına çok derinliğine bir inceleme yapmanın bundan sonra şüphesiz devam edecek yatırımlarımız için faydalı ve hattâ lüzumlu olduğuna kani bulunmakla beraber konunun bu kısmında ancak mevcut iddialara mukabil Erdemir'in gösterdiği sebep ve ileri sürdüğü mütalaaları tesbit etmekten öte bir imkâna Komisyonun çalışma süresi bakımından sahip olamamış bulunuyoruz. Bununla beraber yukarıda, Erdemir'in inşa edildiği tarihlere yakın olan bazı demir çelik müesseselerinin kapasitelerine göre verilen maliyet rakamlarıyla mukayeseye imkân aranmıştır. İlgililerce verilen ve rapora dercettiğimiz bu kıyaslamalar anormal fiyat yüksekliği arzetmediği kanaatini telkin etmekte ise de Komisyonumuzda hâkim olan kanaat raporun konular hakkındaki sonuçlarında *belirtildiği üzere,* bir pahalılığın mevcut olduğu şeklindedir. Ancak bu kanaati ifade ederken pahalılığın nedenlerini ve her bir faktörün maliyete tesirini zikretmek icap ederse de takribi de olsa pahalılık sebepleri üzerinde *görüşlerimizi ifade* etmeğe çalışacağız.

Tesisin pahalılığı kanaatimizce:

a) Amerikan kredisinin, kredinin istimal edileceği makina ve malzemelerin Amerikan piyasasından temin edilmesi ve bunun yarısının Amerikan gemileriyle nakledilmesi şartına muallak verilmiş olması dolayısıyla mubayada rekâbetten doğacak faydaların elde edilememiş olması.

b) İşin 42 ayda bitirilmesi zarureti dolayısıyla işlerin yürütülmesinde ve ihalelerde ciddi tutumlar içerisine girilmemiş olması,

c) İhalelerin alelacele yapılmış projelere göre yapılıp bilâhare yüzde yüz maliyet artışına baliğ olacak proje tadillerine kadar gidilmiş olması sebebiyle peşin rekâbetin önlenmiş olması (Baraj ihalesinde olduğu gibi),

d) Bazı işlerde müsrif, bazı işlerde şirket aleyhine müteahhitlerin himaye edilmiş olması (Baraj ihalesinde ödenen sebepsiz tazminatlar gibi),

e) Bazı ihalelerde ciddi bir tercih sebebi olmadığı halde asgari fiyat verene ihaleden sarfınazar edilerek daha pahalı fiyat veren firmalara işin verilmiş olması, (liman inşaatında olduğu gibi),

f) Erdemir'in müstahdemlerinin ihmalleri dolayısıyla düçar kılındığı zararların mesullerinin aranmamış olması *(Morrison ihtilâfında ödenen* 7 küsur milyon liralık tazminatta olduğu gibi),

g) Şirketin iki büyük ortağı olan Sümerbank ve Karabük mümessillerinin karar organı olan idare meclisinde ciddi ve müessir mesai göstermemeleri sebebiyle şirket menfaatinin lâyıkı ile gözönünde tutulmamış olması (Fabiz hakem ücreti ödenmesine madencilere vecibe teşkil etmediği halde faizsiz kredi verilmesine göz yumulduğu gibi),

h) Şirket sevki idaresinin şeklen idare meclisince, hakikatte idare meclisi üyesi Daniş Koper'in hâkimiyet ve insiyatifine terkedilmiş olması (İdare Meclisince verilen yetkiye muhalif hareket eden icra komitesi hakkında hiç bir şey düşünülmemiş olduğu gibi) sebeplerine dayanmaktadır.

Mamullerin pahalılığına gelince: Bunun nedenleri de kanaatimizce:

a) Tesislerin pahalıya malolması dolayısıyla mamullerin fiyatına müessir amortisman bedellerinin yükselmesi.

b) Kuruluş Kanununun 5 inci maddesine göre şirket sermayesinin envanter kıymetinin en az yüzde 30'una muadil kâr sağlamayı politika olarak tesbit etmekte serbest bırakılmış olması

c) Mamullerin fiyatının tesbitinde bu kabil mamullerin CIF İstanbul cari fiyatlarını nazara almış olmasıdır.

(Filhakika bugünkü mamul fiyatları bir iki kalem müstesna CIF İstanbul cari fiyatlarında yani ithalat fiyatlarından yüzde 6 bir fazlalıkla tesbit edilmiştir.)

d) Demir cevheri gibi ana ham maddelerinden birinin fiyatlarının tesbitinde ve pahalılığın müstahsiklarına ödenmesi sırasında mukavele dışı fazlalıklarla inikas ettirilmesi. keza madencilere yersiz ve sebepsiz olarak açılan ve milyonlara baliğ olan kredilerden faiz alınmaması,

e) Yapılan hesaplara göre mevcut **şartlar muvacehesinde kireçtaşının beher tonunun fabrikaya 20 lira civarında maledileceği hesap edildiği ve çimento sanayii daha müsait teklif verdiği halde bunların üzerinde durulmayarak 32 liraya yakın bir fiyattan 10 senelik taahhüdü tazammun eden anlaşmalara gidilmiş olması.**

f) Lüzum ve zaruret olmadığı halde propoganda ve ilân ücretlerinde bonkörce davranılmış olması.

g) Türkiye'de kara ve deniz nakliyatının diğer memleketlere nazaran pahalı bulunması sebeplerinde toplanmaktadır.

Süleyman Demirel
Morrison Temsilcisi

ŞİKAYETLERİN İDARE MECLİSİ REİSİ DANIŞ KOPER'İN ŞAHSINDA TOPLANIŞI

Malum olduğu üzere Anonim Ortaklıklarda şirketin sevki idaresinde idare meclisinin mesul tutulması bu tip şirketlerin ve idare meclisinin statüsü ve yetkisi icabındandır.

Hal böyle iken, bütün araştırma müddetince yazılı şikâyetler veya alınan beyanlarda şikâyetlerin Daniş Koper'in şahsına izafe edildiği komisyonumuzun nazarı dikkatini celbetmiş, bu sebepledir ki ifadesi sırasında mumaileyhe bu istikamette bir soru da tevcih edilmiştir. Ancak alınan cevap doyurucu olmamıştır.

Şimdi idare meclisi üyelerinin seçilme tarzları ve şirket ile aralarındaki menfaat münasebeti bahsinde bazı hususları dercettikten sonra bu meselenin nedeni hakkındaki görüşlerimizi arzetmeye çalışacağız.

Mahsus bölümünde izah olunduğu üzere Erdemir idare meclisi 9 üyeden müteşekkildir. Bu üyelerin iki tanesini Sümerbank, iki tanesini Karabük, iki tanesini özel sektör üç tanesini Kopers şirketler topluluğu aday göstermekte Genel Kurulca da seçilmek suretiyle vazife görmektedirler. Bu durum ortaklar arasındaki sözleşmeler icabı olup kuruluştan bu yana böylece devam etmiştir. Ancak yine anlaşma hükümlerine göre resmi sektörün sahip bulunduğu hisse senetleri özel şahıslara intikal ettikçe resmi sektörün idare meclisindeki üye adedi de gittikçe azalacaktır.

Dosyanın tetkikinden, yetkililerin beyanlarından anlaşıldığına göre Sümerbank ile Karabük'ün idare meclisindeki üyeleri *ekseriya* bu müesseselerin memuru durumunda olan kimselerden seçilegelmiş bazan da bu müesseselerle memuriyet münasebeti olmayan hariçten bazı zevat bu işle görevlendirilmiştir (Daniş Koper ve Feridun Cemal Erkin gibi).

Nitekim Erdemir'in kuruluşunda Daniş Koper Sümerbank'ın temsilcisi olarak *idare meclisinde görevlendirilmiş* ve idare meclisi reisliği ve icra komitesi başkanlığına seçilmiş o günden bu yana bu zat hem idare meclisi üyesi hem de icra komitesi başkanı olarak çalışagelmiştir. Birkaç aydır da vefat eden Genel *Müdürün yerine vekâlet etmektedir.* Şu izahattan da anlaşılacağı üzere Daniş Koper karar ve icra organlarının başı sıfatıyla şirketin sevk ve idaresinde çok yönlü ve etkili selâhiyetlere sahip olmuştur. Halen de böyledir.

Sümerbank ve Karabük'ün temsilcileri bu müesseselerin memuru durumunda olsun veya olmasın, Erdemir'in ortakları olmayıp burada bir ücret karşılığı (son genel kurul toplantısında idare meclisi üyeleri için aylık 2.500 lira ücret tâyin edilmiştir.) memur psikolojisi içinde çalışan kimselerdir.

Ankara Ticaret Odası nihai durum itibariyle 0,5 milyon liralık, İş Bankası ise 0,3 milyon liralık hisseye sahiptirler. İdare Meclisinde Ankara Ticaret Odasını Vehbi Koç temsil etmektedir. Vehbi Koç'un şahsı adına hissesi yekûnu 5 bin liradan ibarettir.

Geriye kalan idare meclisi üyeleri ise; Kopers Şirketler topluluğu temsilcileridir.

Görülüyor ki başta Daniş Koper olmak üzere şirketi sevkiidare makamında bulunan idare meclisi üyelerinin şirketin kötü idare edilmesi dolayısıyla şahsi menfaatları yönünden müteessir olmaları bahis konusu değildir. Filhakika Sümerbank ve Karabük Genel Müdürlükleri idare meclisindeki temsilcilerini ve bilhassa murakıplarını bir iki ayda bir değiştiregelmişlerdir. Bu vazifeleri daha çok güzide elemanlarının maddeten tatmini için bir ek görev yeri olarak kullanmışlardır.

Kurucular anlaşmasına göre resmi sektör ile Kopers topluluğu yekdiğerinin gösterdiği adayları karakter ve kabiliyetleri ne olursa olsun desteklemek taahhüdünü yüklenmişlerdir. Resmi sektörün beğenmediği ve üyelikten uzaklaştırdığı bir kimseyi Kopers'in himaye edip kendi adına aday göstermesi yahut bunun tamamen aksi mümkündür (Sümerbank yetkilileri *beyanları arasında Daniş* Koper'in değiştirilmesinin düşünülüp düşünülmediği sorusuna verdikleri cevapta böyle bir endişe izhar etmişlerdir.)

Yine ana mukaveleye göre idare meclisi üyelerinin şirket ile doğrudan doğruya *ticari münasebetlerde bulunmalarına* cevaz verilmiştir. Hatırlanacağı üzere raporumuzun demir cevheri yolsuzluğunda işaret edildiği gibi Vehbi Koç'un ortak bulunduğu Demir Export firması ile Erdemir arasında demir cevheri alımı için mukavele yapılmış ve faiz dahi istenmeden mukavelede hüküm olmadığı halde bu firmaya 3 milyon lira kredi açılmış, hiç bir idare meclisi üyesi şirket menfaati mülahazasıyla olsun bu işe itiraz etmemişlerdir.

Hülâsa:

Erdemir İdare Meclisi üyelerinin ekseriyetinin şirketin hissedarlarından olmayışı şirketin iki büyük ortağından Karabük ve Sümerbank'ın idare meclisine esasen memur olup işleri zaten yüklü olan personelini daha ziyade ek görev alması için tâyin edişi ve sık sık değiştirmesi, resmi sektör temsilcilerinin idare meclisi üyeliğini memur psikolojisi içinde deruhte edegelmeleri idare meclisi üyelerini doğrudan doğruya veya dolayısıyla şirket ile ticari münasebetlere girebilmiş olmaları Daniş Koper'in nefsinde, idare meclisi üyeliğiyle icra komitesi başkanlığı gibi hem karar hem de icra uzuvlarının başkanlıklarını birlikte deruhte etmesini, tesisler tamamlanıncaya kadar Daniş Koper'in vazifesinden alınmaması lâzımgeldiği kanaati büyük harcamaların yapıldığı bu kuruluş safhasında üyelerin toplantılara noksansız devam etmemiş olmaları v.s. gibi sebeplerden ötürü Daniş Koper şirket sevk ve idaresinde insiyatif ve hâkimiyetini tesis etmiş ve bunun içindir ki, *volsuzluk iddialarının muhatabıdır* ve şikâyetleri şahsında toplamıştır, kanaatine varmış bulunuyoruz.

Özel murakıpların tahkikatı ve tavsiyeleri:

Raporumuzun baş tarafında işaret olun*duğu üzere 25 Mart 1965 tarihinde icra olu*nan Erdemir mutad Genel Kurul toplantısında 19 maddeye baliğ olan yolsuzluk iddialarının özel murakıplar heyetince tahkiki kararlaştırılmış ve o günden bu yana bu heyet tahkikatına devam *etmektedir. Şüphesiz tesbit edeceği* hukuki sorumluları hakkında şirket adına dâvâ açılmasını tavsiye edecek veya suç bulamadığını belirtecek. Genel Kurul da bu rapora göre reyini izhar edecektir.

Erdemir devlet ile alâkası olmayan bir *Anonim Şirket olsaydı,* şüphesiz meseleleri hakkında Yüce Meclis'in bir araştırma komisyonu kurması bahis konusu olmazdı. Bugün Erdemir'in yüzde 51 oranındaki sermayesi İktisadi Devlet Teşekküllerimizden Karabük ve Sümerbanka ait olduğu gibi Hazine çeşitli kanunlarla bu müesseseye 450 milyon lira civarında ikrazatta bulunmuş, yine ayrıca Hazine yüzde 6 temettüyü garanti etmiş bulunmaktadır. Bütün bunlar Meclisin meseleye alâkasının gerekçesini teşkil [illegible] ve takriben 1 milyar liraya yakın [illegible] kânı burada yattığı [illegible] olarak ileriye [illegible] raporumuzda yer [illegible] vazife saydık.

Yolsuzluklar özel [illegible] edildiğine, şikâyetler [illegible] sında [illegible] kıpların [illegible] büyük ehemmiyet [illegible] idare meclisi [illegible] ve ge- nel [illegible] birlikte de- ruhte [illegible] hiç değilse ha- his [illegible] kadar ge- rek [illegible] gerekse efkârı [illegible] vazifesinden alın- [illegible] olacağını tavsiye etmek is- [illegible]

EGİTİM BAKANLIGINDA NELER DÖNMEKTEDİR ?

1959 yılının sekizinci ayının ondördüncü gününde, *613-1/216 sayılı* muciple. 2500 adedi üçüncü hamur, 500 adedi birinci hamur kâğıda 3000 adet kitap basılmıştır. Hattâ işin aslı aranırsa, kitap daha önceden, mucip çıkmadan Ağustos basında bastırılmış da mucip arkadan gelen istim misâli çıkmıştır. Kitap «Malazgirt Muharebesi ve Alpaslan» adını taşımaktadır.

Kitaba makale yazmış olanlardan Profesör Doktor Mehmet Köymen'e *720*. asistanı *Dr. Hüsevin* Dağtekine 588 R. Epikmana da 500 lira telif ücreti ödenmiş, sıra bir başka makale yazarı olan Prof. H. Yınanç'a telif ücreti ödemeye geldiğinde 27 Mayıs ihtilâli olmuştur.

Malazgirt Muharebesi ve Alpaslar adlı kitap devrin Cumhurbaşkanı olan Celâl Bayara ithaf edilmiştir ve önsözünde Demokrat Parti İktidarının on yılının muhasebesi yapılarak bu devir göklere çıkarılmaktadır.

Kitabın tam piyasaya verileceği günlerde ihtilâl olması üzerine Milli Eğitim Bakanlığınca bastırılan bu kitap apar topar Bakanlığın depolarına indirilmiş ve bir daha adından hiç bahsedilmemiştir. Prof. H. Yınanç kitaba yazdığı makalenin telif ücretini isteyince de kendisine Bakanlığın Yayım Müdürü Namık Katoğlu, «kitap yayınlanmamış olduğundan bu ödeme yapılmayacaktır» diye bir pusula yazmıştır.

Bakanlık basımevinde basılan, *beş yıldanberi sıkı sıkıya depolarda saklanan* ve o günden bu yana gelip geçmiş Eğitim Bakanlarından bir tekinin dahi haberdar olmadığı bu kitap, muhtemelen önümüzdeki günlerde Bakanlık satış *mağazaları eliyle piyasaya çıkarılacaktır*. Zira devir değişmiş Bakanlığın başına AP'li Cihat Bilgehan ve onun sağ ve sol kolları olarak da Eğitim Müsteşarlığına Kâmil Su, Kültür Müsteşarlığına Adnan *Ötügen gelmişlerdir.*

Tam 300 adet bastırılan bu kitabın baskı, dizgi, tertip kâğıt, klişe ve telif ücretlerinin nereden nasıl ödendiği belli değildir. Bakanlıkta bunlara ait maliyet raporu ve herhangi bir kayıt yoktur.

KOLAY PARA KAZANMA YOLLARI

Ama Eğitim Bakanlığı labirentinin işleri bu kadarla bitmemektedir. Daha neler vardır neler? Gariplikiere bir başka örnek daha vermekte fayda vardır. Meselâ yazdıkları okunmayan bir profesör müsünüz? Yahut aynı tipte iki üç arkadaşsınız da para kazanmak ve bir de dergi çıkarıyor görünmek mi istiyorsunuz? Bunun yolu gayet kolaydır. Derhal Eğitim Bakanlığına baş vurun ve çıkaracağınız dergiye abone olunmasını isteyiniz. Ancak bir ufacık şartın olduğunu unutmayın.

Bu şart, her devrin bakanına yakın olmak ve biraz da sağdan dem vurmaktır. Örnek mi? Şu satırların okurları içinde «İş ve Düşünce» diye bir derginin varlığından kaç kişi haberdardır. Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu, Orhan Tuna gibi ünlü profesörlerimizin yazı yazdıkları bu değerli dergiyi görmediniz mi? Adını duymadınız mı? Gerçekten yazık... Oysa bu dergi 1954 yılından beri Eğitim Bakanlığı yayınevlerinde satılmaktadır. Bakanlık da bu derginin her sayısından 757 tane alıp, karşılığında 7570 lira ödemektedir.

Bu dergi, Milli Eğitim Bakanlığınca şimdiye kadar abone olduğu dergilerin en çok para ödeneni ve en yüksek sayıda alınanıdır. Ama itiraf etmek gerekir ki, derginin sahipleri dergilerin bu hale getirmek için çok, hem de pek çok uğraşmak zorunda kalmışlardır. Demokrat Part'nin unutulmaz Bakanlarından Hüseyin Avni Göktürk'ün devrinde 40 tane ile başlayan bu abone 100 taneye çıkarılmış ve parası da Hüseyin Avni Göktürk'e ödenmeye başlanmıştır.

İş ve Düşünce Dergisinin tanesi o tarihte 5 liradır. 28 Mayıs 1955 de bu derginin abonesi 170'e, 2.1.1956'da 340'a. 26 Nisan 1956'da 342 ye, 27 Mart 1957 de 384'e 21 Mart 1959 da 468'e, 25 Mart 1960' da 478'e 2 Mayıs 1961 de 487'ye 30 Mart 1962 de 559'a 13 Mart 1963 de de 644'e yükseltilmiştir. Aynı yıl derginin fiyatı da beş liradan on liraya yükseldiği için dergi sahipleri o yıl 6440 lira almışlardır. 1964'de derginin abone olunan sayısı 657'ye, 1965 de ise 757'ye yükselmiştir.

On yıl içinde bu derginin sahiplerine Eğitim Bakanlığı 35 bin lira civarında para ödemiştir.

FİKRİNİ SATAN DP BAKANI

Orhan Tuna ve Fındıkoğlu örneği de elbette ki tek değildir.. Bundan daha ilginci de vardır. Daha ilginç ne olabilir diye düşünülebilir. Ama vardır. Bu da fikirsiz bir adamın fikrini satış piyasasına sürmesi ve bundan para kazanmasıdır. Evet, DP devri bakanlarından biri bu işi büyük bir başarı ile yürütmüştür.

2 Şubat 1960 tarihinde 1692 sayılı yazıyla Devrin dehşetengiz Adalet Bakanı Celâl Yardımcının Fikir Bahçesi adlı kitabı basılmaya başlanmıştır. Bu kitaptan ilk partide bin, ikinci partide 1200 ve 8 Nisan 1960 tarihinde de 1800 kitap getirilip Milli Eğitim Bakanlığı Yayın Müdürlüğüne teslim edilmiştir. Yayım Müdürlüğü de bu kitaplardan satın alıp okul kitanlıklarına dağıtılmasını çok faydalı gördüğünden 11 Nisan 1960 tarihinde Talim Terbiye Dairesine bir yazı yazarak fikir sürmüştür. 14 Nisan 43 sayılı kararla 550 kitap 375 er kuruştan 2062 lira ödenerek alınmıştır. 16 Nisanda kitabın eşi bulunmaz bir kitap olduğuna karar verilmiş ve 53 sayılı kararla sanat enstitülerine da ğıtılmak üzere 500 kitap daha 1875 lira ödenerek. 19 Nisanda 59 sayılı kararla 150 tane kitap da 562.5 lira ödenerek alınmıştır. Bakanlık Celâl Yardımcının Fikir Bahçesi adlı kitabını öylesine beğenmiştir ki almaya doyamamaktadır. Her gün yeni bir karar çıkarılmaktadır. Nitekim 22 Nisanda 63 sayılı karar çıkmış ve lise, kolej ve ortaokullara dağıtılmak üzere yeniden 802 kitap alınıp 3007.5 lira ödenmiştir.

Ne var ki, Bakanlık 2002 kitap alıp 7500 lira ödediği halde henüz Talim Terbiye Dairesinden bu kitabın satınalınması için herhangi bir karar çıkmamıştır. Zaten teamül, Nisan ayında Talim Terbiye Kuruluna baş vurulan bir kitabın alınmasına karar verilse bile, ancak bir sonraki yılın Mart ayında kitabın alınması yolundadır. Bakanlıkça kitap satın alınabilmesi için müracaatın en geç Mart ayının ortasına kadar yapılması lâzımdır.

Talim Terbiye Kurulunun kararı Mayıs ayının sonunda 660—1/1733 sayılı yazı ile, Yayım Müdürlüğüne bildirilmiştir. Ancak kararda eserin liseler, öğretmen okulları ve genel kitaplıklar için satınalınması uygun görülmüştür. Oysa kitap çoktan satın alınmış ve bir takım yerlere gönderilmiştir. Bu sebeple Talim Terbiye Kurulunun bu kararı «satınalma işleri yanıldığından dolayı dosyasında saklanması» şerhiyle hasıraltı edilmiştir.

Kitap 5000 adet basılmış, bakanlık bunu baskı ücretini almadan bastırdığı ve gene kendi bünyesinde *bakanlık ödeneği ile* satın aldığı için daha elde bir hayli kitap kalmış ve araya da 27 Mayıs ihtilâli girmiştir. Bütün hesaplar gibi bu hesaba da Yüksek Adalet Divanı el koymuştur. Ama Bakanlık basımevi alacaklı durumda göründüğünden, borcun ödenebilmesi için 961/230 sayılı bir yazı ile kitap üzerindeki tedbir kararı kaldırılmış ve Fikir Bahçesi bir kere daha piyasaya sürülmüştür. Celâl Yardımcı, tek kuruş masraf etmeden 7500 lira almıştır. Geri kalan kitapların ise halâ satışına uğraşılarak bakiye borcun ödenmesine çalışılmaktadır. İşin güzeli de şudur ki, kitabın sahibi ve yazarı ortada dururken 14 Nisan 1965 de bir yazı yazılarak, bakiye alacağın tahsil edilebilmesi için Yardımcının avukatı aranmaya başlanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı sadece *İş ve Düşünce Dergisi*, Fikir Bahçesi gibi dergi ve kitaplarla uğraşmaz. Bunların yanı başında memleket fikriyatına büyük faydası dokunan bazı eserleri de satın alır. Bu konuda da bir fikir sahibi olmak için şu listeyi gözden geçirmekte fayda vardır:

Bakanlık 188 lira vererek Basri Akbayın «Selâmeti Millet ve Memleket» adlı kitabından yüz tane, 562 lira vererek *«Hars ve Medeniyet» adlı kitaptan yüz tane*, Kemal Lokmanın «Türkiye ve Petrol Endüstrisi» adlı broşüründen 376 lira ödeverek 200 tane Melâhat Aksinin «1945 den sonra dış politika gelişmeleri» adlı eserin*den 375 lira ödeverek 50 tane*, Yağmur Yayınevinin «Modern İktisat ve İslâm» eserinden 189 lira ödeverek 150 tane, aynı yayınevinin «İdeal Milliyetcilik» adlı eserinden 283 lira ödeverek 50 tane «Celâl Hoca—Hayatı ve Eserleri» adlı kitaptan 236 lira ödeyerek 126 tane Sadi Atakın «Rus ya Siyaseti» adlı kitabından 562 lira ödeverek 50 tane. Macit Varlık'ın «Akaryakıt Sanayii» adlı eserinden 375 lira ödeverek 50 tane satın almıştır. Bakanlığın son ve yüz ağartıcı kararı ise Kızılay Meydanında Dönüşüm Dergisini çıkaranlara karşı AP nin saldırganlarının çıkardığı Kuvayı Milliye adlı derginin her sayısından 140 tanesine 1724 lira 80 kuruş ödeverek abone olunmasıdır!

Bakanlık kitap, dergi ve gazete sahiplerini destekleme mübayaalarının yanı başında, kendi bastırdığı kitaplardan ve antolojilerle dergilerden de yılda dört defa muntazaman 391 kişiye 150—200 lira tutarında bedava kitap dağıtmaktadır. Her dağıtım sırasında ortalama olarak 50 bin liralık kitap, belki de bu kitapları açıp karıştırmayacak 390 kişiye hediye edilerek yılda 200—250 bin lira çarçur edilmektedir. Bu para Yayım Müdürlüğünün bastırdığı kitapların maliyetine bindirildiği için de doğrudan doğruya vatandaşın cebinden çıkmaktadır.

Bütün bunların Milli Eğitim Bakanlığının mütevazi bir dairesinin üstünde ciddiyetle durulduğunda tüyler ürpertecek hikâyelerinden bir kısmıdır. Oysa Bakanlıkta daha bunlar gibi nice nice marifetleri dönmektedir.

ADAPAZARI'NDAN KISA NOTLAR...

Fay Kırby BERKES

Geçen hafta, Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonunun 18 inci Kurultayı Adapazarında toplandı. Federasyon, doğrudan doğruya 65.000 öğretici elemanı temsil etmekteydi. Kurultaya gelen 700 e yakın delege, yalnız öğretmenlerin değil, Anayasa haklarının ve bilimsel metodların temsilcileri olarak Adapazarına akın ettiler. Delegelerin yüzde on kadarı, Federasyonun bünyesi içinde, Federasyonun dışında ve karşısında bulunan Milliyetçi Öğretmen Dernekleri, Muallim Birlikleri ve bu yıl Milli Eğitim Bakanlığının ve bazı idare âmirlerinin desteği ile kurulmuş mahalli İlkokul Öğretmenleri Derneklerinin dertlerini savunmaya gelmişlerdi. Kurultayı bozdurmak ve kamuoyu önünde öğretmenleri küçük düşürmek için sahte belgelerle toplantı salonuna girmeye uğraşanları hesaba katmazsak, Bakanlıktan gelenler yoktu diyebiliriz. Daha açık söylemek gerekirse Bakanlık politikasını temsil edenleri toplantıda boşuna aradık. Ordu temsilcisi olarak toplantıyı izleyen emniyet mensupları dikkati çektiler.

Kurluatyda fikir birliği yoktu. Menşe birliği yoktu. Seviye birliği yoktu. Fakat geçen yıl Eskişehir'de toplanan 17 nci Kurultaya göre, göze çarpacak derecede bir beraberlik vardı. Öğretmenler, bu Kurultayda kendilerini bulmuşlardı. Türkiyede bir baskı grubu teşkil ettiklerinin farkına varmışlardı. Batıdaki meslekdaşlarından *burada ayrıldıklarını anlamışlardı*. Şöyle ki:

Milli ekonomileri ile uygulamada milli eğitimleri Ondokuzuncu yüzyılın ideal ve teknolojilerine göre millileştirilmiş Batı memleketlerinde, Adapazarı öreği bir toplantı, ilgisiz karşılanabilir ve basında önemli yer bulmıyabilirdi. Çünkü, buralarda öğretmenlerden önce ve öğretmenlerden fazla doktorlar, avukatlar bilim *adamları, bedenen çalışan işçiler, hattâ çiftçiler teşkilâtlanmış* ve milli politika üzerinde birer baskı grubu teşkil etmişlerdir. Otedenberi Maarifte çalışanlardan bağımsız herhangi bir öncülük beklenmemektedir. Onlar öğretmenleri devrimci değil, geleneklerin bekçisi kabul etmektedirler. Onlara göre, öğretmenleri ilgilendiren meseleler, öğretmenliğin doktorluk, avukatlık gibi bir *meslek* olarak tanınmasını sağlamak, herkese yabancı dil okutulup okutulmaması gerektiğini, deneyin gerekli olup olmadığını, okullarda disiplin konularını araştırmak ve tartışmak olmalıdır. Bu o kadar normal bir şey sayılmaktadır ki, gazeteciler bu kurultayları izlemeden, konuşmaları, tartışmaları ve kararları önceden yazabilmektedirler.

Türkiyede, öğretmenlerin öncülüğü istenmekteyse de, pek yakın bir zamana kadar yapılan Federasyon Kurultaylarının Batıdaki öğretmen kurultaylarından farksız geçtiği söylenebilir. 1964 de Eskişehirde toplanan 17 nci Kurultaya katılan bir öğretmen grubu kurultayı etkilemek ve öğretmenin gerçek öncü ödevi olduğunu belirtmek istemişse de, bunlar bir muhalefet grubu olarak kalmak zorunda bırakılmışlardır. Eskişehirde politikacılar, hükümeti temsil eden Bakanlık temsilcileri, Türkiyenin gerçek durumunu yansıtan hükûmet temsilcileri, delegeleri kolaylıkla susturdular, oynattılar ve huzursuzluğa düşürdüler. Eskişehirden gelen Federasyon yöneticileri, bu hava içinde, Türkiye'de başlıyan ve gelişen «Millet yapar» ve «Milli kurtuluş» hareketlerinin, çeşitli memleket sorunlarının öncülüğünü yapamadı, bu hareketlerin arkasında kaldı. Politik olarak değil, eğitim, öğretim yönünden bile, petrol ve madenler gibi önemli konular üzerinde bir fikir söyliyemedi.

Bu yılki Adapazarı Kurultayında ise, başlangıçtan itibaren delegelerin, daha hazırlıklı ve geniş yetkilerle geldikleri dikkati çekti. Daha Kurultay Divan Başkanlığı seçiminde Federasyon yöneticileri bütünlemeye bırakıldıklarını anladılar. Ve Kurultayın seviyesine çıkmak için hayli uğraştılar. Kurultay delegeleri, demagojiye tahammülleri olmadığını ispat ettiler ve demagogları susturarak, hemen memleket meselelerine yöneldiler. Hatipler, vesikalara dayanan konuşmalar yapıyorlardı. 40-50 delege konuşabildi. İmkân verilseydi, daha yüzlerce delegenin vesikalarla konuşarak, milli meseleleri dile getireceklerine hiç şüphe yoktu.

Delegeler, Mili Eğitim Bakanı Cihat Bilgehan'dan gelen tebrik telgrafını okutmadılar. Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar'ın telgrafı okunurken ise uzun uzun alkışladılar. Bunu, delegelerin partizan bir davranış içinde yaptıklarını ileri sürmek yanlış bir kanaat olacaktır. AP'li Bakan Cihat Bilge*han'a gösterilen bu sert tepki Bakanın öğretmenler ve kamu oyu* önyünde savunma ve hesap verme cesaretini gösteremeyişinden ve Atatürkçü öğretmenleri destekleneyişi kanaatının yaygın olduğunun anlaşılmasından ileri geliyordu. Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar'ın telgrafı okunurken ise, daha telgrafın kimden geldiği açıklanmadan, telgrafta milli meselelerden söz *açılmış bulunması, ön plânda milli meselelerin anılması* öğretmenleri bu telgrafı alkışlamıya hazırlamıştı. 65.000 kişiyi temsilen kurultaya gatılan delegelerin bu toplu havası, kurultaya katılan partili politikacıları da etkiledi. Pişkin bir politikacı olan Suphi Baykam, başka bir fikirle Kurultaya gelmişse bile, kurultayın seviyesine ulaşmak için siyasi oyunlar dışında ve üstünde konuşmak *gerektiğini hemen kavradı. Kurultay toplanırken, Federasyon Baş*kanlığı için adaylığını koyacağı söylenen Tunceli Senatörü Mehmet Ali Demir yaptığı konuşma sırasında, adaylığını da kaybetti. Eski bir öğretmen olan Mehmet Ali Demir, kurultaya katılanların seviyesinden aşağılarda olduğunu gösterdi ve tabii sınıfta kaldı. Demir'in konuşması bittikten sonra artık kimse onun adaylığından söz etmiyecekti. Yani, öğretmenler yeni politikacılar yetiştirebilecek güçte olduklarını gösterdiler. Arka arkaya kürsüye gelenler bir gerçeğe parmak bastılar. Ankarada, İstanbulda oturan, yazar olan, ahbabları çok aydınlar ile milli eğitimde il teşkilâtlarında çalışan, çoğu tek başına dertli halk ile başbaşa kalmış gerçek öğretmenler arasında korkunç derecede bir iş ve hayat güvenliği farkı vardır. Kürsüye gelen konuşmacıların hepsi, yeni iş başına gelen Bakanlık yetkililerinin kendilerini desteklemiyeceklerini açıkca bildikleri halde, cesaretle Atatürk ilkelerinin karşısında olanları yerdiler. Yalnız bu Kurultayda, uğradıkları haksızlıklar ve ezici işlemleri duyurabilen delegeler, Atatürk yolunda başlarını vermeye hazır olduklarını söylemekten çekinmediler. Ancak, Cumhuriyet, Akşam gibi ağırbaşlı gazeteler, Kurultaydan verdikleri sansasyonel ve eksik haberlerin aksine, kurultay gerçeğini kamu oyuna yansıtmadıkları takdirde, imdat sesleri duyuluncaya kadar bu yıl birkaç öğretmen çok muhtemel olarak kurban edilmek istenecektir.

*Gönül isterdi ki, kurultayda dinleyici sıraları, Türk üniversi*telerinde görevli sosyoloji, psikoloji, tıp, hukuk, kimya, ormancılık, yabancı dil, edebiyat vs. profesör, doçent ve asistanları ile dolu olsun. Çünkü Adapazarında savunulan fikirlerin özü, inceleme özgülüğü, fikir özgürlüğü, şahıs hakları ve ulusun yönü idi. Ne yazık ki, partiler, yabancılar, nurcular, öğrenci teşekkülleri, *öğretmenlerin yanında olduklarını belirttikleri halde, ne üniversi*telerden, ne de bilimde büyük adam olarak geçinenlerden tek bir ses çıkmadı. Bir yanda, ilgilenmeleri gerekenler ilgisiz kaldılar, böylece öğretmenlerin kuvvetlenmesini istemiyenlerin ekmeğine yağ sürmekle, millet önünde sorumluluklarını arttırdılar.

1966 Kurultayının nerede yapılması gerektiği konusu tartışılırken, Hataylı delegeler, Hatay'ın turistik ve ulusal yerini ortaya atıp, Kurultay'ın Hatay'da yapılmasını istediler. Ancak delegeler, Türkiye gerçekleri yönünden Gazlantep'i daha uygun bulup, gelecek Kurultayın orada yapılmasını öngördüler. Bu arada, Kurultayın kendi emeği ile yirmiden fazla öğretmen ve çeşitli meslek adamı yetiştirmeyi başaran Sivsa'ın Karaözü köyünde toplanmasını isteyen teklif dikkati çekti. Bu teklif 125 kadar da oy topladı.

KREDİ YAGMASI

Hilmi Özgen

Açık rejimlerde halkın gerçekleri öğrenmesinde çok büyük faydalar vardır. Bu düşünce ile geçen yıl Demokrat İzmir gazetesinde «Kredi yağması» adı ile bir yazı yayınlamış ve kredi mekanizmasının işleyişindeki yolsuzlukları ortaya sermiştik.

Fakat bu yolsuzlukların halka duyurulmasını hoş görmeyen İzmir Ticaret Odası ilgilileri, yazımızı özel sektörün yatırım gücünü kırıcı nitelikte görerek Başbakanlığa şikâyet etmiş ve hakkımızda ceza tatbikini istemiştir.

Bağlı bulunduğum Yüksek Denetleme Kurulu Başkanlığı savunmamızı alarak Kurulca yazımız incelenmiş ve yazdıklarımızın gerçeklere uygun olduğu görülerek herhangibir muamele tatbikine mahal görülmemiştir. Bu işin asıl üzüntü veren yönü şuydu ki Denetleme Kurulu doğrudan doğruya Başbakanlığa bağlı olduğu halde Ticaret Bakanlığı öfkesini yenemiyerek aylarca sonra hakkımda yapılan işlemi kurulumuz başkanlığından sormuş ve gereken cevabı almıştı.

O tarihlerde Ticaret Bakanı olan zat, yıllarca müfettişlik yapmış, bu yolsuzluklardan yüreği sızlamış ve benim gibi Siyasal Bilgiler Fakültesinden yetişmiş bir genç olduğu halde çirkin politikacıların ve çıkarcı çevrelerin baskısı ile kendisine bağlı olmayan bir teşekküle sual soracak kadar ileri giderek cezalandırılmamızı istemişti. 15 yıl müfettişlik yaptığım Ticaret Bakanlığının bu garip zihniyetine alışkın olduğum için hiç şaşmamış ve üç kişinin asılmasiyle değişmiyeceğini bildiğim sömürme düzeninin kuklalarına sadece acımakla yetinmiştim.

Fakat şimdi öğreniyoruz ki kredi yağması yazımdan dolayı İzmir Ticaret Odası kodamanlarını gocunduran asıl sebep sadece yazının sertliği ve özel sektörün çalışma gücünü kırıcı nitelikte bulunması değil, bilmiyerek bazı kimselerin nasırlarına basmış olmaklığım imiş.

Birkaç ay önce Büyük Millet Meclisi Komisyonlarınca incelenen ve senatonun genel görüşüne arzolunarak gizliliği kalmayan Ziraat Bankası denetleme raporundan öğreniyoruz ki bu yazının çıktığı tarihlerde İzmir Ziraat Bankası Müdürü, özel Sektör kodamanlarına harıl harıl kredi dağıtmakta ve 40 tüccara açılması lâzım gelen 24 milyonluk tasdikli kredilerde 58 milyon lira depasman yaparak 82 milyon lira dağıtılmakta imiş.

40 mutlu kişiye 58 milyon lira usulsüz kredi dağıtan bu müdür hakkında hiç bir muamele yapılmıyarak sadece yaş haddi dolayısiyle emekliye sevk edilmiş ve İzmir Müdürüne bu geniş yetkiyi veren Banka Umum Müdürü ise İzmirde bir özel sektör bankasının başına getirilmiştir. Keza aynı raporda Mersin Şubesinden bir çok firmaların tasdikli kredilerinde yarım milyon lira ile birbuçuk milyon arasında depasman yapıldığı gösterilmektedir. Şimdi bu noktadan hareket ederek devlet sermayesiyle işleyen ve Türk çiftçisine hizmet gayesiyle kurulan bu bankanın ne gibi sebeblerle bu şekilde kanunsuz ve usulsüz yollara saptığını inceliyelim:

1 — POLİTİKA KODAMANLARININ BASKILARI

Kredi yolsuzluklarında ilk sebep olarak bu kuruluşlara musallat olan politika kodamanlarını görmekteyiz. Her iktidar döneminde devlet aroalıklarına saldıran bu azılı politikacılar arkalarındaki özel sektör firmalarını besleyerek tekrar seçilme şanslarını arttırmaktadırlar. Çünkü, biliyorlar ki geri kalmış toplumların halkları aldatılmaya, sömürülmeğe kazıklanmaya çoktan alışmışlardır. Onlara doğru sözler söyliyerek, doğru yolu göstermeğe çalışanları «Bunlar komünist» diyerek susturmak kolaydır. Yeter ki yüksek tirajlı gazete patronları kendilerini desteklesinler. Bunun için de beher sahifeye 5—10 bin liralık ilânlar vermek yeterli sayılmaktadır.

Ve sonra mitinglerde, namuslu ve toplumcu partilere karşı saldırılarda kullanılacak adamları toplamak için de para lâzım. Bu saldırganların her birine en aşağı yüzer lira dağıtacaksın, bir meyhanede bolca içireceksin ve işte komünistler diyerek namuslu adamların üzerine yürüteceksin.... Bütün bunları yapmak için bol paralar lâzım. O halde sağ olsun resmi bankaların kasaları. Esasen bunların başlarındaki umum müdürler yıllarca tecrübe edilmiş, uysal, yumuşak başlı ve uyarına kişilerdir Hatırlı kişilerin sözlerinden çıkamazlar Daha da olmazsa ayrılırlar devlet bankasından, geçerler özel bir bankanın başına El altından yerlerine gelenlerle anlaşırlar ve bu özel bankalara da bol bol mevduat sağlarlar..

2 — EKONOİKM SİSTEMDEKİ BOZUKLUK

Tabiidir ki bu yolsuzluklara imkân veren ekonomik sistemin bozukluğu ve insanları kötülüklere iten ekonomik kanunların zorunluğudur. Bir tarihte bir banka müdürü tanımıştım. O tarihlerde de namuslu bir adamdı. Başında bulunduğu Devlet Bankasının piyasa kurtlarının hücumlarından kurtarmak için yüzde 10 1/2 oranındaki resmi faizden başka kredi almak isteyen adama bir de teminat mektubu vererek bunun için de yüzde 6—7 oranında komisyon alıyor ve bu teminat mektubunu bankanın kasasına kilitliyerek adamın eline vermiyordu.

«Ne yapalım birader, dedi bir gün. Eline bir kartvizit alan dayanıyor bankanın kapısına. Özel bankalar yüzde 15—20 faiz alırlarken bizim yüzde 10 buçuk oranında düşük bir faizle çalışmamız komik bir iş. Baktım ki herifler her yüzbin lira için bana da bir hisse ayırarak ahlâkımı bozacaklar, bu usulü icat ettim. Ayrıca teminat mektubu vermiş gibi muamele yaparak yüzde 6—7 faiz alıyorum. Bu suretle hem bankanın haklarını ve hem de kişisel ahlâkımı kurtarıyorum..» diye dertli dertli anlatıyordu. Sonra o zat da bir özel bankaya geçti.. Herhalde bu karışık faiz metodlarını ve ali cengiz oyunlarını iyi kavramış olacak ki serbest piyasa kendisini bağrına bastı.

Bütün bu anlattıklarımız bildiklerimizin, duyduklarımızın gördüklerimizin binde biridir. Bu işler neden düzelmiyor diye oturup dertlenmek de gereksiz. Her vesile ile tekrar ettiğimiz gibi kurallar çıkarlara göre ayarlanmış beyler, bak ki kurallar değişmeli, bozuk sistem düzelmeli.

Kellesini ülküsü için feda eden Mithat Paşanın ruhu şad olsun.. ölümünden 79 yıl sonra kurduğu bankanın saygıdeğer müdürleri 40 mutlu firma sahibine 58 milyon liralık kredi aşımını yaparken aynı yıl küçük çiftçiye dağıtılan kredilerin yıllık ortalaması sadece 169.— liradan ibarettir. Esasen yurdumuzda açıkgöz ve iş bilir piyasa kurtlarının tam listelerini öğrenmek için Bankaların gayet gizli tutulan tasfiyelik hesaplarındaki firma isimlerine bir göz atmak kâfidir. Ziraat Bankasının 1963 yılı sonundaki tasfiyelik hesaplarında görülen ve yıllardanberi bankaya bir kuruş borç ödemiyen 68 mutlu firma sahibinin borç bakiyeleri toplamı 216 milyon lirayı aşmakta olup ortalama 169.— liralık tarım kredisini ödiyemediğinden dolayı satılan öküzünün yerine karısını koşan zavallı köylülerimizi düşünerek gülelim mi, ağlıyalım mı?..

3 — DENETLEME RAPORLARININ DEGERLENDIRILMEDIGI

Öte yandan bütün bu gerçekleri cetvelleriyle, örnekleriyle sayfa sayfa ortaya seren Yüksek Denetleme Kurulu raporları politik bir şamataya getirilerek üzerinde durulmamakta ve sadece Türkiye Petrolları Ortaklığının Ordu Yardamlaşma Kurumuna hisse satması gibi hususlar politik gayelerle senato kürsülerinden söz konusu edilmektedir.

Samimi olalım beyler. Gelecek kuşaklara kötü bir miras olarak bırakacağımız bu raporlar yüz karasıdır. Sorumluları hakkında hiç bir işlem yapılmadan dosyalarında uyuklamaya terk edilen bu raporlar elbet bir gün ortaya çıkacaktır. Bu yolsuzlukları ele alıp sorumlularını araştıracağımız yerde kredi yağması konusunda yazı yazan bir görevliyi işinden atmakla bu kötülükler düzelmiyecektir. Keşke bizler atılsak da işler düzelse?.

Ne derlerse desinler. Hak bellediğimiz bu yolda sonuna kadar direneceğiz.

İhracatımız gelişiyor

Petrol Kanunu konuşmaları tartışmalı geçiyor.

Bir yanda yabancı şirketlerin avukatları yüz kızartacak bir yüzsüzlükle yabancı petrol şirketlerini koruyorlar. Öteyandan bu memleket halkının çıkarlarını koruyan kişiler de var

Türkiye Petrollerinin haklarını koruyanlardan Turhan Feyzioğlu:

«— Gerekirse yeryüzünde çalışan mühendislerimizi Cumhurbaşkanının imzasıyla yurda çağıralım..» demiştir.

Bir Türkiye ki yetiştirdiği aydınlar dışarda.

Doktoru dışarda..

Mühendisi dışarda.

Plâncısı dışarda.

Profesörü dışarda,

Teknikeri dışarda.

İşçisi dışarda

Ve içerde olanların da gözü dışarda..

İşte bu Türkiye nurlu ufuklar Türkiyesidir.

Kimbilir belki de bu memleketi yabancı kapitalizmin peyki haline getirenler «Nurlu ufuklar» dedikleri zaman yabancı memleketleri kasdediyorlardı. Çünkü bütün insanlarımız o ufuklara doğru kanat çırpmak istiyorlar.

HEY GİDİ DEVLET İDARESİ HEY !

İlhami Soysal

TBMM'nin dört yıllık çalışma devresini kapatacağı Cuma gününden bir gün öncesi.. Vakit gece yarısına yaklaşmış, Ürgüplü'nün Dörtlü Koalisyonunun CKMP'li Köy İşleri Bakanı Seyfi Öztürk Başbakanın evine geliyor, elinde bir kanun tasarısı, bir iki imza dışında her şeyi tamam. Eksik imzalardan biri de Başbakanınki.

Tasarı, köy yolları ve içme suları için Köy İşleri Bakanlığı emrine 32 milyon 500 bin lira ek ödenek verilmesini öngörüyor. Bakanlar kendi aralarında anlaşmışlar, Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği Senatör ve milletvekili yolluk ve ödeneklerine zam yapılması yolundaki 40 milyon liralık bütçe faslının partilere bölüştürülecek, 7,5 milyon lirasının üstünde kalan kısmı köy yol ve içme sularının yapımına aktarılacak.

Ürgüplü tasarıyı imzalıyor Geride iki imza eksik. MP'li Orhan Alp ile Hüseyin Ataman'ın imzaları. Köy İşleri Bakanı onları da akşamdanberi aratmış ama bulduramamış. Birden aklına geliyor. Kabine ortakları o akşam liderlerinin evinde olabilirler Ertesi gün MP'nin Büyük Kongresi var. Seyfi Öztürk ise Bölükbaşını yakından bilir, Bölükbaşı yıllarca kendisine de liderlik yapmış.

Köy İşleri Bakanı, kendisi gidemiyeceği için tasarıyı Özel Kalem Müdürünün eline verip Bölükbaşı'nın evine gönderiyor. Özel Kalem Müdürü bakıyor ki gerçekten Bayındırlık Bakanı Orhan Alp, Bölükbaşı'nın evinde. Ön salonda oturmuş bir takım MP'lilerle konuşuyor. Durumu anlatıyor, tasarıyı imzalaması ricasında bulunuyor.

Orhan Alp, «olmaz» diyor, «imzalamam, ben bu paranın Kara Yollarının emrine verilmesini istiyorum Karayollarının bir sürü ihtiyacı var.» Köy İşleri Bakanlığı Özel Kalem Müdürü, Bayındırlık Bakanını iknaa çalışıyor. Bütçede yer alan bu paranın bir başka yere kaydırılması için vakit kalmamıştır. Ertesi gün Meclis tatile girecektir. Oysa para köy yolları ve içme suları için aktarılırsa iyi bir seçim zemini hazırlanmış olacaktır.

Bayındırlık Bakanı Nuh diyor, Peygamber demiyor. Konuşmaları başındanberi izlemekte olan bir çocuk bu sırada söze karışıyor.. Onüç-ondört yaşında bir şey. Özel Kalem Müdürünün çırpınışlarına acımış olmalı ki, «Verin siz onu bana, ben Hüseyin amcama imzalatayım» diyor. Tasarıyı alıp içeri giriyor, dipte bir odaya. Bir iki dakika sonra da elinde tasarı, eksik imzalardan biri daha tamamlanmış geri geliyor.

Deniz, Bölükbaşının oğludur, Hüseyin amcam dediği de MP Genel Başkan Yardımcısı, Devlet Bakanı Hüseyin Ataman. İçerde Hüseyin Ataman. Genel Başkanı Bölükbaşı ile konuşmaktadır, tasarıyı da bu konuşma sırasında imzalamıştır. Hüseyin Ataman imzalayınca Orhan Alp da tasarıyı imzalıyor ve Özel Kalem Müdürünün eline veriyor.

Köy İlşeri Bakanı Seyfi Öztürk, imzaları tamamalnmış tasarıyı alıyor ve doğruca Meclis Basımevine gidiyor, sabaha kadar başıada bekleyerek bastırıyor ve sabah erkenden Karma Bütçe Komisyonuna sunulacak hale getiriyor. Sabah komisyon tasarıyı görüşüp kabul ediyor. Öğleden sonra ise Senato ve Meclis tasarıyı oybirliğiyle kabul edip kanunlaştırıyorlar

Bir milyar lira açıklı devlet bütçesinde, aslında bu kırk milyon liranın karşılığı yoktur. Dolayısıyla büyük gayretlerle ve giderayak köy içme suları ve yolları için yapılan bu ödenek aktarmasının, kâğıt üzerinde yapılan bir aktarma olmaktan başka hiç bir anlamı yoktur Yoktur ama hâlâ 1946 yutturmacalarıyla devlet idare edilebileceğini sanan politikacılar ve bunlara hâlâ inanan safdil vatandaşlar vardır.

Var olduğu için de, devlet idaresi adı altında gece yarıları böyle Karagöz oyunları oynanmakta, seçimler arifesinde beş parti de vatandaşın ağzına aldatıcı bir parmak bal çalmak için rahatlıkla «yutturmca koalisyonu» kurmakta hiçbir sakınca görmemektedirler Görmedikleri için de bu kanun, Meclisin son günü, giderayak oybirliğiyle kabul edilmektedir

Eğer bu devlet idaresi ise, devleti bilmeyiz ama, halk gerçekten iyi «idare» edilmektedir.

Nâzım Hikmet Üzerine Notlar

ŞİİRDE İMAJ

Selâhattin Hilâv

1.

İmaj bolluğu ve çeşitliliği, Nâzım'ın şiirinin bellibaşlı özelliklerinden biridir. Philippe Soupault'nun dediği gibi, Nâzım'ın «çok sayıda ve değişik imajları, okuyanda anlamlı şaşkınlıklar doğuracak bir atılganlıkla yüklüdür. Bu özellik zaten gerçek şiirin taşıdığı güçlerden biridir.» (Yön: sayı: 109) Dile getirilmek istenen şeyi, daha canlı, çarpıcı ve etkili; daha duyulabilir (sensible-duyularla kavranabilir) hale getirmek için kelimelerin mecaz yoluyla kullanılması, şiirde imaj dediğimiz temel unsuru doğurur. İmajın kaynağı olan benzetme (teşbih) ve istiare (métaphore) şiirin ana unsurlarından biridir. (Bakınız: Hegel, Esthétique, «Şiir» bölümü) özellikle geçen yüzyılın sonlarında ve yüzyılımızın başında imajın şiirdeki önemi gittikçe artmıştır. Çeşitli öncü şiir akımları, (Fütüristler, Imagist'ler, Acmeist'ler, Dadacılar, Gerçeküstücüler —Surréalistes—) temsil ettikleri görüşleri belli imaj teorileri üzerine oturtmuşlardır. Ama imaj üzerinde en fazla düşünen ve onun şiirin temeli olduğunu ileri sürerek bu konuda geniş araştırmalar yapan kimse André Bréton'dur. Breton, şiirde imaj kavramının sınırını genişletmiştir. Bilinç-dışının (gayri-şuur) boşaltılması sırasında ortaya çıkan ve birbirinden çok uzak (hem gerçekteki düzen hem de düşünce alışkanlıklarımız bakımından) iki terimin yanyana getirilmesi, Breton'a göre güzellik kaynağı olan imajları doğurur. «Gün bir beyaz örtü gibi katlandı» mısraındaki «gün» ve «beyaz örtü» bu çeşit birbirinden uzak gerçeklerdir (terimlerdir). «Dünya bir çantaya girer» de ise bu terimler «dünya» ve «çanta» dır. Breton, ayrıca, imajın, soyut bir gerçeği daha çok duyulabilir kılmak için mutlaka daha somut bir gerçeğe benzetilmesinden doğmadığını; bunun tersinin de yapılabileceğini söylemişti. Yani somut bir gerçeği soyut bir gerçeğe benzeterek de imaj yapılabilir. (Bu konu için bakınız: Gerçeküstücülük —Sürréalisme— I. De Yayınları, Sayfa: 30-31).

2

Breton'un üzerinde durduğu ve modern şiirde çok *önemli bir rol oynamış olan bu özellik, daha önce,* Leutréamont, Rimbaud, Saint-Paul Roux, ve Apollinaire tarafından bir şiir unsuru olarak kullanılmıştı:

Temmuz güneşinde sapır sapır dökülürken
Kızgın hunilere koyu mavi gök katları.

(Rimbaud. Sarhoş Gemi)

«Huni» ve «gök katları», burada, biraraya getirilmiştir. (Örnekler için bakınız: Gerçeküstücülük II, De Yayınları.) Rus fütüristleri de aynı özellikten yararlanmışlardır. *Mayakovsky'nin iki ünlü şiirinin adı bile bunu açık*ça göstermeğe yeter: «Pantolonlu Bulut» ve «Omurganın Flütü».

3

Bilim ve toplum hayatında gerçekleşen devrimlerin çağdaş şairleri yepyeni imajlar aramaya ve şiir sözlüğünü genişletmeye götürdüğünü söylemiştik. (Yön. Sayı: 115) Dünyanın şaşırtıcılığı, onu şiir içinde yeniden kurmak isteyen şairlere, eskimiş, uyumlu ve uysal imgelerden yararlanmak imkânını kapamıştı. (*Çağlarının gerisinde kalmak* durumunda olan şairler için böyle bir imkânsızlık yoktu tabii) Şaşırtıcı ve yeni olan gerçeklik yine şaşırtıcı ve yeni imajlarla kurulabilirdi. Modern şiirde genel olarak imajın ve özel olarak birbirinden uzak terimlerin (gerçeklerin) yanyana getirilmesinin önem kazanması ve ayrıca, «beklenmedik» in (l'imprévu) gerçekleştirilmek istenmesinin nedeni budur. Yoksa, bu imaj anlayışı, yüzyılımızın öncü şairlerinin kendilerinden önceki şairlerden farklı olabilmek için başvurdukları keyfi bir şey değildir. Nâzım Hikmet'in şiirindeki imaj yapısı incelenince bu özelliği yaygın bir biçimde taşıdığı ortaya çıkar. Bu, Nâzım'ın çağdaşlığının bir başka kanıtıdır (delilidir).

Örnekler:

«*Kırlarda* **çocuk başlarını**
Kanlı gelincikler gibi koparıp»

(Şeyh Bedreddin D.)

«Ve onbeşlik **şarapnelin** çeliğinde
ince boyunlu çocuklar uyuyordu.»

(Kurtuluş Savaşı D.)

«Her biri kör bir gergedan gibi yürüyor,
öyle acıklı ve korkunç.
ve aptal bir pehlivan gibi çirkin
ve hiç benzemedikleri halde akrebe benziyorlar.»

(İkinci Dünya Savaşı D.)

Nâzım bu benzetmeyi tanklardan sözederken yapıyor.

«Güneşte bir **şarkı** gibi
Parladı **balta**.»

(Şu 1941 Yılı)

«*Vahşi bir tapınış gibi içiyordu* cıgarayı»

(Aynı Eser)

«Bu camdan içeri giren **güneş**
duruyordu genç bir kadının ensesinde
eski bir kan lekesi gibi.»

(Şeytan ile Rahibin Macerası)

«**Biz içerde susuyoruz**
bir fişek yatağında kurşun nasıl susarsa.»

(Sükût)

«bir **akşam vakti** gibi parlıyor **altın dişleri**»

(Şu 1941 Yılı)

«**Gökyüzü**, yaş bir **bezle gıcır gıcır silinmiş** gibi
tertemiz.»

(Aynı Eser)

«Solda, ameliyat salonunun kapısı aralıktı,
ve **buzlu camları** aydınlanmıştı içerden,
kör, bebeksiz bir göz gibi aydınlık,
mücerret, saf akıl gibi bir şey.»

(Aynı Eser)

«**merhamet** gibi bir **aydınlık**»

(Aynı Eser)

«Ürkerek
adımlarımızın sesinden
kanlı **karanlık yıllar**
kanatlı bir hayvan gibi havalanıyor.»

(Kablettarih)

«Ayağıma 45 numro **Amerikan kunduması** geçirmiş
bir **RODOS HEYKELİ** *gibiyim!*»

(Rodos Heykeli)

«Burada belki bulunur:
İskenderi Kebirin
kronometreli Lonjin saati»

(Jokond ile Si-Yu-U)

«Sarardı Yusuf oğlu:
Gözleri bir **mavzer namlusu** gibi
kurşunla dolu.»

(Hopa Mapusanesi Notları)

«***FİKİR** dediğin şeyin*
Karabet ustanın uduna benzemez suratı.»

(Bir Provokatör)

«**Mikel Ancelo**
müzelerde **prangalı bir kürek mahkûmudur.**
Ve sapsarı boynundan
bir katedral duvarına asmışlar Rafaelli.»

(Taranta Babu)

«taçlı ve taçsız kralların otlağında
ruhları otlatıyor.»

(Aynı Eser)

«Taranta Babu'nun olduğu yere, **gökte kanlı bir haç**
gibi uçan
ölüm kuşları gidebilir, fakat posta uğramaz

(Aynı Eser)

Nâzım'ın imajlarını, birbirinden uzak iki gerçeği *bir* araya getirecek ve «beklenmedik» i gerçekleştirecek biçimde kullandığı görülüyor. Ayrıca, Breton'un belirttiği gibi, imgenin mutlaka soyuttan somuta, ya da somuttan somuta doğru değil somuttan soyuta doğru yapıldığını da görüyoruz: Balta-şarkı, Buzlu camlar-mücerret, saf akıl; merhamet-aydınlık, v.b.

Nâzım Hikmet

Bugünün diliyle
TEVFİK FİKRET

SABAH OLURSA

Bu topraklar da bir gün ışıyacaksa, oğlum,
eğer bu toprakların da sislenen su alın yazısı
sağlam ve güçlü bir elle silinir de,
bir parça gülerse donuk ve paslı yüzü halkın,
— o gün ben ölmemiş bile olsam
bir ölü gibi yaşayacağım —
sen kes o gün benden umudu,
kötürüm, boş çevremde unut beni acılarımla,
hasta bakışlarım seni çekmek ister sonra geriye doğru.
Oysa sen «varın» sın tepeden tırnağa,
kulaklarımda sesin durmadan şakıyor.

Işıyacak bir gün ortalık, ışıyacak,
sürmez bu karanlık, sürmez kıyamete dek,
bu mavi gökyüzü bir gün açır size.
Öyle boynunu bükme, oğlum,
hayatın güneşidir sevinçli olmak,
boynu bükük insan çürür bizim gibi.
Siz ey, gelecek günlerin küçük güneşleri,
birer birer uyanmanın vakti geldi işte,
ufuklar aydınlığa öyle susadı, öyle susadı ki,
Aydınlık tek özlediğimiz şey çağımızda.
haydi silin bulutları, uğursuz gölgeleri atın,
ışıklar içinde koşun mutlu özgürlüğe doğru.
Biz bu dünyadan gözümüz açık gitmeyeceğiz:
Vatan sizinle yaşayacak, biliyorum, sizinle yaşayacak,
şu zından karanlığından uzak, sizinle!

Yenileştiren: A. KADİR

ANADOLU İHTİLALİ

Samih EMRE

Yarattığı yankı ve ilginin yanlış yorumuyla yazarını otuz sekiz aylık Magosa sürgününe götüren Vatan Yahut Silistre oyunu, «Padişahım çok yaşa» haykırısıyla sonuçlanır. «Padişahın bir kalesini kurtaranlar» Osmanlı, kahramanın adı İslâm, yıl 1873 dür.

«Olup mecruh peykân-ı kazadan tâir-i devlet
Demadem hûn akar çeşmim gibi enzar-ı milletten»

(Leskofçalı Galip) beytiyle uyanan Namık Kemal, daha vatanı tam tarif etmemiş, özelliklerini sayıp dökmemiştir. Mekke'siz, Medine'siz, Kerbelâ'sız bir vatanı sonraları da düşünemez. Halk ozanlarına göre doğulan köyden ötesi *gurbet, imparatorluk* insanı için baba evinin bulunduğu yer memlekettir. «Sılayı terketmek zor değil amma - Mezarda emektar atalar kaldı».

Türkiye'nin yeri belli değildir daha. 1911 de Ziya Gökalp, «Vatan ne Türkiye'dir Türklere ne Türkistan - Vatan büyük ve müebbed *bir ülkedir: Turan» diyecek* Büyük savaş başında «Düşmanın ülkesi viran olacak - Türkiye büyüyüp Turan olacak» diye düşler kuracak. «Fikr-i kavmiyyeti tel'in ediyor peygamber» gerekçesiyle Arnavutluk isyancılarına seslenen Mehmet Akif, «Hani milliyetin islâm idi kavmiyyet ne? Sarılıp *sımsıkı dursaydın a milliyetine* Arnavutluk ne demek? Var mı şeriatte yeri? - Küfr olur başka değil kavmini sürmek ileri - - Bunu benden duyunuz ben ki, Arnavudum. - Başka bir şey diyemem işte perişan yurdum.» diye yakınacak. Aynı ozan, iki yıl sonraki Çanakkale şehitlerini, «Ne büyük sün ki kanın kurtarıyor tevhidi Bedr'in aslanları ancak bu kadar şanlı idi» diye överek yüceltecek

Bütün bunlar şunun için: Yirminci yüzyılın başında aydınların, ideologlarının bile üstünde anlaşamadıkları bazı kavramlar uğruna bir ülkede Millî Mücadele hareketi yürütülmüştür Bu savaşın temel dayanaklarını bulanı doğrulamak gerek. Verdiği doğru adla kitabına ilk ilgiyi çeken Sabahattin Selek, eserinin Yeni Türkiye bölümünde bu konuyu şöyle sonuçlandırıyor: «Anadolu hareketi bir halk hareketi değildir. Bazı kimseler bunu, millî burjuva hareketi olarak vasıflandırmışlardır. Bu ididada da büyük bir gerçek payı yoktur. Türkiye'de batı burjuvazisi gibi şuurlu ve teşkilâtlı bir sınıfın bugün bile bulunmayışı, kanaatimizi doğrulamaya yeter. Anadolu burjuvalarını millî hareket içinde olduğu kadar, dışında da görmekteyiz. Gerçi Yeni Türkiye'nin kuruluşunda ve şekillenmesinde burjuvazinin önemli etkisi olmuştur. Ama bu vâkıadan, Anadolu ihtilâlinin bir burjuva ihtilâli olduğu hükmüne varılabileceğini sanmıyoruz.

«Anadolu ihtilâli, aslî unsuru asker ve sivil İttihatçılar olan karma bir kadronun, daha doğrusu bir aydın ekibin yarattığı ve yürüttüğü harekettir. Bir seçkinler hareketi Türk toplumunun gerçekten seçkin kişileri sayılmak gereken bu yol göstericilerin fikrî cevher bakımından başlıca özellikleri, *Osmanlı toplumu için* çok yeni sayılan iki kavramı, vatan ve millet kavramlarını idrâk etmiş olmalarıdır. Jön Türklerden Kuvayı Milliyecilere kadar peşinden koşulan en çekici fikirler, kaynağını vatan ve millet kavramlarından almıştır. Anadolu İhtilâlinin öncüleri ve yöneticileri de *pek az farkla aynı fikir çizgisinde* bulunuyorlardı. Başlangıçta ihtilâlin hazır bir ideolojisi ve yetişmiş bir ideologu yoktu. Hareketin şefi, aynı zamanda ideolog olmak zorunluğunda idi. Ve ihtilâlin ideolojisi, hareketle beraber, hattâ hareketin arkasından gelmişti. Bu sebeple, Yeni Türkiye'nin kuruluşunda, ideoloji çok defa günün şartlarına uydurulmuştur.» (II, 332)

ANADOLU İHTİLALI, (MİLLİ MÜCADELE I, II - İstanbul 1963, 319 *sayfa* 10 lira + İstanbul 1965, 368 sayfa, 15 lira) SABAHATTİN SELEK'in, şimdilik tamamalnmış sayarak iki ciltte ve 1922 yılında kestiği bu değerli eser; bu konuda en ilginç, en faydalı çalışma sayılmalıdır İlk kitabın önsözünde, «Millî Mücadele sanıldığı gibi belli birkaç yıl içine sığdırılmış ve tarih olmuş bir devir değildir. Halen bu evrimin devamını yaşıyoruz. Aksi takdirde bugün aynı meseleleri değil, yepyeni bambaşka meseleleri çözmek durumunda olacaktık» diyen Sabahattin Selek, bugünü iyi değerlendirebilmek amaciyle yakın geçmişe uzanmayı gerekli görmüştür.

Kırk yıl devrimciyiz diye haykırıp inandıktan sonra devrimlerden yana olmayan partilerin oy çokluğu karkısında ne yapabilir? Sol kadar sağın, ilericiler gibi *gericilerin, devrimciler oranında tutucuların* birer sözüne yaslanıp bayrak yaptığı Mustafa Kemal, bu kadar karmakarışık bir yumak mıdır? Bu çelişmeler çokluğu, bu cımbız kelimeleri ad yapmış tutarsız partiler döğüşü, XIX. yüzyıl sonundanberi aydınlığa çıkarılamamış vatan millet kavramlarının karışıklığı *için hangi ideoloji* tutunup serpilebilir? Belli birkaç valdızlı kelimeyi sermaye yapıp yuvarlak lâflarla konuşan modası geçmiş parti kodamanlarının ardında kimler, bu açık-gizli kavganın içinde dünden kalan hangi eskiler var? Neden bazı tabûlar hâlâ yıkılamadı? Onların yanına yeni yeni dokunulmazlıklar yaratarak bu toplumu hep tek bir yöne din iman mukaddesat tütsüsüyle gözü bağlı bir yerlere götürmek istiyenler hangi kaynaktan besleniyor? Millî Mücadele kırk yıl gecikmeyle şimdi yeniden başlamış olan bu ulusal bağımsızlık kavgası hangi kuru sel yataklarında neden tıkanıp kaldı? Selek'in dokuz yıl harcadığını söylediği arama, derleme karşılaştırma, yorumlama yargılama çalışması; işte bunun gibi sorunlara cevap bulma çabasının *en iyi* terkibedilmiş şeklidir.

Sabahattin Selek, ele aldığı zaman diliminin ne başlangıç, ne son olarak kesin doğrulukta birer tarih olmadığını ama 1918 - 1922 arasının Türkiye'yi bulmak için en

Sabahattin Selek

doğru nabız olduğunu biliyor Bu dönemin en küçük ayrıntılarına inerek başladığı titiz çalışması özellikle birinci ciltte bize bildiğimizi sandığımız nice yeni şey getirmektedir Lider portrelerini çizerken de, tarih olaylarının sebep sonuç ilgisini araştırırken de kişisel ya da millî herhangi bir duygusal zaafa kapılmıyor. Özellikle millî kusurlarımızın tanınıp incelenmesinde bu konuyu işlemiş kimselerde bulunmayan bir cesarete sahip. Hiçbir özel çaba göstermeden, kültürünün sağlamlığı oranında, objektif ve doğru yargılıdır.

Biz hepimiz Cumhuriyet eğitiminden geçenler, önce sıcak heyecanlı ulusal bayramların, sonra *devrim ilkelerini benimsemek için* hazırlanmış tek yanlı propaganda eserlerinin etkisinde büyüdük. Aşağı yukarı yirmi yıldanberi de Millî Mücadele hareketinin tasfiye ettiği kişilerin gecikmiş anılarını, kendilerini haklı gösterme çabasındaki sesi kısık suçlamalarını okuyoruz. Tek açıdan verilen *biyografilerle. tek tek küçük o*laylara dayanan gözlemler her zaman vardı. Ama pratikte bütün bunlar hemen hiçbir şeye yaramamıştır. Ne lise tarih derslerine ek Cumhuriyet Tarihleri ne Üniversite İnkılâp Tarihi dersleri, yeni kuşaklarda öğrendiklerinin dışında bir kuşku ve merak yaratmıştır. Şimdi ulusal bayramlar, bir rozet kumbarası «günün mâna ve önemini anlatan» (!) birkaç sıkıntılı meydan nutku, ama en önemlisi kaç günlük olduğu önceden hesaplanan tatil fırsatlarıdır. Bir toplum, kendi yakın geçmişinden doğan böyle kutsallıkları bu kadar çabuk eskitebilir ancak. Sadece bu bile, Anadolu ihtilâlinin hangi koşullar içinde millete nerdeyse zorla kabul ettirilen bir savaş fırsatından doğmuş bir çeşit üst zümre hareketi olduğunu göstermeye yeter *Anadolu İhtilâli* cinsinden eserlere duyduğumuz açlık bu eseri yazarına hazırlatmaya sevkeden günümüzün ihtiyaçlarıdır Türkiye bir defa daha bir yandan milletin sağduyusuna güvenmekle birlikte yalancı önderi olanların tasifyesine, sonra milletin duygularına rağmen girişilecek bir seçkinler hareketine ihtiyaç duymaktadır Sabahattin Selek kırk yıl öncenin tarihini araştırmakla aynı amaca hizmet etmiş olmaktadır.

Sabahattin Selek, büyük bir Atatürk hayranlığı taşımakla birlikte, incelediği konuya kahramanın gölgesi ardından bakmıyor. *Birçok anı yazarının düştüğü ay*nı hatâdan, kendilerinin mücadefedeki paylarını onaylatmak iddiasından uzak olduğu için gerçeğin tam ortasına. Anadolu ihtilâli sırasında toplumsal koşullara yöneliyor. Falih Rıfkı Atay'ın Çankaya'da Halide Edip Adıvar'ın «Türkün Ateşle İmtihanı» nda, Kâzım *Karabekir'in, «İstiklâl Harbimiz»* de, hattâ Atatürk'ün «Nutuk» da yer yer yapamadıkları şey budur. Sabahattin Selek'le paralel çalışması kitabında iyice sezilen büyük romancı Kemal Tahir'in «Yorgun Savaşçı» da o kadar ustalıkla anlattığı Millî Mücadele başlangıcı günleri, edebiyat olarak değil *ama rakam, inceleme, toplam* ve yargı olarak en kuvvetli şeklini Anadolu İhtilâli sayfalarında bulmaktadır. Gizlenmiş gerçekler unutturulan felâketler, açıklanmıyan aşamalar, kişisel çekişmeler, büyütülerek değiştirilen zaferler, söylenmiyen ayrıntılar düşmanlarımızın aptalca beceriksizlikleri düşman diye tanıtılanların umulmadık yardımları, çeşitli denge hesapları içinde yürütülen bir dış *politika oyunu, iyi rastlantılar* büyük nutukların parlak kelimeleri arasında biçimini değiştiren bütün bu dört yıllık gerçek.. hep buradadır

Büyük savaşın son ayında yalnız yıldırım orduları gurubunun İngilizlere 75.000 esir verdiğini, Millî Mücadele başında Trakya ve Anadolu Türklerinin ancak 8.9 milyon tutarında olduğunu, Erzurum kongresine yalnız 54 Sıvas kongre sadece 31, İzmir'in işga*linden sonra* Anadolu'nun sekiz ayrı yerinde toplanan bütün kongrelere-çoğu aynı kişiler olan- topu topu 300 kişinin katılmış olduğunu, bütün cepheler dahil Millî Mücadelenin dört yılında toplam olarak 9167 şehit verildiğini, buna karşılık hastahanelerde savaş dışı sebeplerle 22543 kişinin *kaybedildiğini*... şimdi kim hatırlar? Bize öğretildiği gibi Millî Mücadele imkânsızlıklar içinde yoklukla kazanılmış mucizevi zaferler değildir. Şüphesiz bazı imkânlar içinde ve zararımızı atan büyük devletlerin hoşgörü sınırlarında birçok imkânlar bularak ele geçirilmiş hesaplı bir hareket*tir.*

Anadolu İhtilâli'nin birinci cildi, özellikle artık iyice unutmuş olduğumuz bir karanlık serüven döneminin çok ilginç araştırması olduğu için hızlı bir ilgiyle okunuyor. İkinci cilt, yazarının bir *plân hatası olarak, toplu tahlil*lerle başlayınca okuyucu için sıkı bir sınavdır. Sabahattin Selek, gerçekten gerekli ve aydınlatıcı olan bu dış politika bölümünü, kronolojik akımın dışına çıkmadan kullanılabilir iyi erdilmiş bir malzeme olarak değerlendirmeliydi. İki kitap arasındaki *tempo* ayrılığı, araya giren bir dinlenme boşluğunun sonucu olabilir. Birinci cildin ayrıntılarına inen bir ikinci cilt, Sabahattin Selek'i daha uzun süre uğraşmak zorunluğunda bırakacaktı Bir zahmetten kaçmak için değil, sınırını önceden böylece belirlediği için yazar, Mudanya mütareke*siyle konusunu bitirmektedir*

Kitabın son bölümü, Yeni Türkiye'nin engellerini, fikrî temellerini, rejimi, karakterini ve kadro*suzluğunu, ordumuzun özellikle*rini... doğru yargılara bağlamaktadır. Günümüze getirdiği sakıncalarla, bugüne ilettiği düğümlerle birlikte Millî Mücadelenin bu tarih ve düşünce araştırması nicedir her sınıf okuyucunun arayıp beklediği bir bütün eser halinde yararlanmamıza hazır zengin özüyle *önümüzdedir* Sabahattin Selek'i, bu gerekli ve çok faydalı çalışmasından ötürü en içten saygıyla kutlamak isterim.

VLADİMİR MAYAKOVSKİ

OMURGANIN KAVALI

Dumanlar içinde mavi olmayı unutan
gökyüzü,
paçavralar giyinmiş sığıntı gibi bulutlar,
son aşkımla tutuşacaksınız bütün
Sevinç çığlıklarımla bastıracağım ordular
gürültünüzü.
Siz ki unutmuşsunuz
bir yuvanın sıcaklığını,
dinleyin!
Çıkın artık siperlerden,
bitirmeseniz de olur savaşı.

Ne en korkunç dövüşlerin,
ne de
kan püten yaraların en derini,
solduramaz aşk sözlerini.
Bilmez olur muyum hiç,
sevgili Almanlar!
Dudaklarınızın ucunda hep
Goethe'nin Gretchen'i var.
Ama o, yüzyıllardır sayıkladığınız
tombul, pembe tenli kız
neme gerek benim!
Seni söylüyorum türkülerimde şimdi ben
makyajlı,
kızıl saçlı sevgilim.
Bu kasatura uçları gibi sivri günlerden
yaşadığımız,
yüzyılların sakalı ağardığında
kalacak olan sensin yalnız,
bir de ben
o kentten
bu kente senin ardında.

Londra'nın kalın sisinde yitirsem seni,
gene de uzanıp öperim
gece lâmbalarının alev dudaklarıyla.

....

Dalgın,
düşünceli. köprüden geçsen
«Aşağısı da güzel» diye düşünerek,
benimdir köprünün altından akan,
benim la Seine,
benim çağıran seni
çürümüş dişlerini göstererek.

....

Güçlüyüm ben,
gerekliyim çünkü onlara.
«Sıran geldi!» deseler günün birinde,
savaşa itseler beni, vurulsam,
kan değil adın fışkırır
yırtık dudaklarımdan.

İster taç giydirsinler,
isterse Sainte-Hélène'e sürsünler,
hayat fırtınalarının
dalgalarını gene de mühürlerim
Ellerim kelepçelidir evet,
ama evrenin tahtıdır yerim.

....

Siz ürkek çocukları hüznün,
siz gökyüzünün mavi olduğunu unutanlar,
dinleyin artık susun da!
Belki de son aşkıdır bu. yeryüzünün,
ki unulmaz yarası yanar da yanar
veremli ciğerlerimin dokusunda

Türkçesi: Atilla Tokatlı

«Batıcılık, Ulusçuluk ve Toplumsal Devrimler» başlığı altında YÖN'de yayımlanan seri yazısını Prof. Niyazi Berkes, yeniden gözden geçirip ilâveler yaparak bir kitap halinde hazırladı. Yön Yayınları tarafından bu hafta içinde yayımlanan «BATICILIK, ULUSÇULUK VE TOPLUMSAL DEVRİMLER» adlı *kitabın, çok ilgi çekici bulduğumuz «Giriş» kısmını sunuyoruz:*

10 EKİM 1965 SEÇİMLERİNİN ÖNEMİ

NİYAZİ BERKES

BATI BOYUNDURUGUNDAN KURTULMA ÇABALARI

Türkiye'de son on beş yıllık gelişmelerin bugüne vardırdığı durumun en göze çarpan yanı mutlu azınlık denen ve Türk toplumunun büyük kitlelerinin yaratabileceği ve taşıyabileceği ekonomik gücün çok üstünde. Batı toplumlarının yaşama seviyesinin gerektirdiği bir tüketim ekonomisini Türk toplumunun sırtına yükleten bir burjuva sınıfının doğmuş olmasıdır.

Ulusal Kurtuluş Savaşının yarattığı *toplum ve* kalkınma görüşü aslında bir sosyalist devrimin toplumcu görüşü değildi; fakat gelişmenin büyük halk kitlelerinin aleyhine giden bir dengesizlik tutumu ile böyle bir sınıfı güçlendirmesini öngörmüyordu. Kurtuluşun verdiği idealizmin *etkisi* ile onda asıl önem verilen şey toplumsal ekonominin ulusal bütünlük, dengelilik ve eşitlik çerçevesi içinde kalkınması toplumsal sınıfların ancak bu çerçevenin sınırlarına göre gelişmesi idi. Statik anlamda hayalci olan bu görüşün, Türk *toplumunun* Batı boyunduruğundan kurtulma çabalarının özelliklerinin zorunladığı bir sürekli devrimler teorisi ile desteklendiği takdirde bir gerçekçiliği olabilirdi.

Çok geçmeden bu dönemde de toplumsal gelişmemizin Batı'nın etkilerinden serbest bir şekilde olamıyacağı sezilmeye başladı. Batılılaşma çığırı bir süer bağımsızlık milliyetçiliğinin koruyucu etkisi ile su... lu ve seçmeli bir yolda devam etti. Fakat daha İkinci Cihan Savaşı başlamadan bu çığır açan görüşü statikleştiren zorlamalar başladı. Devrimler bitti dendi. Daha savaş gelmeden önce Alman kapitalizminin Nazi ideolojisi altında yakın doğuya doğru başlayan ekonomik hegemonyası Kemalist devrimciliği statikleştirmeye uğraşan çıkar zümrelerini kımıldatmaya balşadı. O zamandanberi dış şartların gene ekonomik ve politik yapımızı çarpık şekilde etkilemesi olayı harekete gelmeye başladı. Savaşın başlamasiyle birlikte bu kımıldanışların yankısı, Faşist taklidi azgın bir ırkçı milliyetçilik akımı şeklinde ortaya çıktı. Bu akımın düşman olduğu hedef Kemalist devrimciliği idi. Savaş yıllarının kargaşaları içinde bu akım çok başarılar kazandı; Atatürkçülüğü halkın ve gençliğin gözünden düşürmeye muvaffak oldu. Milliyetçiliği Fazım'den çalınan fikirlere boyayarak, Türk tarihinin geleneklerine ve devrim amaçlarına karşıt fikirlerin zoru altında. Kemalist milliyetçiliği ve devrimciliği kızıllıkla suçlandırıldı. O zamanın aydınları bunun karşısında ilgisiz ve sorumsuz seyirci kaldı.

Savaş sonunda Alman ve İtalyan Faşizminin yıkılması bu akımın sonu demek olacak sanılmıştı. Öyle olmadı. İçerideki gelişmelerde bunları tutan kuvvetler olduğu *iyice meydana çıktı.* Düşün hayatında aydınların dünyadan habersizliği Türk toplumunun yakın tarihinin şartlarından kopuklukları politikacıların demokratik gelişmelerden korkuları yüzünden tasfiye edilmemiş olan gericilik eğilimlerini körüklemeleri sayesinde az önce Nazizmden ve Faşizmden aşırılmış olan milliyetçilik kolaylıkla kılık değiştirdi. Her yerde gizli ve karışık işleri perdelemeye yarayan kızıl histerisinin gerdiği duman perdesi altında Türkiyeyi daha soğuk savaş başlamadan savaş sonrasının ilk örnek peyk namzedi haline getirdi. Türkiye İkinci Cihan Savaşının alıp verme kavgalarının dışında kalmışken, şerefli bağımsızlık ve dengeli dış siyaseti ile ün almış bir memleket halinde iken onu kendi savunması *ile, kesintiye uğrayan kalkınması ile zerre* kadar ilgisi olmayan soğuk savaş siyasetinin oyuncağı haline getirmeye muvaffak oldular.

PEYKÇILIK DONEMINE DOGRU

Ondan sonra gelen on yıllık süre, tarihimizde bu kitapta misalleri görülecek olan bir peykçilik dönemi oldu. Bir yandan Atatürk çığırını dejenere eden Halk Partisi bu hareketi ile Türk siyasi tarihine kendini gömerken çıkarci sınıf Menderes rejimi şeklinde Türk toplumunun üstüne çullandı. Bu süre ve bu rejim ulusal kurtuluş savaşı ile dış kuvvetlerden kazanılanları birer birer geri verdi; yapılanları birer birer bıktı. Kurtuluş Savaşının bütün değerleri tersine çevrildi. Dünyanın birçok ulusları bağımsızlığa kavuşurken, bağımsızlığını çoktan kazanan Türkiye ekonomi maliye endüstri, siyaset, fikir ve kültür alanlarında tâbi' bağımlı bir memleket haline getirildi. İşte bu bağımsızlaşmanın biricik başarısı olarak ortaya bütün çıkarları ve istekleri dış çıkarların oltalarına bağlı bir burjuva sınıfı gelişti. Bugün gördüğümüz ve yazarların komprador burjuvazisi adını taktığı bu sınıfın gelişmesi böyle oldu.

«MILLI DILENCILIK IDEOLOJISI!..»

Şimdi bu sınıf Batıya bağlanmadan, Batıya borçlanmadan, Batıdan dilenmeden, ulusal gelişmenin her meselesini Batı çıkarlarına göre bir çözüme bağlamadan *bu ulusun yaşayamıyacağı teorisine sımsıkı* yapışmıştır. Gerçek bir ekonomik ve toplumsal değişme programını yürütmenin kendilerinden ne fedakârlıklar istediğini gören yöneticileri bu yola gitmenin Atatürk'ün başlattığı devrimci değişiklik*ler yoluna dönmeyi gerektiren bir iş ol*duğunu gördüklerinden bu dış yardım teorisine var kuvvetleriyle sarıldılar. Böylece, asıl gericilik batılılaşma iddiasında olan sınıfın değişmeye karşı direnmesinin bir eseri oldu. Bunlar halkta aydınlarda *ve gençlikte ulusal benlik, güven ve dayanışma* duygularını yıkan sınıf ayrılıkları ve düşmanlıkları yaratan bir «millî dilencilik» ideolojisini yıllardanberi güdüyorlar.

Dünün batılılaşma ve ilerleme düşmanı ırkçı milliyetçilerinin işini şimdi bu «millî dilencilik» ideolojisi «Batı medeniyetçiliği» adı altında yürütecektir. Türkiyenin geri kalmış bir toplum olduğunu bütün Türk vatandaşlarına tabii ve gerekli bir olay gibi kabul ettirdiler. Ondan sonra her geri kalmış toplumun Amerikan yardımı ile kalkınabileceği iddiasını kolaylıkla yayarak Batı peykçiliğinin yeni bir döneminin kapılarını açmağa çalışıyorlar.

Geri kalmış toplumların kalkınma meselelerinin incelenmesi zamanımızda yepyeni bir ekonomik analiz alanı açmıştır. Bu alanda yapılanların incelenmesi ilerledikçe dış yardım siyasetlerinin bu toplumları kalkındıramıyacağı, tersine kalkına*bilmeleri için ne imkân varsa onu da yok* edeceği görülüyor. **200 Yıldır Neden Bocalıyoruz?** adlı kitabımızda bu gerçeğin Türk tarihine uygulanması gösterilmişti. Bugün Avrupada ve Amerikada bunun aksini iddia edebilecek ciddî ve namuslu ekonomist yoktur. Varılan bu sonuç ideolojik bir iddia değildir; olayların, sayıların, deneylerin açık açık gösterdiği gerçektir.

ONUMUZDEKI SEÇIMLERIN ONEMI

Şimdi tarihimizde bir kere daha, değişik şartlar altında Batı ile özel bir karşı *karşıya geliş durumu içindeyiz. Batı ile* ilişiklerimiz, Menderes modeli batıcılığın da ötesine giden bir döneme girmek üzeredir. Önümüzdeki seçimler bu döneme girilip girilmiyeceğini belirleyecektir. Bu seçimlerde Türk halkının oy vereceği dâva gerçekte budur. *Onun karşısına* çıkacak olan politikacıların hiç biri ona bunu söylemiyecek, onu avlayacak ve korkutacak sözler yuvarlayacaktır. Fakat aslında dâva budur. Bu yeni dönem artık sadece dünyanın en kudretli Batı devletinin siyasî peyki olmak dönemi değildir. Bu yeni dönem bir siyasî peyklik değil, Türk tabiatının ve Türk insanının yabancı sermayenin sömürücülüğüne sunulması, açılması dönemi olacaktır. Bunu, işlerin içyüzünü bilmediğine inanılan Türk seçmeninin kendi eliyle atacağı oylarla kararlaştırmasını istiyorlar. Yarının büyük sorumluluğunu onun iradesine yükleteceklerdir. Seçimlerden sonra Türk halkı bunu kendisi istedi diyeceklerdir. Bu seçimlerin büyük önemi bundandır. Türk seçmeni bu oyuna gelirse yalnız anti-kapitalist değil, fakat onun kaynağı olan anti-emperyalist bir savaşla karşılaşmış olduğunu ancak seçimlerden sonra gelecek olan gelişmeleri görünce anlayacaktır.

Halka ve gençliğe bedihi bir gerçek gibi sunulan «dilencilik milliyetçiliği» teorisinin tersinin gerçek olması, ulusçuluk ve batıcılık kavramları üzerinde yeniden durmamızı, bunların anlamlarının bugünkü siyasî ve ekonomik şartlar altında geçirdiği değişmeleri tesbit etmemizi, bugünkü Türk toplumunun karşılaştığı meselelerle olan ilgilerini gözden geçirmemizi gerektiriyor. Yalnız biz ekonomik ve siyasî buhran içinde değiliz; değerler ve gerçeklerle ilgili bir düşün buhranı içindeyiz. Bu düşün buhranının en önemli yanı batıcılık ve ulusçuluk kavramları etrafındadır; bu iki kavramın alışılmış şekilleri etrafında yerleşmiş olan düşün ve akımlar her gün olaylar tarafından yalanlanmaktadır. Bugün batıcılık ulusal varlığı satılığa çıkarmak, ulusçuluk gelenekçiliğe yapışmak anlamlarına sokulmuştur. Bu anlamlariyle bunlar dıştan birbirlerine karşıt gibi gözükürler. Oysa bugünkü şartlar altında birbirlerinin tamamlayıcısıdırlar. Özel teşebbüsçü Batı medeniyetçisi ortaya aynı zamanda gerici geleneklerin timsali olarak çıkıyor. Batıcılık da, ulusçuluk da bu kitapta görüleceği gibi, başlangıçlarından bu sonuca kadar Türk aydınının elinde peykçilik ve gericilik denizinin yüzüne çıkamamıştır. Peşinden sürüklendikleri olayların etkisi ile gerçek milliyetçiliğin ve modernleşmenin birleştirici ve ilerletici anlamalrını bulamamışlardır.

YENI BIR FIKIR AKIMI DOGUYOR

Türk aydını yeni bir fikir akımı ve toplum görüşü etrafında bunları değiştirmek zorundadır. Bunda ulusal bağımsızlık ve toplumsal ilerleme birbirine karşıt, birbirine zıd batıcılık ve ulusçuluk şeklinde olmıyacak, aydın ya batıcı ya da ulusçu bölünmelerine kendini sokmıyacaktır. Bu kavramlar yerlerini yeni bir görüşe, toplumculuk görüşüne vererek millî benlik ve bağımsızlık dâvası ile toplumsal kalkınma dâvasının gerçek yollarını bulacaktır. Türk aydını toplumun kalkınması meselesini, ulusal varlığını, egemenliğini, bağımsızlığını koruma dâvasını artık eski aydın batıcılığı, ırkçı veya dinci ulusçuluğu fikirleri ile savunamıyacaktır. Bugünün gençliği bunların ikisine de isyan etmektedir. İkisinin de, ilerleme ve bağımsızlık gibi iki kelimede toplanan amaçlara ne kadar zıt anlamlara gelmekte olduğunu görmektedir.

Fakat bu görmenin güç ve acıtıcı yanları, aydının Türk toplumunda aldığı yer açısından taşıdığı çelişmeleri vardır. Bu, Türk aydınının kendi köklerinin de bu komprador burjuvazisinin gelişiminde olmasından ileri geliyor. Türk aydınını, şiddetle bir kendini eleştirme zorunluğu ile karşılaştıran budur. Geri kalmış toplumların kendi güçlerini kalkınma yönünde seferber etmesi yolunu bulmaktansa kolay ve avantalı görünen yola yani bu güçleri yabancı devletlere devretme karşılığında onlardan yardım alma yoluna gitme istekleri, Batı ekonomisinin etkisi altında gelişen sınıfın okumuşlarının hazır uygarlık alma özlemlerinin bir eseridir. Bu sınıfın okumuşları, geri kalmış halkın geleneksel değerlere sarılma şeklinde kendini gösteren tepkilerinin nedenlerini anlıyamadıklarından kalkınmanın Batılılaşma dedikleri zoraki bir yolla olacağına saplanmışlardır. İkinci Cihan Savaşından sonra zengin Batı devletlerinin çekici maddeler ve usullerle ortaya çıkan yardım faaliyetleri okumuşların o Batılılaşma eğilimlerini daha da canlandırmıştır. Türk aydını da yalnız yetişmesi bakımından değil, düşünü bakımından da bu ağın içine girmiştir. Halbuki o, yalnız düşününü değil, yaşayışını ve eylemini de bu kendi kökünden gelme bağlılıktan söküp kurtaramadıkça toplumun önderi, halkının insanı olamıyacak, Batılılaşmanın şimdi aldığı şeklinin esiri bir parazit olmaktan öteye gidemiyecektir. Aydın olmanın gerçek sorumlu ve tarihsel anlamı bu gücü göstermededir. Okuyacağınız bu kitapta Türk aydınının bu anlamda düşün tarihimizde kaç kere tökezlediğini kaç kere bu tarihsel sorumluluğun gerisinde kaldığını göreceksiniz.

Ulusçuluk akımının tarihi batılılaşma ve batıcılık akımının başlaması ile doğmuştur. Onun için bunların oluşumlarını incelerken sözünü ettiğimiz çelişkilerin kaynaklarının önce Batı meselesi ve batıcılık oknusu etrafında toplandığını göreceğiz. İkisinin de kaynağı Türk toplumunun Osmanlı İmparatorluğunun çöküşü döneminde Batı ile karşılaşmasından başlar. Bu tarihi gözden geçirdiğimiz zaman bu çelişikliklerin ta baştan bugüne kadar sürdüğünü. bunun altında da Batı ile Türk toplumunun münasebetlerindeki uygunsuzlukların, tutarsızlıkların, karşılıksızlıkların baş rolü oynadığını göreceğiz. Bu, bugün de böyledir. Bizim ulusal hedeflerimizle Batı yardımının hedefleri birbirine zıttır; aralarında hiçbir uyuşma ve beraberlik yoktur.